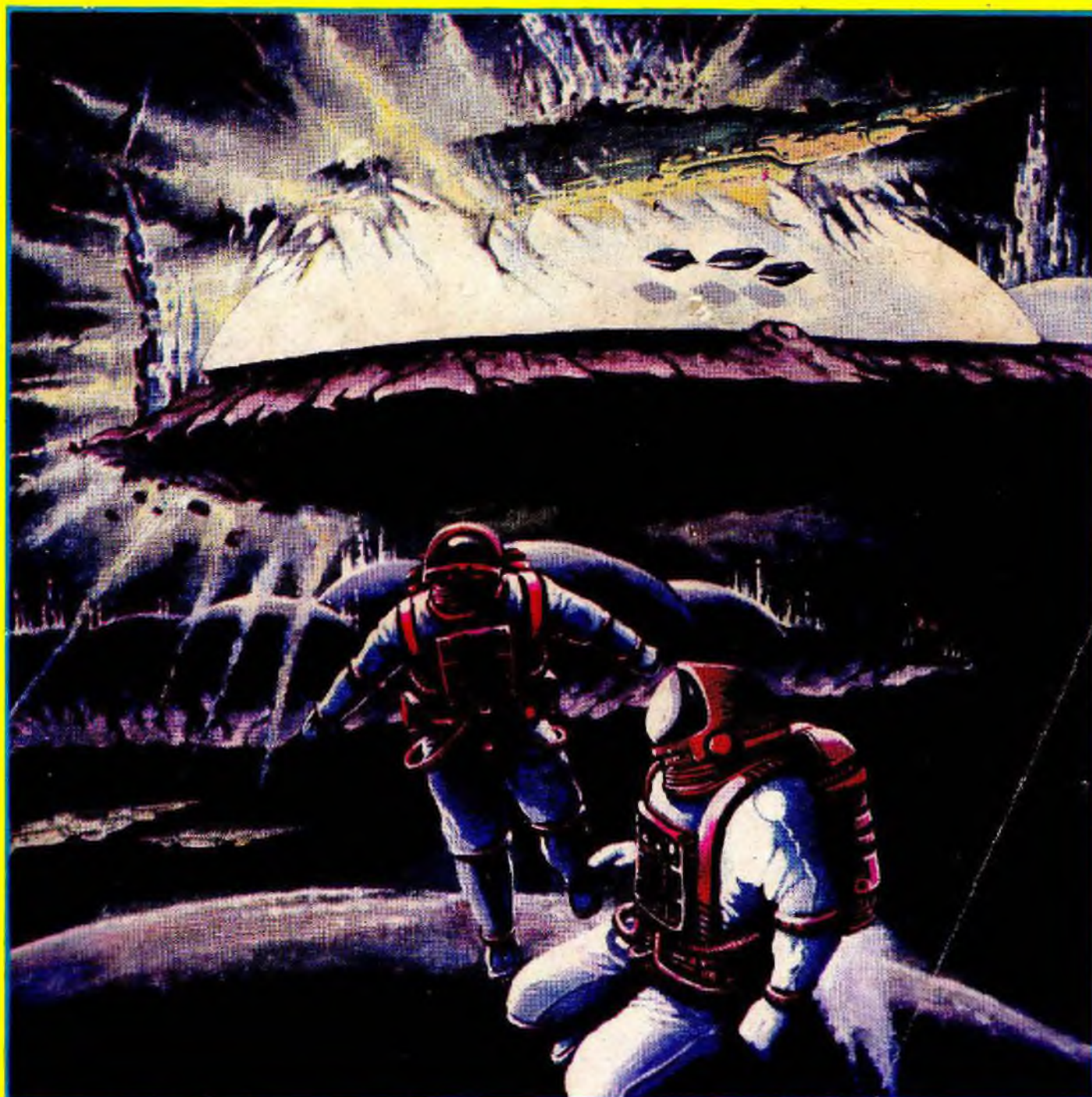

B
ROTO
BIBLIOTEKA
X-100
S F

SMRT NA NEPTUNU

Broj 12 • 150 dinara

ANDREW OSBORNE

NAUČNA FANTASTIKA

12

1986.

ANDREW OSBORNE

**SMRT
NA NEPTUNU**

X-100

Urednik izdanja
GRADIMIR PAŠČANOVIĆ

Recenzent
RADMILO ANĐELKOVIĆ

Naslovna strana
DOBROSLAV BOB ŽIVKOVIĆ

Izdaje i štampa: Novinska, izdavačka i štamparska radna organizacija »DNEVNIK«, OOUR »IZDAVAČKA DELATNOST«, Bulevar 23. oktobra 31 Novi Sad, telefon (021) 621-555. Broj žiro-računa: 65700-603-6350. Direktor NIŠRO »DNEVNIK«: **JOVAN SMEDEREVAC**, Rukovodilac OOUR »Izdavačka delatnost«: **ILIJA VOJNOVIĆ**, Glavni i odgovorni urednik OOUR: **TODOR ĐURIĆ**, Urednik Redakcije knjiga: **MILORAD PREDOJEVIĆ**, Sekretar Redakcije: **ZDENKA KARABASIL**, Tehnički urednik: **JULIŠ ARVANITIDIS**, Korektor: **SAVA MALEŠEVIĆ**

Tiraž 25.000 primeraka

RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

SMRT NA NEPTUNU

I

Ljudi su sedeli opušteni u svojim foteljama, u prostori-
ji iz koje se nije moglo videti
nebo tog sveta. A nebo je bilo
Saturnovo i svet je pripadao Sa-
turnu, i njih je bilo trojica. Se-
deli su sada, u tom retkom zajed-
ničkom trenutku opuštanja,
svako zadubljen u neke svoje
misli, uz monotone i mehaničke
pokrete prstima po stolu, ili fote-
lji, ili naprosto nepomično, kao
da ih je neko spustio tu, polupi-
jane ili drogirane, bez snage da
se pokrenu. Prostoriya je bila
ispunjena tihim zvukom davno
komponovane melodije, ali ta
muzika nije bila potrebna
njima i njihovoj svesti da bi izaz-
vala nekakva osećanja ili prigu-
šivala druga, već je bila neo-
phodna njihovim ušima, nepov-
ratno naučenim na određeni
nivo buke... Ponekad bi neko od
njih bacio nenametljiv, gotovo
neprimetan pogled ka ostaloj
dvojici, kao da proverava nisu li
oni možda u boljem raspolože-
nju, a onda bi ponovo tonuo u
svoj isprazni svet. Možda bi i
pričali o nečemu, kada bi se
neko dosetio razgovora i teme
koje već nisu pretresali sa svih

moćnih strana; ili bi možda
ovo vreme upraznili nekom
društvenom igrom, kada bi post-
ojala takva koja se ne može
iscrpiti u broju kombinacija za
dvadeset šest meseci. A upravo
toliko je ostalo za njima od pos-
lednjeg napuštanja Zemlje. I još
nešto manje do kraja, sa mno-
gim danima koji, znali su, neće
doneti ništa različito.

Prvi koji je prekinuo to višeka-
sojno ćutanje bio je najstariji
član trojke, kapetan Kventin.
Progovorio je otegnutim, mir-
nim glasom, zagledan u nepro-
zirnu površinu stola.

— Uvek kada se nađem u
ovakvoj situaciji, daleko od Zem-
lje i kada me stanje dosade
prožme u potpunosti, zamišljam
da sedim u toploj sigurnosti
svoje sobe, dok napolju traje
pljusak. Čujem kišu što udara u
prozore, po ulici i automobi-
lima. A što duže traje ovo stanje,
poželim da izađem napolje, da
je odista osetim na svojoj koži,
da joj se u potpunosti predam,
da me hladnoća prodrma do
kostiju...

Na te reči, najmlađi član istra-
živačke ekipe, dvadesetsedmo-
godišnji Norman Brant se nas-
meja i reče: — Što se hladnoće
tiče, u tome ne oskudevamo.

Samo se raskomoti i prošetaj. Davoli Titana će se radovati... Mene opsedaju drugačije stvari. I ja osećam hladnoću, ali to je hladnoća smrti... Najveći deo vremena provedenog u svemiru potrošim na razmišljanje o smrti. Na mahove pomislim da bi besmrtnost bila prava stvar, jedan veliki problem bi nestao iz naših života, ali tada se nad takav imaginarni svet večitog života nadvija osećanje neograničene i neprekidne dosade. Besmrtan čovek bez božanskih moći ne može opstati ni u mašti... Da sam samo znao koliko može biti dosadno u svemiru, da sam samo znao da se putovanje i istraživanje sastoji od jednog neprekidnog monotonog niza, oivičenog dosadom sa svih strana, i krunisanog samim vrhunskim osećanjem praznine i beskorisnosti... Kventi, kako si ti izdržao sve ove godine u svemiru? Fosilno si star za svemirske prilike, verovatno si i poludeo, ali to kriješ od nas. Nije lepo. Mi smo ti jedini prijatelji. Jedan od nas ti je najbolji prijatelj koga imaš, a drugi najgori... Sve je tako jednostavno i uprošćeno u ovom prokletom vakuumu. Kventi, otkri nam tajnu svoje svemirske dugovečnosti.

Kventin se malo promeškolji u fotelji, tražeći bolji položaj za sebe i odabirajući reči kojima će odgovoriti. Sam odgovor i nije bio toliko bitan. Najvažnije je da su započeli kakav-takav razgovor i da ga treba održati.

— Mladiću, nije baš sve tako jednostavno u mom slučaju kako to tebi izgleda. Nije mi ni sada ništa lakše nego tebi, ali su

me protekle godine naučile koječemu. Svemir je velika tajna. Načeli smo je i shvatili da je tajna mnogo veća nego što se u prvi mah činilo. A za dalja otkrivanja i istraživanja potrebni su novi ljudi, mnogo ljudi koji će svemiru posvetiti čitav svoj život. Mnogi su i odustali na tom putu, ali ima nas koji smo izdržali. Neko će to umeti da ceni.

— Stari, sve su to bajke — prekide ga Norman. — Nema ničega u ovom prokletom svemiru. Misliš li ti da sam je zalutao ovamo. Nije tako. Oduvek sam voleo zvezde, maštao sam o njima, želeo da im se približim... Sada sam dospeo toliko daleko koliko nikada nijedan drugi čovek nije, izuzimajući vas, naravno... ali zvezde mi nisu bliže ni za metar — jednako su daleko kao i mojoj tetki Mari koja se nikada nije popela ni na drugi sprat naše kuće. Zar vam se ne čini da će tako zauvek i ostati. Tehnologija u nezadrživom uzletu smanjuje Zemlju iz dana u dan, ali zvezde nam nisu bliže ni za metar.

— To nema nikakve veze sa nama.

— Neke stvari nisu baš najbližije u tvojoj glavi — umirivao ga je Kventin. — Ti i ja smo, i svi astronauti današnjice i još nekoliko generacija za nama, samo eksperiment. Običan eksperiment.

— Idiotizam. Zašto ne šalju mešovite posade?

— Ponavljam: mi smo eksperiment. Postoje posade samo sa ženama i mešovite posade. Federacija traga za najboljim rešenjem. To sa mešovitim posadama izgleda dosta privlačno, ali ima ozbiljnih nedostataka.

– Vraga ima. Prirodno je da budu žena i muškarac. Tako je oduvek bilo, u svim društvima i svim ljudskim delatnostima.

– A istraživanja okeana i prekomorskih zemalja u petnaestom veku?

– To ima mnogo veze sa nama. Sva mora Zemlje su pod kontrolom ljudi, za desetak minuta prelazimo bilo koje rastojanje na rodnoj planeti. Ali da bi se došlo do toga, hiljade moreplovaca dalo je svoje živote, žrtvovalo svoju mladost i svoje vreme, ujedno podnoseći bezgraničnu dosadu...

– A rajska ostrva?

– Rajska ostrva?

– Da. Moreplovci su na mnogim delovima svog putovanja naletali na ostrvca sa mnogo glupih domorodaca i njihovih lepih žena. A mi nemamo šansu da natrčimo ni na običan organski molekul.

Nasta kratka stanka, i činilo se da će svaki razgovor zamreti, naglo, kao što je i počeo. Ali tada se treći član, dotad nem i neprimetan, pomeri napred i progovori: – U ovom trenutku, mene najviše muče problemi smisla. Jedna stvar me posebno uznemirava... Čemu služi ovo istraživanje Saturnovih satelita koje izvršavamo. I ova baza, koju smo dopola izgradili, nikada neće obavljati funkciju kojoj je namenjena...

– Nikada – preseče ga Norman, – nikada je teška reč, dragi prijatelju. I sve druge reči koje obuhvataju neograničenost u bilo kom smislu... nikada, nigde, niko... preteške su da bi ih ovaj jadni svet podneo. Nikada za tvog i mog života, ali

za hiljadu godina možda. Za milion sigurno. Zašto onome što je toliko izvan naših životnih, prostorno-vremenskih okvira, često pridodajemo epitet opšte nedostižnosti?

– Nedostižno za Galileja i ljude njegovog vremena bilo je da sede na površini Titana i pričaju u prazno. No, da li smo mi srećniji od njih?

– Pa, od nekih ljudi srednjeg veka sam ipak srećniji. Trenutno mi pade na pamet drug Bruno, dok ga je inkvizicija kažnjavala – po preporuci crkve – blago, bez prolivanja krvi.

– On nije umro uzalud.

– Ni Aristotel nije umro uzalud. Umro je od starosti. Ali je umro i u ovom trenutku vremena to nema nekog praktičnog značaja. Mrtav je. Ljudi mogu biti mrtvi ili živi. Oni mrtvi su samo mrtvi i ne mogu biti ništa do mrtvi. Može se umreti na mnogo načina, može se živeti na neprosto više načina, ali može se biti mrtav samo na jedan jedini način. A ja sam živ... za sada. I sve što želim u ovom vremenskom trenutku vasašene, tako kratkom i beznačajnom, ali mom, jeste da dospem na Zemlju i da se nikada više ne ispnem niti na najobičniji vidikovac.

– Norman naglo ućuta, vrteći glavom. Tišina je potrajala neko vreme, a onda se ponovo začu Marionov glas, jednako miran i ravnodušan kao pre.

– No, dragi prijatelju, ja ti sve vreme govorim o nečem sasvim različitom. Govorim o smislenosti istraživanja koje obavljamo. Naša uloga u njemu, istra-

živanju, nesumnjivo je velika i neosporna, međutim, u celini posmatrano i za sva buduća vremena, takođe, ipak za sva vremena, mladi Normane, nema neki praktičan značaj. Ako žudite za saznanjem o čemu se radi, dozvolite mi da sve pretvorim u brojke.

Gledali su ga, gotovo ravnodušno. Njegove reči budile su interesovanje u njima ali bili su previše opušteni i ispražnjeni da bi sami pokušali da predvide o čemu se radi. Jača od radoznalosti beše činjenica da je neko od njih konačno uspeo da pronade novu, koliko-toliko interesantnu temu za razgovor.

— Kada završimo celokupan posao, moći ćemo da kažemo da smo uradili veliku i važnu stvar. Svaki kamen veći od sto metara je premeren, snimljen od površine do jezgra, određeni su mu sastav i putanja, sve je to obavljeno da ih generacije koje dolaze još usavršenijom tehnologijom iskoriste kao sirovine. Međutim, u svemu tome, nešto je u slaboj vezi s logikom. Zna se tačno koliko energije može dati određena stena, isto tako zna se koliko je energije potrebno da se ta ista stena preradi i otpremi do Zemlje. Iz svega toga zaključujem da je celokupan naš posao jedino značajan za astronomiju.

— Dragi stariji kolega, bojim se da ne mogu izraziti svoje slaganje sa osnovnim zaključkom koji nam nudiš. Ko kaže da će ovo kamenje ikada i biti taljigano do Zemlje. Naši potomci će ga koristiti i iskoristiti upravo ovde gde mi sada sedimo. Možda će i ovu bazu, u

znak secanja na mene, hrabrog pionira svemirskog istraživanja, nazvati Normanija...

— Razmišljaš suviše usko, dragi mladi kolega. Odgovori mi na jedno pitanje: kada će čovečanstvo biti sposobno da troši toliko energije za svoj boravak u blizini Saturna?

— Jednog dana će biti. Nesumnjivo. Zar hoćeš da kažeš da do toga ne može doći?

— Šta sam hteo da kažem, to sam i rekao. I ponavljam: kada će to biti?

— Najkasnije za jedan vek...

— A devedeset pet odsto objekata koje smo proučili imaju toliko nestabilnu putanju da se ni za pedeset godina više neće moći prepoznati iz naših podataka. Izato tvrdim da naše istraživanje nema nikakvog tehnološkog značaja. Preduzeto je kao da ćemo sutra doći ovde i početi da topimo satelite... Sem toga, ovo što mi radimo godinama, naši preci će uraditi za nekoliko dana.

— Uopšte me ne zanima šta će biti za sto godina. Niti za pet. Interesuje me jedino moje trenutno stanje i njegov popravak u najskorijoj budućnosti, ukoliko je to moguće.

— Nije moguće — umeša se Kventin. — Tebi je danas sve nešto relativno. Bilo bi poprilično lepo kada bi ti sam znao šta u stvari hoćeš. Čas si na strani nekakvog istraživanja i progresa, čas ti je sve to besmisleno, čas govoriš o čoveku kao budućem gospodaru galaksija, čas se izjašnjavaš kako bi radije da truliš na Zemlji. Dogovori se sam sa sobom... Pokušaj

da bar, u toku jednog dana, ne menjaš mišljenje.

— Ja uopšte ne menjam mišljenje, niti jednog dana, niti za jedan tren. Ali moram priznati da se osećam kao da sam na stranputici. Sve mi je nekako ispod nogu. Nigde da se prihvatim kao čovek. Nije svemir za mene, pogrešio sam. I ti si pogrešio, ali sada, posle svih ovih godina, nemaš snage da to priznaš... Dosada koja me obuzima potiče isključivo otud, jer sadašnje stanje upoređujem sa svojim životom od pre osam godina. Četvrtinu svog života straćio sam obučavajući se kako da potpuno uništim preostali život, jednostavno ga pretapajući u okean dosade.

— To što pričaš sve manje ima veze sa životom — prekinuo ga je blago kapetan Kventin. — Ako nastaviš tako, moraću da podnesem izveštaj bazi, pa neka oni misle šta će s tobom. Najmanje deset astronauta je poginulo u mojoj blizini, ali tri puta toliko ih je poludeo. Naučio sam da prepozna- jem simptome svemirskog ludila. Ukoliko ne nađeš dovoljno snage da se izboriš iz toga, propašćeš tako detaljno da se nikada više nećeš oporaviti. Kontrola ti popušta, pričaš preko reda, preskačeš započeto, nastavljaš rečenice posle pet minuta. Pokušaj da zaboraviš gde si, pogledaj neki film... odmori se.

— Vraga ću ovde da se odmorim. Od čega da se odmaram? Pet puta sam lakši nego na Zemlji i pedeset pet puta manje radim. I koji li je to idiot pretpostavio da će nam četrdeset hiljada

filmova biti dovoljno za tri godine. Ne mogu da buljim u taj ekran kada znam da je taj film tu da bi mi odagnao dosadu, koja, prirodno, postoji jer nemam šta drugo da radim. Ti ne igraš nijednu društvenu igru, Marion ne voli karte, a u šahu me nije kako stigne, i nije mi interesantno da stalno gubim ili stalno dobijam... Meni je naprosto dosadno i nije mi potrebno nikakvo pomoćno sredstvo, nikakva razonoda ili nešto slično, da bih privremeno zavarao to osećanje. Jedino što želim jeste da mi ne bude dosadno, a to je u svemiru nemoguće.

— Šteta što se TITAN 3 ne vraća na Zemlju, inače bismo te već za nekoliko dana otpremili nazad — reče Kventin.

— Dao bih ti jedan dobar savet — reče Marion. — Pokušaj da nas izostaviš iz tih svojih jadikovki. Meni je, takođe, danas dosadno. Obično imam šta da radim ili čime da se zabavim, ali danas mi je naprosto dosadno, i tu ne pomažu ni filmovi, ni igre. Ali to je za danas. Nikog ne kinjim od vas dvojice i nastoj da i ti tako postupaš. Ako nemaš ništa drugo da radiš, popij tabletu i spavaj. Ili idi nekud... Nemoj nas da opterećuješ svojim kompleksima i slabostima.

Norman je ćutao pognute glave. Lako se moglo videti šta ga muči; bio je i sam svestan da je preterao, ali kontrola ga je napuštala i tu se nije više moglo mnogo učiniti. Ipak, smogao je snage da sada začuti.

Opet su sedeli opuštteni u svojim foteljama, zadubljeni svako

u svoje misli, izbegavajući da jedan drugog pogledaju u oči.

I tako prođe taj dan. A naredni, koji je neumoljivim hodom sudbine dolazio, donosio je promenu. Ljudi, trojica u istraživačkoj stanici na Titanu, još nisu bili svesni toga.

Poruka je došla nenadano, bez ikakve prethodne najave i mimo svih očekivanja. Kapetan Kventin je sređivao izveštaje posmatranja za prethodni period, Marion je rešavao nekakav matematički problem koji je sam sebi zadao, a Norman je jedini sedeo besposlen, spolja miran, ali sa grozničavim pogledom iza koga se krio nagriženi um. I samo je u jednom trenu jeknuo, rekavši da je užasno kada čovek oseća i prati kako ga njegov sopstveni um napušta. Niko nije pokazao da ga je čuo i on je začutao.

Poruku je najavio centralni kompjuter, specijalno šifrovanu, da ju je mogao primiti isključivo kapetan. Takva poruka je, sama po sebi, značila da je nastupila nekakva bitna promena. Kventin nije voleo promene kada je sve išlo po planu. Prestao je sa svojim poslom i na tastaturi kompjutera otkucao potrebne podatke. Norman i Marion su takođe obratili pažnju na ono što će uslediti. Začuo se metalni glas kompjutera:

— Govori Centralna baza, šifra poruke 023... Svemirski brod TITAN 3 pre nekoliko časova izmakao je našoj kontroli i krenuo putanjem napuštanja Sunčevog sistema. Nismo u mogućnosti da pošaljemo letilicu koja bi stigla do vas za vreme u

kome ćete imati zaliha hrane i vode... Ispitaćemo uzroke koji su doveli do te, za nas neshvatljive promene, poslaćemo ekipu da dovrši rad koji je od neprocenjive važnosti za budućnost čovečanstva, ali za vaše živote više ništa ne možemo da učinimo... Zbogom.

U prostoriji je vladala potpuna tišina kao jasan predznak ambijenta koji će uskoro zavladati ovim svetom. Sve je došlo tako iznenada, bez ikakvog prethodnog nagoveštaja, da ih je paralisalo u potpunosti. Niko nikog nije gledao, niko nije želeo da u očima onog drugog otkrije nemoć i da ovaj u njegovim sagleda to isto. Situacija je umnogome bila ublažena uticajem dugog boravka u svemiru i neprekidno prisutnom životnom opasnošću, pa su se svi u prvi mah na izgled ravnodušno mirili sa sudbinom.

Kapetan Kventin je bio prvi koji se pokrenuo, ali ne da bi otišao nekud, već da bi skrenuo pažnju na sebe. Želeo je da im kaže nešto, mada je znao da reči nisu potrebne, želeo je da prekine tišinu koja je razdraživala, ali ne reče ništa. Ne beše reči u njemu, ne beše ničega. Stajali su tako, kao tri kipa isklesana od kamena, nemo, nepomično, dok je u njihovim glavama odzvanjao ravnomerni glas kompjutera: "... za vaše živote više ništa ne možemo da učinimo... zbogom... zbogom... zbogom..."

Dan je bio na izmaku i čovek pod kupolom opservatorije posmatrao je sve duže senke građevine u kojoj se nalazio.

Neposredno ispod započinjao je prostor na kome je započeta gradnja prve bašte na Titanu. Sada je sve to bilo okruženo peskom, nepreglednim morem prašine i sitnog kamenja, svo žućkasto-sivo, sumorno, beživotno... Titan još nije u sebi sadržao organski život, samo stono, pustinja i vetar koji duva neprestano, nečujno noseći pesak i prašinu, istu onu sa tla, žućkasto-sivu, sumornu, beživotnu.

Čovek unesen pogledom u taj jednolični pejzaž, oseti da više nije sam. Na odblesku od stakla pratio je Kventinov prilazak i onda oseti njegovu ruku na svom ramenu; ne pomače se.

– Normane – reče Kventin, – sediš tu sasvim nepotrebno već satima. Vreme je da se odmoriš.

– Ne, kapetane... Vreme je da krenem.

Oštra senka kupole bila je dugačka gotovo pola kilometra, okrenuta u pravcu uzvišenja koje se naziralo daleko iza linije horizonta. Kao da je pokazivala na tu nepoznatu planinu, neodredljivo daleku i nestvarnu poput fatamorgane.

– Neću da umrem ovde, da gledam vas i da vi gledate mene u tim poslednjim časovima. Želim da odem daleko, da ostanem sam sa sobom i izaberem svoj grob, da ga niko nikada ne pronade.

Kventin je ćutao. Sve ove godine provedene u svemiru naučile su ga da pravilno procenjuje situacije u koje dospeva i razumno donosi sve odluke. I sada je činio ono što je smatrao da je potrebno. Ćutao je.

Napolju, sa oskudnom opre-

mom, u ovim negostoljubivim uslovima može opstati dva dana najviše... u bazi, uz sve blagodeti koje savremena civilizacija pruža svojim astronautima, imao bi šanse da živi još desetak dana... onda isto.

– Ići ću na onu planinu, vidiš, tamo u pravcu senke, nazire se iznad horizonta. Posmatram je sve vreme od kada sam ovde i maštam o tome da je vidim izbliza... Procenjujem da će mi dvadesetak sati biti dovoljno da učinim ono što želim. Ta planina je moj cilj... i grob.

Kventin nije progovarao, činilo mu se da ništa korisno ne može da učini. U drugačijim okolnostima, njegova moralna i zvanična obaveza bila bi da spreči svesno samoubistvo svog kolege, no, sada to nije bilo potrebno, isto kao što je lišeno smisla izaći van i zvati u pomoć.

Prvo je planina potamnela i utopila se u nebo, zatim senka kupole dodirnu beskraj i nestade. Sunce je zašlo. Mada je najveći satelit Sunčevog sistema imao atmosferu, čak dosta gustu, nije bilo приметnog sutona ili zore... samo dan i noć.

Norman ustade i krenu polako, osvrnuvši se samo jednom, na izlazu. Nekoliko trenutaka posmatrao je nepomičan kapetanov profil naspram crne pozadine, onda tiho reče: – Zbogom.

Kapetan ne odgovori:

Norman je već mrtav. Mada je to bilo pitanje, reči kapetana su više zvučale kao zaključak.

– Ne bi trebalo da bude – reče Marion pogledavši na ča-

sovnik. Oko njih je vladala noć, osvetljena reflektorima sa vrha kontrolnog tornja. Vidljivost je bila mala ali nije ni imalo šta da se vidi. Kamena pustinja i prašina... sumorna, beživotna.

— On je prvi — govorio je kapetan. — Nije izdržao. Isuviše je mislio na ono što dolazi, zaoкупljen smrću nije ni mogao dugo. Ja pokušavam da se usredsredim na nešto drugo, ali podsvest me uvek vraća na isto, na smrt. Oduvek sam znao da je neminovna; sve što je rođeno mora i umreti, ali nikada nisam razmišljao o tome na ovako neposredan način, nisam očekivao da će mi smrt tako brzo stati na put... Svemir je nemilosrdan, mnoštvo ljudskih života je odneo, ali obično ubija gotovo trenutno. Ovoga puta, izgleda da je odlučio malo da se poigra, kao mačka sa uhvaćenim mišom. Čini mi se da od ovoga što je nas snašlo, teža kazna ne postoji... Ponekad se zapitam koji je način najbrži i najbezbolniji da se umre, a onda mi se čini isuviše kukački umreti tako brzo. Do davnola, jednom se umire, pa neka boli koliko može, neka razori svest i mozak. Onda se ponovo vraćam na tablete. Izgleda jednostavno: popiješ i zaspiš, ali nije. Zamisli: počinju da ti se sklapaju oči, spava ti se sve više i, normalno, opireš se, znaš da kada sklopiš oči nikad više nema buđenja. Opireš se, želiš još koji tren svesti, prisećanja...

— I tebe je uhvatilo — nasmeja se Marion. — Ja uopšte nemam nameru da umirem. Bar ne sada odmah. Treba se boriti, naći izlaz i tamo gde ga

uopšte ne očekuješ. Dok smo živi ima nade.

— Mi više nismo živi, treba još samo da umremo.

— Ja sam svestan bezizlaznosti situacije u kojoj se nalazimo, ali ne želim kao ti da umrem deset dana pre vremena. Ubedujem sebe da ima nade i nadam se. Tako mi je lakše.

— Meni to nikako ne uspeva, verovatno sam s godinama zaboravio da maštam. Nijedno trenutka ne mogu da smetnem s uma nekoliko očiglednih stvari: Zemlja je trenutno udaljena preko milijardu i po kilometara, ne postoji nijedna letilica pod kontrolom ljudi u krugu od milijardu kilometara, a verovatno i više. Noći i dani se smenjuju, vode je sve manje; ovde nema reka i kiše, vazduha i toplote, hrane i života uopšte. Izgubljeni u Sahari, imali bismo trilion puta više nade u spase-nje.

— Verovatno, ipak osećam nešto.

— Sugestija može da bude divna stvar. Dobro je što bar jedan od nas neće umreti nesrećan.

— Predosećam nešto... U celokupnoj ovoj situaciji zaista nešto nije u redu. Pazi: letilica je promenila kurs, nije uništena udarom meteoroida ili planetoida, Jupiter je sasvim na drugoj strani i nije mogao da utiče na njenu putanju... A bez nekog stranog uticaja, kompjuter u letilici ne bi promenio ni najbeznačajniji proces, a kamoli cilj puta. U ovom trenutku zanemarimo činjenicu da je TITAN 3 običan projektil kojim se gađa Saturn i da on nema mogućno-

sti da bitno menja putanju. Uopšte uzev, na njega može uticati samo jedna jedina stvar u celom univerzumu: Centralni kompjuter na Mesecu, u krateru Van de Graf, a taj kompjuter je u potpunoj vlasti ljudi, znači...

— Kada počneš da razmišljaš na taj način, dospevaš u vrlo nezgodan položaj, poput mrava koji traži izlaz iz unutrašnjosti lopte. U svemu ovome, mnogo stvari je izvan logike i razuma, ali jedino bitno jeste da smo mi, ne svojom krivicom, osuđeni na umiranje.

— Činjenica je da se nešto promenilo. Verovatno nemamo dovoljno podataka da bismo rešili problem. Ili jednostavno grešimo negde u samoj postavci... Postoje tri stvari koje ne mogu da otkažu: ljudi, kompjuter i drugi kompjuter... — Marione, ne vredi tako. Pokušavao sam satima, i lakše bih rešio jednačinu sa šest nepoznatih. Taj gotovo savršen veštački mozak sazdan je tako da nema sposobnost donošenja samostalnih odluka, niti išta može da preduzme bez ljudi... i to ne jednog čoveka, već čitavot tima stručnjaka.

Marion je ćutao neko vreme, grickajući donju usnu. Izgledao je kao neko ko pokušava da donese vrlo važnu odluku.

— Kapetane — progovorio je najzad, — postoji razlika između vašeg i mog viđenja stvari... Otkriću vam nešto u vezi sa sobom, što nikada ranije nikome nisam poverio, a čini mi se da dalje čuvanje tajne nema mnogo smisla...

Opet je začutao birajući reči. Kventin ga je posmatrao, bez imalo radoznalosti.

— Ja, kapetane, nisam običan čovek... Bilo mi je potrebno desetak godina da shvatim u čemu se ogledaju te razlike... Ima ih nekoliko i sve zajedno čine da predstavljam, u najmanju ruku, neobičnog čoveka. Kao prvo, imam nekakvu čudesnu moć da 'osećam' blizinu ljudskih bića. Ne znam šta je to, nigde nisam naišao ni na pomen nečeg sličnog... kao da svaki čovek zrači nešto što ja primam kao šum. Najzanimljivije je to što mogu da otkrijem prisustvo ljudi na zaista velikim udaljenostima, a što manje ljudi ima oko mene, ta moć je jača...

— Ne znam šta da ti kažem — raširi ruke kapetan, — ako ti tvrdiš da je tako, nema razloga da ti ne verujem...

— No, to nije glavno oružje kojim raspolazem... Ova druga osobina je još čudasnija i neshvatljivija. Naime, ne mogu da pronadem reči kojima bih to opisao; naime, imam neverovatnu razvijenu podsvesnu moć zapažanja. Na primer, ti možeš da odrediš kada je neki čovek radostan ili tužan, možeš da odrediš samo ta krajnja isključiva stanja. Ja mogu da zapažim i najsitnije promene na ljudima... oči, usta, koža lica... sve to za mene ima hiljade položaja i značenja. Ja to zapažam podsvesno, vrlo lako mogu da odredim kada čovek govori istinu a kada ne...

Kventin ga je gledao sa interesovanjem, ali ne velikim. Smrt je bila isuviše blizu... Marion je nastavljao dalje:

– Sve ovo sjedinjeno sa jednom potpuno podsvesnom moći kompjuterski brzog analiziranja trenutne situacije, ljudi i događaja daje jedan parapsihološki efekt: spoznavanje onoga što mi u normalnim okolnostima nikako ne bi bilo poznato, kao i predviđanje budućnosti do nekoliko sekundi unapred... Jednostavno, u određenoj situaciji shvatam šta je rešenje problema ili šta će ko učiniti i reći. U najvećem broju slučajeva sam u pravu.

– Interesantno – primeti Kventin, – to objašnjava stvari koje su se događale među nama u poslednjih nekoliko meseci. Ali sada to nema nikakvog značaja.

– Ima i te kakvog... neprekidno iz podsvesti primam znake upozorenja... nešto nije u redu, nešto se događa, nešto će se promeniti... Ja nisam običan sanjar, još manje sam lud. Predosećam, ali na moj način. Neprekidno razmišljam o situaciji u kojoj se nalazimo i u mozaiku mogućih rešenja koji slažem, uvek mi nedostaje po neka kockica... Sem toga, čini mi se da u blizini ima još ljudi, ne samo nas dvojica.

– Nemoguće – ote se kape-tanu.

– Sve je moguće osim večnog života... Postoji jedna jedina mogućnost koja sve ovo objašnjava, jer brod **ne može** da napusti svoju putanju na ovaj način dok budu važili Keplerovi zakoni. Ne vidim **nijednu** mogućnost za promenu pravca leta TITANA 3. Ta letilica može biti zaustavljena, oštećena ili uništena, ali joj se, bez intervencije

sa Meseca, ne može izmeniti pravac leta... a i u ovom slučaju čak je i to isključeno jer TITAN 3 ne bi trebalo da ima goriva u sebi.

– Ne vredi se nervirati oko toga.

– Ne nerviram se, samo pokušavam da se približim istini. Treba staviti program u kompjuter, neka neprekidno šalje pozive za pomoć, na sve strane, a najgušće u ravni ekliptike... time ne možemo ništa da izgubimo.

– I meni je tako nešto palo na pamet, ali nisam uspeo da nađem valjan razlog za tako nešto i odustao sam. Svemir nije isto što i okeani na Zemlji od pre nekoliko vekova... Do detalja je poznat put svake letilice, a mi smo daleko najisturenija istraživačka stanica.

– Želeo bih samo da saznam šta se desilo tom brodu pa da umrem. Ono što smo dobili kao zvaničan izveštaj besmisleno je, kao da uzmeš dva kamena i ispustiš ih, a jedan počne da pada za razliku od drugog koji se penje. Taj brod je pogazio sva tri Keplerova zakona nebeske mehanike... Shvataš li to? Njegova putanja, koja je prvobitno bila elipsa, otvorila se u parabolu i odvela ga u nepovrat. Sedi i izračunaj koliko energije je potrebno za sve to.

– Nema potrebe da se uzbuđuješ zbog toga. Ko nama garantuje da su signali posle promene pravca leta, ispravni? Ako je kompjuter otkazao, zašto ne bi otkazao u potpunosti?

– Ovde nije u pitanju otkazivanje programa, već **promena**.

– Kakva je razlika?

– Čime je taj kompjuter mogao da izmeni putanju ? To je najobičnija letilica tipa CEF EJ i ima preko sto tona. Jedino ako je naletela na neki perpetuum mobile i udružena s njim krenula u istraživanje osnovnih kosmoloških pitanja.

– Sve je to daleko od nas – odmahnu rukom Kventin, – kao što je i spas daleko. Ima mnogo tajni, a vrlo malo nade da budu razrešene, posebno da ih mi saznamo. Bićemo zavedeni u anale svemirskih poduhvata kao tri žrtve i ništa više. Možda datum rođenja i još poneki podatak, ni pomena o onome što se odigravalo u nama poslednjih dana. Kao da nas nikada nije ni bilo.

Marion je ćutao neko vreme, lice mu je postalo kameno mirno, oči uprte u jednu tačku. Govorio je: – A zar misliš da će posle čovečanstva da ostane nešto? Možda poneka građevina, koju će za milijardu godina nemirna Zemljina kora zauvek progutati. I za desetak milijardi godina, kada Sunčev omotač krene u svemir noseći smrt za planete, progutaće i prečistiti Zemlju, tako da od ovog čoveka zaista ništa ne ostane, kao suza u pustinji.

Kventin nije imao sposobnost da raspozna ljudska osećanja, ali je bio siguran da iz Marionovog glasa izbija žed za osvetom.

Kapetan Kventin i Marion sedeli su u maloj sali. Poslednji obed su upravo završili i svakome je preostalo još po pola litra vode. Kventin je pričao o tome kako su putevi sudbine

jedinstveni i nepredvidljivi. Od početka kosmičke ere, sve ekspedicije su imale dva – tri puta više hrane i vode od potrebne količine i nikada se ništa slično nije desilo. Sada, baš njima kojima je boravak neplanirano produžen, a redovno sledovanje smanjeno, dešava se ovo.

Napolju, senke koje je pravio Saturn bivale su sve duže. Prolazila je Titanova noć i možda će doživeti da još jednom vide Sunce, poslednji put. Neprekidno, satima odašiljani su signali u svemir, koji je, prema očekivanju, ostao nezainteresovan. Uhvaćena je jedino poruka sa Zemlje, slali su im poslednji pozdrav i ništa više.

– Ne znam o čemu se radi – govorio je Marion, – ali neprekidno osećam određeni nemir iz podsvesti, kao reakciju na spoljašnje nadražaje. Možda je to vesnik bliske smrti, možda nečeg nepojmljivog... noću sanjam da slušam jedan neobičan zvuk, koji je prvi put ušao u moj život pre petnaest godina i to na prilično neobičan način...

Marionovo čelo se naboralo, on, kao da je tek sada počeo uviđati i prihvatati bezizlaznost situacije u kojoj se nalazio. Počeo je da priča, polako, zagledan u sivilo okoline:

– Bilo mi je potrebno dosta vremena da primetim koliko sam različit od običnih ljudi, i tada sam počeo nemilosrdno da koristim svoje sposobnosti: pobedivao sam u kartanju, lako osvajao devojke... ali ubrzo sam se time zasitio. Moje sposobnosti su mi ukazivale na to da nemam pravih prijatelja, a kako sam sazrevao, sve mi je

teže bilo da se družim sa ljudima koji nisu imali dobro mišljenje o meni. I tako sam, sa devetnaest godina, postao najusamljeniji čovek na svetu. Bežao sam iz gradova, ali svuda sam nailazio na ljude, na njihove laži, prevare, iskorišćavanja... Dospeo sam u vrlo teško psihičko stanje, bez ikakvih izgleda da sebi pomognem. Da nevolja bude veća, baš u to vreme trebalo je da odlučim o svom budućem pozivu...

Marion zastade za trenutak. Prišćao se. Bila je to njegova životna priča, kao pred ispovednikom... jer, sudnji čas se bližio.

— A tada se dogodilo nešto što mi je u potpunosti izmenilo život... Pokušaj da zamisliš sledeći zvuk: ako se mala metalna kuglica ispusti na ravnu staklenu ploču, prvo će se nekoliko puta odbiti u sve kraćim razmacima, zatim će se zakotrljati po glatkoj površini. Zvuk koji nastaje tom prilikom, jedne noći umešao mi se u san i poremetio ga. Zvuk se stvarao u mojoj glavi, odnekud. Gde god da sam išao, šta god da sam radio, zvuk me je pratio, javljajući se desetak puta dnevno. Odmah sam pretpostavio da ne dolazi iz moje glave, ali trebalo mi je više vremena da shvatim odakle je... Prvobitno sam pretpostavljao da postoji nešto u gradu što stvara taj zvuk, a onda, jednom prilikom kada sam otišao dosta daleko, na drugi kraj kontinenta, zvuk se ponovo javio, jednako jak kao i ranije... Tada mi je postalo jasno jer ono što može da obezbedi identičnu jačinu signala u dva mesta udaljena sedam stotina kilometara,

mora biti izuzetno daleko... negde izvan planete Zemlje... kao da me je nešto pozivalo u svemir. Tako sam to tada doživeo. I sutradan, kada sam otišao da se prijavim u astronautsku školu, zvuk je nestao. Sve ove godine živeo sam u ubeđenju da me je nešto pozvalo u svemir. Ali šta i zašto? To još nisam saznao... Znam samo da nisam doveden ovde da bih crkao od žeđi.

Marion začuta, gotovo nesvestan koliko dugo je govorio. Kventin ga je slušao, odsutno, bez razmišljanja... pratio je kako osećanje otupljenosti koje ga beše zahvatilo lagano blede poput svih ostalih osećanja. I to je bilo dobro. Smrt će doći kao olakšanje. Marionov jednoličan glas samo je upotpunjavao sveopšti utisak.

Nasuprot njemu, Marion je nastojao da se ponaša sasvim normalno i gotovo uspevao u tome, jedino se u njegovim pokretima zapažala nervoza i katkad bi mu licem prostrujao tatraj nespokoja. Kventin je tek posle opširne Marionove ispovesti uspeo da shvati šta je tog tridesetsedmogodišnjaka održavalo u koliko-toliko prirodnom stanju... Marion je bio izuzetan, uviđao je, i bilo mu je žao što se sve ovako završava, u prokletoj samoći, toliko daleko od Zemlje da čovek gubi svaku želju da se bori...

Marion kao da se prenu iz kratkog transa u kome se nalazio. Odmahnu rukom i gotovo uspe da se nasmeši.

— Šta se tu može... idem da pogledam neki film pred spavanje.

– Ti se ponašaš kao da se ništa ne događa.

– Na žalost, zaista se ništa i ne događa... Samo vreme neumoljivo protiče odnoseći sve sa sobom.

– Prekasno je za kajanje, za želje, nadanja... Hod smrti ne može se zaustaviti.

– Dodi da pogledamo neki film... imamo još par dana.

– Možda neki drugi put... pripremam se za odsustvo svih nadražaja. Šta gledaš?

U tom trenutku, kompjuter je signalizirao primanje poruke. Kventin tiho opsova, a te reči behu upućene kontroli leta na Mesecu. Više od pet dana se nisu javljali.

– Da čujemo šta još imaju da nam poruče...

– Polako, kapetane – reče Marion, pogledavši na časovnik. – Ova poruka sigurno nije iz Centralne baze... Zemlja sa Mesecom trenutno se nalazi ispod horizonta i nećemo dočekati da izađe; TITAN 2, preko koga dobijamo vezu, takode je sa druge strane... Izlazi tek za pola sata.

Gotovo neprimetno, Kventinova ruka zadrhta. Ali lice ostade mirno i nada ne planu u njemu čak ni kada se začuo glas:

– Poruka Titanu. Poruka Titanu... Govori Viktor Bardin, komandanť svemirskog broda TRITON 5. Primamo vaš poziv za pomoć. Nalazimo se na dvadeset pet miliona kilometara od Saturna i kroz četiri dana presecamo njegovu putanju... Kraj poruke.

Na površini Titana, u prostorijama istraživačkog centra, neko-

liko trenutaka je vladala tišina, a onda se dvojica ljudi pomeriše i u njihovim pokretima beše čudne živosti.

Kventin je već određivao približne koordinate izvora poruke. Sumnje nije bilo. Signal je dolazio od objekta udaljenog od Sunca gotovo sedamdeset stepeni. Kventin skrenu pogled ka zvezdanoj karti.

– Tamo nema ničega bilionima kilometara – zaključio je.

– Odgovori – reče Marion.

Kventin klimnu glavom. Ipak, sačekao je neko vreme, kao da uverava sam sebe da nije u pitanju san.

– Govori Titan, istraživačka stanica za ispitivanje Saturnovih satelita, program ~~beta~~. Nemamo više vode i hrane, snabdevanje je izostalo, preostali smo još dvojica... možete li da nam pošaljete hranu i vodu, da bismo uspeali da se vratimo na Zemlju?

– Nalaze se dvadeset pet miliona kilometara daleko od nas – već je računao Marion, – i verovatno oko dvadeset udaljeni od čvora... O bože, pet miliona kilometara dnevno... ta letilica je demonski brza. Kako je moguće da tako nešto uopšte i postoji?

– Čini mi se da je isuviše brza da bismo imali ikakve koristi od nje.

– Ali ne i dovoljno brza da ne bismo pokušali... bar nešto.

I ćutali su dalje, svako zadubljen u svoje misli. Kventin je pratio brojke na hronometru, a Marion posmatrao pustinju koja ih je okruživala. Četiri minuta kasnije, TRITON 5 se ponovo javio, otklanjajući tako i

poslednju sumnju u svoje postojanje.

— Naš let je tajna, a zadatak specijalan, nema potrebe da sada govorim o tome. Putanja kojom se krećemo programirana je i potpuno u vlasti naših kompjutera tako da se ništa ne može izmeniti. Van de Graf ne dozvoljava nikakvo odstupanje od predviđenog programa. Takođe, prekasno smo saznali za vas pa vam ne možemo uputiti rezerve hrane, jer smo prebrzi da bi Saturn zadržao bilo kakvu letilicu sa naše strane... Znači, preostaje samo jedna mogućnost. Poslaćemo vam proračun naše putanje u vremenu i prostoru, i ukoliko možete da se uklopite, prihvaćemo vas.

— U redu, javićemo se za desetak minuta — odgovori kapetan i isključi vezu.

— Specijalni zadatak — govorio je Marion, više za sebe, — onima iz Centralne baze, dakle, bio je poznat prolazak ovog broda, ali nisu želeli ništa da nam kažu...

— Ne pre nagluj sa zaključkom. Verovatno imaju razloga za ovakav stav. Sigurno je u pitanju skup i obiman projekt.

— To nema nikakve veze s ovim... Da je sa TRITON-a 5 upućena pošiljka prema nama odmah kada je nestao TITAN 3, pre petnaestak dana, bilo bi dovoljno vremena da se ta letilica uspori i da je mi prihvatimo... Ovako su naši životi žrtvovani, da ne bismo otkrili postojanje brodova za Triton:

— Projekt Triton je verovatno važniji od naša tri života... Mada, i pored svega, nema mnogo nade za spas. Da bismo

ga dosegli, moramo biti brži od njega bar za deset odsto. A čisto sumnjam da mi sa TITAN-om 2 možemo ostvariti i dve trećine njegove brzine.

— Jasno. Ipak, TRITON 5 je šansa koju nemam nameru da propustim. Ne moramo postići baš njihovu brzinu, dovoljno je da dospemo u blizinu. Oni imaju letilice i mogu nas pokupiti i sa rastojanja od nekoliko miliona kilometara, pod uslovom da ne budemo sporiji od 0,9 u odnosu na njih.

— Brzina našeg broda je ispod 0,6.

— Pokušaćemo jedino što nam preostaje: iskoristiti gravitaciju Saturna i ubrzati se do potrebne brzine.

— Poludeo si naćisto! Da bi se to učinilo treba prići ekvatorijalno. Ako si kojim slučajem zaboravio, ukazaću ti na činjenicu da se do Saturnovog ekvatora stiže kroz tri stotine hiljada kilometara širok prsten.

— Saturn nije okružen kamenjem sa svih strana; imamo detaljnu kartu svega toga, sami smo je radili. Postoje slojevi, praznine, postoje potpuno čiste oblasti... i mi ćemo pokušati da prođemo kroz prsten. Neka nam pošalju elemente svoje putanje, pa ćemo proračunati naš let, tako da nam teorijski garantuje uspeh.

— Praktične šanse su minimalne.

— I manje, ali neuporedivo veće nego da ležimo ovde i odumiremo lagano... Ubeden sam kao nikad dosad da je TRITON 5 mogao bez većih problema da nam dostavi sve što nam je potrebno, samo da je na vreme

obavešten... Oni iz Centralne baze, zbog nečega, to nisu hteli da dopuste. Ako ikada dospem na Zemlju, setiću se očaja koji me sada ispunjava i siline želje koja će me prineti kroz prsten.

S ledećeg jutra, Kventin se uplašio odraza koji je ugledao u ogledalu. Zapitao se kako je moguće da neko ko tako izgleda još uvek bude u životu... I ta kratkotrajna nada, blesak mogućeg spasa, shvatio je sada, bila je to još jedna kap sudbine u prepunoj čaši gorčine, stvarala je nove bore i još veći očaj. Da li sam ja kostur koji sanja život, zapitao se, ili čovek koji samo vidi svoju budućnost. Šta mu preostaje da uradi? Da izađe napolje i dok još ima snage iskopa raku, legne u nju i umre, prepustivši da ga vetar lagano zasipa prašinom Titana.

Kada je Kventin otkrio istinu, Marion je spavao, iskrivljen na stolici u kojoj je neprekidno sedeo gledajući filmove, i mada duboko u snu, izgledao je bledo i iscrpljeno. Automat za muziku ispuštao je iz sebe zvuke žuborenja vode, omiljen Marionov zvuk. Kventin nije želeo da ga budi, i stajao je samo tako, ne znajući šta da čini. Razmišljao je neko vreme o tome kakav bi život bio na Zemlji da su svi ljudi oduvek posedovali Marionove sposobnosti. U prvi mah mu se učinilo da bi nestale laži i prevare i da bi površina Zemlje sada sasvim drugačije izgledala, no, nešto kasnije dosetio se da bi u tom slučaju ljudi razvili daleko prikrivenija osećanja i pobude, i da bi tada bilo još

teže analizirati situacije, jer bi svi bili podjednaki... osim posebno nadarenih pojedinaca. Činilo se da je to krug iz koga nema izlaza.

Marion se probudio naglo, samo se prenuo i ustao. Pogledao je Kventina i nije mu bila potrebna izuzetna moć da bi uvideo kako stvari stoje lošije nego prethodnog dana.

– Šta se dogodilo? – pitao je. Kventin odmahnu rukom.

– Kraj, Marione. Pravi kraj. Dok si ti spavao, izvršio sam niz proračuna i dobio par zanimljivih podataka. Sreća je što TRITON 5 prolazi ispred Saturna, tako da ga mi po prirodi kruženja oko Sunca sustižemo. U protivnom, bila bi nam potrebna dva puta veća brzina da ga uhvatimo na vreme. Prvi problem je u tome što ne možemo do njega tek tako, već po naročitoj putanji koja se spaja s njim u tački udaljenoj odavde oko petnaest miliona kilometara. U bilo kojoj drugoj varijanti, naš brod bi bio prinuđen na velike manevre i to bi se odrazilo na brzinu u toj meri da ne bi bilo ništa od susreta. A i sam taj susret može da se dogodi najranije za šest dana... suština nevolje je u tome što mi imamo toliko malo vode da duže od dva-tri dana ne možemo opstati.

– A da pridemo Saturnu do gornjih oblaka, čak i niže... Time dobijamo na brzini.

– Ne. Prsten stvara teškoće i usmerava kretanje. Sem toga, u proračunu sam i koristio prilazak Saturnu do krajnjih granica. Nema načina... Sasvim je jasno... može da krene samo jedan od nas.

Marion pride svom omiljenom prozoru i nasloni se na njega. Saturn se nije mogao videti sa ove strane, ali nije se moglo zaboraviti na njega – svetlost koju je bacao, davala je avetinjski izgled okolini. Pejzaž se nije menjao, jedino se činilo kao da je vetar nanео gotovo neprimetan sloj prašine na pistu kosmodroma, sitne kao prah. Uskoro će ovo biti mrtva baza. Samo je nedostajao fijuk vetra i okruglo otkinuto lišće da se valja unaokolo u kovitlacima prašine. Onda bi utisak bio upotpunjen... Nad ruševinama ljudskih pokušaja ostaje samo zub vremena koji lagano i neumitno nagriza sve. Ali ovde to nije bilo potrebno, mislio je Marion, jer ljudi nema, a proći će još dugo vremena dok ponovo ne dođu, i verovatno će biti potrebna večnost kako bi shvatili da im tu i nije mesto.

– Ima načina da se organizam održi u koliko-toliko dobrom stanju za tih nekoliko dana više.

– Da smo se dosad snabdevali potrebnom količinom vode i svega ostalog, bez ikakvih problema bismo izdražali tih nekoliko dana. Ovako će i za jednog biti teško, za mene verovatno i nemoguće, prestar sam i preslab. Život sam proveo u svemiru, da li je to bilo uzaludno ili ne, sada nije važno. Bio je to moj put i nema potrebe da se sada vraćam na Zemlju da bih tamo umro. Možeš da vidiš sa mog lica da zaista i mislim ovako kako govorim. U nekom drugom slučaju izvlačili bismo kocku. Sada nema dileme. Treba ti da pokušaš. Mlađi si,

snažniji, izdržljiviji i neuporedivo motivisaniji od mene. Sem toga, poseduješ i te sposobnosti, bio bi zločin ne pružiti ti šansu.

Marion je ćutao. Znao je da Kventin govori istinu i da tu više nema šta da se doda. Skrenuo je temu razgovora:

– TRITON 5. Govori li ti to nešto? Ovo je peta ekspedicija prema Tritonu. Šta je sa prethodne četiri letilice? Nikada ih niko nije pomenuo... Zvanična verzija sadrži podatak da su ljudske posade dospele najdalje do Saturna i to smo mi, a za narednih trideset godina ne pominje se nijedan obimniji poduhvat. Šta li to tako značajno i tajanstveno može biti vezano za Neptun, kada je on oduvek bio izvan svih kombinacija naučnika?

– To ostaje tebi da utvrdiš. Za mene više nema vremena. Skrenuo bih ti samo pažnju na neke zanimljivosti koje sam zapazio i koje ne umem da objasnim... Kretanje TRITON-a 5 koje smo dobili za proračun, razlikuje se od putanje TRITON-a 5 sa kojim održavamo vezu. U stvari, putanja je ista, samo postoji određeno vremensko kašnjenje.

– Možda tako treba da bude. Razmislimo malo: dok signal putuje, brod se takode pomera, i odmakne bar deset hiljada kilometara...

– I više, ali ovde je u pitanju čitavih milion i po kilometara. U tačku u koju mi pošaljemo signal, TRITON 5 stigne kroz pet sati, a signali koje oni odašilju upućeni su sa mesta na koje će dospeti tek kroz pet sati.

– Zanimljivo. Imaš li neko objašnjenje?

– Samo jedno: kompjuter s kojim radim ne obavlja dobro svoj posao i ne mogu da done- sem ispravan sud.

– Bravo! – živnu Marion. – Upravo si ukazao u čemu je problem. Da bi neko mogao da rastumači neku pojavu, mora biti podjednako dobro potkovan iz svih nauka, a ne samo iz jedne ili dve, kako je to obično slučaj.

– Univerzalni naučnik... stari, nerešiv problem. Čak ni Liton, koji nam je sve ovo podario nije bio univerzalan naučnik, mada mnogi tvrde da jeste.

– Njegova genijalna zaostavština nije morala da izneveri baš u slučaju TITAN-a 3 – primetio Marion.

– Da... Još jedna stvar mi je nelogična. Zašto je izabran let za Neptun koji ovako blizu prolazi pored Saturna? Rizično je prolaziti pored većih nebeskih tela, čak i brzinom od 65 kilometara u sekundi... Sve mi ovo liči najviše na košmarni film. Svaki čas očekujem da se neko pojavi i saopšti nam da je sve ovo bila samo proba, radi provere psihičke stabilnosti astronauta, a sve podređeno određenom specijalnom zadatku.

– Glava mi je prepuna podsvesnih signala koje ne razumem. Toliko malo logike ima u celokupnoj našoj situaciji, da mi se čini isključeno da se sve to zbilo slučajno.

Kventin ustade. Učinio je to s mukom, zanoseći se.

– Već deset sati nisam okusio ni kap tečnosti i postajem razdražljivo žedan... Ostavljam ti svoju vodu. Pametno raspolaži s njom, uzimaj po jedan gutljaj, i to samo kada više ne mo-

žeš da izdržiš. Ne dozvoli da te trenutna žeđ zavara i nagna da popiješ svu preostalu vodu. Treba da te održi šest dana. Ja sada idem... napolju kao da pada kiša, i noć je, i čeka me zaborav. Nikada nikoga nisam imao i niko sem tebe me se neće sećati... Žao mi je jedino što ima toliko stvari koje nikada neću saznati; istovremeno, tešim se pomišlju da bi saznavanje svake od tih tajni donelo sobom desetak novih, još zanimljivijih i privlačnijih.

Marion mu pride. Rukovali su se nemo, poslednjim pogledom punim nemoćne gorčine sagledali jedan drugoga. Na nebu Titana blistala su četiri Saturnova satelita, oko njih hiljade zvezda.

– Srećno! – reče bivši kape- tan.

– Zbogom! – odgovori Marion.

Ostaće večna tajna da li svemir pravi heroje od ljudi ili su ljudi u biti heroji, koje samo treba podstaknuti na pravi način, ali jedno je izvesno: mirnoća kojom je Kventin odlazio u susret smrti nepojmljiva je.

II

Na dan uzletanja, Sunce se pojavilo iznad horizonta i Marion se prepustio njegovoj kakvoj-takvoj toploti. Čuvajući snagu, nije se kretao mnogo i jedina aktivnost kojoj se posvetio bilo je razmišljanje. Pomišljao je na to da Sunčev sistem sadrži nekakvu tajnu, nešto što ima malo veze sa čovečanstvom, ali njemu blisko i naklo-

njeno. Kako je vreme odmicalo, sve više je verovao u svoje pretpostavke, ali nikakvih dokaza nije imao. No, TRITON 5 koji je prolazio u blizini budio je u njemu nadu da tajna zaista postoji i da će se uskoro naći pred njom. Jednostavno, činilo mu se da je tako, njegova podsvesna moć brzog analiziranja situacije ukazivala mu je da sve ovo zajedno mora imati nekakve veze i da mu je suđeno nešto drugo, a ne da ostavi kosti na ovom svetu.

Poseban utisak na njega ostavljala je samoća u kojoj se nalazio. Prvi put u životu zaista nije mogao da vidi ničije lice, njegova nemirna podsvest nije imala mogućnost da analizira nečiju pojavu... Kakvo je samo to olakšanje bilo za njega. Živeti sam sa sobom, bez ičijeg mešanja, bez ičijih podlih, iskvarenih i sebičnih izraza lica. Da je samo imao mogućnosti, dovoljno hrane i vode, ostao bi ovde zauvek, jer, tih poslednjih sati boravka na Titanu, shvatio je šta mu je potrebno. Do tada svih dvadeset pet godina života od kada je spoznao svoju moć, nije znao šta će sa sobom, pa i ovaj odlazak u svemir bio je samo još jedan pokušaj da pronađe pravi smisao svog neobičnog života, da otkrije životni cilj kome bi osoba poput njega mogla težiti. Sada je znao, potrebna mu je samoća, i to ovakva, neljudska, samoća koja ničim ne može biti narušena... Ako bude uspeo da se spase ovoga puta, nastaviće sa letovima, odlučio je, jer mu to pruža priliku da zaista i ostvari željenu samoću. Preoteti dobro

opremljen brod, možda baš ovaj na koji će pokušati da stupi, i nestati u nepoznatom pravcu. Moći će da stvori svet po svojoj meri, jedinstven i savršen, planetu za sebe...

Četiri časa pre starta TITAN-a 2, Marion je uzleteo sa satelita u maloj letilici POLUKS, s nemom nadom da će još nekad u životu osetiti čvrsto tle pod nogama. Dok je posmatrao kako se istraživačka stanica lagano gubi u slaboj svetlosti tek izašlog Sunca, pomislio je da bi mu ona mogla predstavljati dom koji traži, naravno, ukoliko pribavi sve što mu je potrebno u dovoljnoj količini i aktivira samodovoljni ekološki sistem kako je prvobitno i bilo planirano. Baza se nalazi dovoljno daleko od Zemlje da ne bi bila često posećivana, a i s tim povremenim dolascima drugih ljudi već bi mogao naći načina da izađe na kraj. No, od toga ga je delilo mnogo vremena, mnogo kilometara i mnogo drugih stvari koje mora da uradi.

TITAN 2 kružio je na visini od osamdeset kilometara u stabilnoj putanji. Marion je živeo u ubeđenju da je to najbrži brod sa ljudskom posadom ikad sagrađen i teško je prihvatio činjenicu da jedna druga letilica takođe sa ljudima u sebi, hita pored Saturna dva put većom brzinom. Još davno je bio načuo ponešto o tajnim letilicama i ekspedicijama u svemir: međutim, sve do sada nije verovao u istinitost tih glasina. Sada mu je postalo jasno da grupa ljudi vodi neku sasvim drugačiju igru sa svemirom, nedostupnu običnim ljudima i običnim

astronautima, nedostupnu čak i njegovim psihološkim moćima.

Bio je ogorčen na stav Centralne baze prema sudbini istraživača Saturnovog sveta, prema sudbini tog projekta u celini... S tim u vezi, zanimalo ga je kako će oni reagovati na njegov pokušaj da se priključi posadi broda koji zvanično ne postoji... Samo da uspe, ponavljao je u sebi. Nije se zanosio mislju da bi ga posle svega i povratka na Zemlju pustili da šeta kuda hoće i priča šta hoće. S ciljom očuvanja te tajne, žrtvovali su celokupnu posadu TITAN-a i njega među njima, tako da im neće predstavljati nikakav problem da to ponove kad je samo jedan čovek u pitanju.

Približavanje POLUKS-a TITANU-2 i spajanje s njim bio je fizički deo posla koji je Marion obavio gotovo podsvesno, davno uvežbanim pokretima. POLUKS, sada čvrsto spojen sa matičnim brodom, biće iskorišćen najviše još jednom i Marion se nadao da će tako i biti... za četiri dana, prilikom susreta sa TRITON-om 5.

Odmah je sve pregledao i proverio, mada je bilo jasno da je sve u redu. Uvek je sve kontrolisao nekoliko puta. Tako su ga učili, tako je prihvatio. Zatim je uključio automatske komande i njegov posao je bio završen. Morao se osloniti na sigurnost proračuna i bezgraničnu hladnokrvnost mašine prilikom prolaska pored prstenova, koja će ga voditi do trijumfa ili propasti.

Mogao je da se uspava i celokupnu kritičnu fazu leta provede u odsustvu svesti; ipak, ni-

jednog trenutka nije pomislio da tako i uradi. Ovaj let može biti poslednji i zašto onda život skraćivati za još nekoliko sati? Ležao je privezan pored najvećeg okna, okružen monitorima, miran i pripremljen na sve. Komande broda bile su mu izvan svakog domašaja.

Tačno u određeno vreme osetio je ubrzanje. TITAN 2 je napuštao putanju oko satelita... više od milion kilometara udaljen, njemu sada izvan vidnog polja, nalazio se Saturn koji treba da mu daruje spas ili brzu smrt. Svojom ogromnom gravitacijom jednostavno je drobio sva nebeska tla koja bi mu se isuviše približila, stvarajući tako oko sebe prsten koji izgleda veličanstveno ukoliko se posmatra sa veće udaljenosti. A ovako izbliza, Marion nije uočavao nikakvu lepotu u njima. Obična gomila kamenja i leda, i to baš na mestu gde mu je bila najmanje potrebna.

Za vreme leta do Saturna, koji je trajao jedanaest časova, Marion se bavio svakojakim mislima, a najviše TRITON-om 5, ciljem koji je pokušavao da dosegne. U to vreme, TRITON 5 i nije više bio tako daleko, svega nekoliko miliona kilometara od Mariona. U svom brišućem letu prema osmoj planeti, i pored blizine prolaska pored Saturna, pravac putanje mu se neće izmeniti. Marion je pokušavao da izračuna koliko je energije potrebno da se jedna takva, verovatno ogromna letilica zaustavi, jer prirodnim putem, dejstvom samo gravitacionih sila, TRITON 5 ništa ne može zadržati u okvirima Sunčevog si-

stema. Nastavio je put prema zvezdama do kojih bi jednog dana i stigao, ali mnogo godina nakon što u njemu više niko ne bi bio živ.

Marion je računao i čudio se, jer ono što je dobijao daleko je premašivalo po vrednosti najmoćnije brodove koji su postojali, tako da je sa sobom povuklo niz pitanja. Gde se grade te letilice? I sa kojim ciljem?

Svetli disk planete naglo je ispunjavao zastakljeni otvor ispred Mariona. Nikada nije prišao ovako blizu Saturnu i nadao se da će izolacija broda i zaštitno odelo u kome se nalazio sačuvati od njegovog smrtonosnog zračenja.

Nenadano, bez ikakvog nagoveštaja, TITAN 2 je počeo da ubrzava, padajući prema Saturnu. Po proračunu, a i onome što je video, Marion je zaključio da se nalazi u gornjim slojevima atmosfere i pretpostavljao je da omotač broda počinje da se usijava, mada nije bilo opasnosti od velikih oštećenja; boravak u atmosferi Saturna biće kratak... ili večan.

Gledajući tamnonarandžaste vrtloge gasa oko sebe, za tren je zamislio jednu sliku koja mu se učini stvarnijom od svih koje je ikad stvorio maštom: duboko ispod njega, nekakva bića lebde u atmosferi i posmatraju svetli trag usijanog broda kako seče oblake lagano prelazeći njihovim nebom.

Propadanje je trajalo nekoliko minuta, a onda, dva puta brže nego prilikom približavanja planeti, letilica jurnu ka mestu sastanka, do koga ju je delilo mnogo kilometara i

mного iskušenja. Dok je kompjuter vešto vodio brod između naslaga kamenja, Marionu se za tren učini da su oni celokupni posao oko Saturnovih prstenova obavili samo zato da bi se on sada bezbedno provukao kroz njih...

Tri časa kasnije, glavna opasnost je minula, kompjuter je vodio brod sve dalje od smrtonosne ravni prstenova, putanjom koja mu je obezbeđivala prilazak TRITON-u 5 na dovoljnu daljinu. Marion je prešao u POLUKS i iskoristio svu preostalu energiju kako bi u toj maloj letilici zauzeo što bolji pravac u odnosu na svoj cilj. I postigao je zaista najbolju moguću stvar: kretao se iza TRITON-a 5 i lagano mu se približavao – svake sekunde za petnaest metara.

Mariona ispuniše prijatna osećanja. Imao je dva vrlo jaka razloga za to. Prvo, preživeo je pakao i bio bliži spasu nego smrti, i drugo, nikada dosad nijedan čovek nije leteo ovako brzo.

– Uspelo je – govorio je u mikrofona, ne bez radosti u glasu. – Prošao sam kroz prsten, krećem se tačno za vama i stižem vas... u stvari, promašiću vas za nekoliko kilometara, ali nadam se da imate letilicu kojom ćete me pokupiti.

Čak i da to nije bio slučaj, mislio je Marion, uz pomoć vazdušnog pištolja prevaliće to rastojanje... Da se u svemiru moglo puziti, činio bi to i stigao bi do broda.

Marion, neuobičajeno razgovorljiv, ponavljao je svoja pitanja: – TRITON 5, čujete li me?

Nalazim se na dve stotine kilometara iza vas i stižem vas za četiri časa... Čujete li me?

Čutanje TRITON-a 5 počelo je da ga uznemirava i tražio je uzroke tome. Bilo je nemoguće da ga ne čuju, komandni pult pokazivao je da je sa njegovom radio-vezom sve u redu, TRITON 5 je bio toliko blizu da ga je mogao sigurno videti i golim okom, jedino što ga nije mogao razabrati među mnoštvom zvezda. Možda su zaključili da će ga morati ukloniti pre ili kasnije, i rešili da ga jednostavno ostave. A u svemiru, ostaviti nekoga isto je što i ubiti ga.

Glas iz zvučnika prekinuo je tok crnih misli koje su ga obuzele. – Govori Viktor Bardin... Učinio si nešto što nismo predvideli; naime, ti si se fantastično precizno uklopio u datu putanju... Želimo da ti pomognemo i prihvatimo te, i upravo zbog toga smo se nadali da nećeš uspeti baš da pogodiš cilj, a nismo ni verovali da je tako, nešto moguće... Ti ideš nepogrešivo na njega...

– Ne razumem.

– Poslali smo letilicu prema tebi, presrešćemo te za pet ili šest sati najkasnije...

– Polako narode, ništa mi nije jasno. Ja stižem do TRITON-a 5 za četiri sata.

– Upravo to je tvoja nevolja, neophodno je da usporiš letilicu u kojoj se nalaziš.

– Čime? Nemam više ni atom goriva u rezervoarima, baterije su prazne... Zašto jednostavno ne sačekate da stignem?

– Neverovatna stvar je u pitanju, gađao si sa udaljenosti od petnaest miliona kilometara

metu koja se kreće 65 kilometara u sekundi i pogodio, praktično u metar...

– Šta je loše u tome?

– Očigledno je nastupio trenutak da ti otkrijemo određene stvari. To što se nalazi na tvom putu nije TRITON 5, već tvoja smrt.

Marion nije mogao a da se ne seti poslednjeg razgovora koji je vodio sa Kventinom i spornih milion i po kilometara. Gde se u tom slučaju nalazi Viktor? Ako je udaljen milion i po kilometara, nikako ne bi mogao da odgovara na njegova pitanja posle sekund-dva.

– Gde se vi sada nalazite? – upitao je.

– U letilici koja će pokušati da te spase, najvećom mogućom brzinom jurimo ka tebi, ali nema nade da te stignemo pre nego što se isuviše približiš... Pronađi način da usporiš brod, skreni bilo kuda, učini bilo šta, jedino ne smeš ostati na toj putanji.

– Šta se nalazi ispred mene?

– upita Marion. Nije osećao strah, samo hladnoću u malaksalom telu. – Je li to neki brod?

– Jeste, brod je...

– Jesu li ljudi u njemu?

– Duga je to priča... U tom brodu nema ničeg živog, niti uslova za bilo kakav život. Koliko ćeš se najviše približiti?

– Za tri i po časa proći ću na dva-tri kilometra pored njega.

– Toliko blizu te neće pustiti...

– Ko to?

– Taj brod predstavlja nešto izuzetno. U njemu gospodare mašine a ne ljudi. To je glavni problem, jer se s njima ne može

pregovarati; oni imaju zadatak od koga neće odstupiti. Jedino što možemo da učinimo za tebe jeste da razgovaramo.

– Radije ne... Možda neki drugi put.

Nastade tišina i Marion ostade pogleda ukočenog u zvezdano nebo pred sobom, u kome se sasvim jasno izdvajao tajanstveni leteći objekat... Prvo mu se učinilo da je stvarna razlika u brzini manja od proračunate. Posledica je bila ta da će tom objektu prići na manje od jednog kilometra.

Nalazio se u položaju gde njegova moć analiziranja nije mogla doći do izražaja. Bilo je mnogo nepoznanica, mnogo tajni, a jedino dostupan, neuobičajeno ravnodušan glas komandanta broda koji će mu, kako stvari počinju da se razvijaju, ipak ostati nedostižan.

Mogućnost da promeni putanju leta POLUKS-a uopšte nije razmatrao jer je znao da tako nešto nije moguće izvesti. U modulu je ostalo samo toliko energije da održava radio-vezu za prigušeno svetlo u kabini... beznadežnost koja nema granica.

Iz dubine noći navirao je brod; zamagljenim i umornim pogledom Marion je pratio njegovu pojavu kao da je u pitanju susret sa vanzemaljskom letilicom. Već sa četrdesetak kilometara mogao je golim okom da vidi disk. To ga ispuni još jačim nemirom... proračun koji je izvršio bio je zamalo neprecizan, naime, gotovo da će udariti u tajanstveni brod...

Bolelo ga je što više nema vremena ni mogućnosti da sazna

šta ta letilica sadrži u sebi, šta je cilj njenog leta i šta se, zapravo, događa. Bolelo ga je i to, možda više od svega, što će najveća tajna njegovog života – zvuk u noćima odluke – ostati nerazrešena. Pri pomisli na taj čudovišni zvuk osetio je kako ga obuzima blaga jeza. Toliko mu se urezao u svest da mu se činilo kao da ga i sada čuje... metalna kuglica koja odskaka na staklenoj podlozi. Marion zatvori oči i obori glavu, naslanjajući se na komandni pult. Počeo je da govori, tiho, tako da je i sam jedva čuo sopstvene reči:

– Ne znam ko si, ni šta si. Ne znam gde si... znam samo da si me pozvao u svemir, uvek pratio i pomagao... zašto me sada ostavljaš? Pomozi... još ovaj put.

I svemir postade nepregledna staklena ploča, a Marionova glava metalna kuglica. Zvuk je bio tu, čist, jasan, nedvosmislen. Ponavljao se u pravilnim razmacima, činilo se nebrojeno puta, onda sve ponovo postade tiho.

Marion podiže glavu i suoči se sa ogromnim diskom koji je plutao pred njim. Odredivši optičkim teleskopom daljinu do njega, procenio mu je prečnik, što kod njega i pored savršenog duševnog mira u koji je upao, izazva strahopoštovanje. Diskoliki brod je imao prečnik od preko sedam stotina metara. Marion je bio potpuno uveren da mu se ništa neće desiti, prestono je da bude učesnik u svom spasavanju, postao je posmatrač.

Brod pred njim odisao je snagom i neranjivošću... bio je to ratni brod, pripremljen za otvor-

enu raketnu borbu sa bliskim i daljim objektima, sigurno naružan u toj meri da može zbrisati ceo jedan kontinent sa lica Zemlje. Njime gospodare ratne mašine.

Nije mogao a da se ne zapita za cilj leta ovog broda. Ratni brod ovako daleko od Zemlje i svih ljudskih domašaja... nije uspevao ni da pretpostavi o čemu se radi, ali je verovao da je u pitanju susret sa nečim vanzemaljskim. Možda je nekakva vanzemaljska letilica približavajući se Suncu uhvatila radio-sig-nale Zemlje i poslala svoju poruku... a Zemlja joj odgovara onako kako izgleda jedino ume: šalje joj u susret najsavremeniji ratni brod... Samo mrtav vanzemaljac je dobar vanzemaljac.

Veličanstveni brod se sada nalazio tačno pod njim. POLUKS ga je prestizao i Mariona ponovo ispuni prijatno osećanje nadmoćnosti nad ovim kolosom. Činilo mu se kao da ga ogromna letilica propušta pokoravajući se pred njim.

Čitavih pedeset sekundi trajao je prelet preko diskolikog broda. Za to vreme, Marion je pažljivo zagledao po njegovoj spoljašnjosti, redovima načičkanih raketa i lansirnim rampama za projektele međuplanetarnog dometa... Tražio je nago-veštaj nekog pokreta, čekao da se negde na prostranoj platformi nešto pokrene i jurne prema njemu. Brod ostade slep i nem.

Mada mu je sve govorilo da će biti propušten, Marion nije osetio olakšanje čak ni kada je počeo da mu izmiče. Tek petnae-

stak minuta kasnije, učinilo mu se da opasnost jenjava.

Kakva li je to sila primorala ratni brod da ga propusti? Ima li to ikakve veze sa zvukom u noći, zvukom niotkuda? Postoji li nekakva sila u Sunčevom sistemu, ljudima nepoznata, njemu bliska i naklonjena koja čini sva ova čuda... Jer, njegov prelet pored ove mašine za uništavanje svetova predstavljao je pravo čudo, bar za Viktora i njegovu posadu...

— Zaista nam nije jasno šta se dogodilo govorio je Viktor Bardin. — TRITON 6 te je pustio da mu prideš i gotovo ga očešeš, a da pri tom ničim nije pokazao da je svestan tvog prisustva.

— TRITON 6?

— Da, to je TRITON 6... Imaš toliko sreće da to jednostavno nije normalno. TRITON 6 ima specijalan zadatak, a jedna od njegovih stavki jeste da se na njega ne može uticati, niti da mu se može prići, ni na pedeset kilometara a kamoli na dva.

Tišina je trajala nekoliko minuta, Marion je pretpostavljao da oni tamo sada grozničavo mozgaju o nastaloj situaciji, i nije im zavidio na tome. Za njega je bilo najbitnije da je živ i da se dva modula nesmetano približavaju jedan drugom. Kada ih je delilo još samo dvadeset kilometara, Marion ugleda slabašnu pokretnu tačku među zvezdama. TRITON 6 se već beše izgubio iza njega.

— Nemam snage ni da ustanem — javljao se Marion. — Strahovito mi se vrti u glavi... Nalazim se u kosmičkom odelu i svi ulazi su oslobođeni. Morate doći po mene.

– Sve je pripremljeno za tvoj potpuni oporavak – govorio je Viktor, ali ga Marion više nije mogao čuti. Unutrašnja snaga koja ga je održavala u budnom stanju dok je gledao smrti u oči, prilikom prolazaka pored Saturna i TRITON-a 6, naglo ga je napuštala. Trenutak pre no što će ostati bez svesti, učinilo mu se da ga udaljavajući zvuk kotrljanja kuglice po staklu odnosi nekud sa sobom, daleko u večni mir.

III

Marion otvori oči. Čula su počela da mu reaguju na spoljašnje nadražaje, svest mu se uobličavala... Prvih nekoliko pokreta prouzrokovala mu prilično bola, zatim sve to minu. Pre nego što se obazre oko sebe, pogledao je časovnik na svojoj ruci. Gledao je u brojke, ne mogavši da poveruje u ono što su značile: prošlo je pet dana od kada je izgubio svest. Pet potpuno praznih dana u njegovom životu, bez sna, bez ičeg u sećanju... nije li to stanje blisko smrti? Pri pomisli na mogućnost da se nikada više nije probudio dlanovi mu se ovlažiše, ali već nekoliko trenutaka kasnije hladna životna logika potisnu sve to.

Pokušavši da ustane iz postelje, shvatio je da se ne nalazi u bestežinskom stanju, već u gravitacionom polju nešto jačem nego na površini Titana. I sam taj podatak bio je dovoljan da pokaže značaj i kvalitet opremljenosti broda, jer je održavanje veštačke gravitacije skupo i

sem probnih eksperimenata nikada nije korišćeno u praksi. Bar koliko je Marionu bilo poznato.

Prostorija u kojoj se nalazio bila je bolnička soba. Pokušao je da izađe, međutim, vrata koja je video nisu se nikako mogla otvoriti. Kao samica, sinu mu, ali nije se uznemiravao zbog te misli. Jer, sudeći po opremi koja mu je bila nadohvat ruke, takva mogućnost je isključena. Čekao je da se nešto dogodi.

Iz jednog ogledala saznao je da je mršaviji za mnogo kilograma i da se to posebno primećuje na licu. Tupi bol u glavi i dubini grudi nije ga mogao sprečiti da razmišlja o situaciji u kojoj se nalazi, mada i dalje nije imao osnova za donošenje bilo kakvih zaključaka. Prišćao se proteklih događaja... žed više nije osećao, ni glad, samo povremeni bol i radoznalost. Postupak povratka u normalno stanje, koji je verovatno izvršen na njemu, bio je pri kraju.

Zašto je nekoliko minuta ranije pomislio da bi mu ova prostorija mogla biti samica? Ponekad bi njegova moć analiziranja situacija naglo zatitrala i stvorila mu neočekivane i krajnje neobične slike... Mada je bio prilično malaksao, činilo mu se da je ta osobina sada izraženija nego ikad.

Tren pre nego što će se vrata pomeriti u stranu, znao je da će se to dogoditi. Nije više bio sam. Čim je ugledao pridošlicu, Marion gotovo nesvesno počeo da je analizira, ali sem spoljašnjeg fizičkog izgleda malo šta je zapazio. Prvi zaključak koji je izveo bio je da se pred njim nalazi

vrlo čudan čovek... osoba neuhvatljivog reagovanja i posebno mirnog lica.

— Ja sam Viktor Bardin — reče pridošlica i pruži mu ruku. Osmeh koji se pri tom pojavio na njegovom licu bio je krut sa mnogo prikrivenog, što je Marion uzalud pokušavao da uobliči.

Marion nije osećao potrebu da se predstavi, činilo mu se da oni sve znaju o njemu.

— Evo ti odelo, obuci se.

Pre toga, dok su razgovarali radio-vezom, Viktorov glas mu je zvučao neobično, a sada je znao i razlog: čudesno staloženo lice sa koga se ništa nije moglo otkriti. U ogledalu sa strane Marion ugleda sebe i izvrši munjevit autoanalizu. Podesio je svoj izgled i raspoloženje prema onome što je pretpostavljao da oni očekuju od njega: malaksalost i radoznalost sa приметnom dozom zbunjenosti.

— Kako se osećaš? — pitao je Viktor.

— Preživeo sam takve stvari da me čudi kako sam uopšte živ... ponirao stazama na rubu razuma, dotakao vrata pakla, preživeo potpuno psihičko iscrpljivanje... i čini mi se da se ni sada ne mogu potpuno opustiti.

— Da...

— Marion otkri na licu Viktora jasnu neodlučnost i bi mu milo zbog toga. Obuzdavao je radoznalost u sebi, prepuštao je njemu da odluči kako će mu ispričati o letilicama za Triton. Vremena su imali dovoljno, jer ako je cilj leta Triton, a brzina

ostane nepromenjena, tamo će stići tek kroz dve godine.

— Možeš li normalno da hođaš?

— Čini mi se da ću moći. Ova težina... nalazimo se u obrtnom točku?

— Da. Ima prečnik devetnaest metara, a širinu pet, sa mogućnošću promene brzine okretanja. Trenutno je podešen za uslove koji vladaju na površini Tritona...

— Dobra ideja. Kada se budemo vraćali na Zemlju, postepeno će se povećavati brzina dok se ne postigne ubrzanje jednako ubrzanju na površini Zemlje.

Pre no što je Viktor išta uspeo da kaže, Marion uvide da je pogrešio u svojoj proceni.

— Načelno posmatrano, pogodio si o čemu se radi, ali ti je izmakla suština. Nisi ni mogao znati... Mi se ne vraćamo na Zemlju?

— Šta je ovo? Neka samoubilačka doživotna misija?

— Ne. Vraćamo se ali ne na Zemlju. Štaviše, ja nikada nisam ni kročio na tu planetu.

— Šta si ti? — nenadano upita Marion, gotovo se uplašivši sopstvenih misli. Ponovo je njegova moć analiziranja buknula i delimično nagovestila nešto prikriveno. Po reakciji Viktora, zaključio je da nije mnogo pogrešio.

— Čovek sam, šta bih drugo bio... — govorio je Viktor oprezno. — U stvari, ja sam graf, jedan od dvanaest hiljada koliko nas ima. Izuzev sitnih pojedinosti, ja sam prosečno ljudsko biće.

Marion je ćutao. Njegov pogled je tražio odgovore, informa-

cije, njegov mozak ih je već nalazio... graf mora imati veze sa kraterom Van de Graf na Meseću, a tamo se nalazi centar svih svemirskih istraživanja...

– Krater Van de Graf – govorio je Viktor – izgleda sasvim drugačije nego što ljudi misle. Naime, u njemu postoji nekoliko podzemnih svetova sa ukupnom površinom od oko četriljadu kvadratnih kilometara... Tu su stvoreni grafovi, tamo žive i usavršavaju se. Civilizacija grafova stara je gotovo ceo vek i to su ljudi u pravom smislu te reči, jedno što su fizički mnogo otporniji i prilagodljiviji od ljudi, a možda i nešto malo inteligentniji.

Ovo poslednje Viktor je izgovorio dosta oprezno. Očigledno, nastojao je da ničim ne povredi Marionu. No, ovaj se pravio kao da ništa ne primećuje.

– Mora se priznati da postoje zaista neprimetno. Može li se saznati zašto?

Viktor je ćutao neko vreme, razmišljajući odakle da počne. Najzad upita: – Čuo si za Litona?

– Svako dete na planeti Zemlji zna za njega.

– Šta to znaš?

Marionu je bilo jasno da ono što on zna verovatno nije u potpunosti ispravno, ali je prihvatio igru.

– Pa, pre svega, to je bio jedan izuzetno pametan čovek, teoretičar klase Ajnštajna, praktičar kakav ranije nije postojao. Njegova najveća zasluga su kompjuteri konačne generacije, koji se primenjuju apsolutno u svakoj čovekovoј aktivnosti... Astronom je, život proveo u Van

de Grafu, posvetivši ga istraživanju svemira, tačnije organizovanju istraživanja, optički i radio instrumenti postavljeni u njegovo vreme još nisu nadmašeni... Koliko još treba da pričam?

– Dovoljno je... Vidiš, mi smo deo najvažnijeg Litonovog projekta, projekta TRITON, o kome ću ti kasnije reći nešto više. Mi smo dokaz da jedna mala zajednica ljudi može opstati nezavisna od bilo čega drugog u svemiru... Čak i bez Sunčeve svetlosti.

– Odavno je dokazano da je tako nešto moguće – primeti Marion.

– Dvanaest hiljada grafova predstavljaju **praktičan** dokaz, **pravi** dokaz.

– A svrha, mora postojati neka svrha svega toga.

– Kasnije o tome. Pođi sada sa mnom da ti pokažem unutrašnjost broda.

Izašli su u hodnik i tek tu Marion zapazi zakrivljenost površine na kojoj su stajali. Da nije bilo tavanice na visini tri i po metra od poda, mogao bi da se vidi hodnik u celom krugu.

– Kretaćeš se samo unutar obrtnog točka. Izvan njega i nema ničeg zanimljivog, a i nije tako jednostavno izaći. Devedeset odsto ukupne mase otpada na gorivo i naoružanje... Vrata se otvaraju dodirom, obično rukom... Dok si ležao unutra, ova su bila blokirana, a tvoj dodir nam je označio da si ustao.

Marionu je bio poznat ovaj sistem, imale su ga sve naseobine na Meseću, ali nije znao da se upotrebljava i za svemirske

brodove. Pokušao je jedanput, dodirnuvši vrata prstom.

Kada se izađe iz ambulante, prva prostorija s leve strane je spavaona. Videći desetak ležajeva u njoj, Marion se oneraspoloži. Njegove najcrnje slutnje dobijale su realnu osnovu: brod je bio prepun ljudi, i to ovih teško predvidivih grafova.

— Spavaćeš ovde, recimo na onom ležaju, ako ti odgovara. I nadam se da neće biti nikakvih problema. Uključićemo te u naš rad onoliko koliko to bude bilo moguće. Svaki čovek nam je važan jer problem pred kojim se nalazimo zahteva više nego potpun pažnju.

— Koliko ima članova posade? — upita oprezno Marion, zadovoljan što njegovo pitanje nije izazvalo podozrenje kod Viktora.

— TRITON 5 ima četiri člana posade, ti si peti... Imamo nekoliko slobodnih ležajeva za slučaj da nekog prihvatimo.

— Čudno. Šalju vas milijardama kilometara izvan svih ljudskih puteva, a očekujete da prihvatite nekog.

— Prihvatili smo tebe, mada način na koji se to dogodilo izgleda nemoguć.

— Sve što se dogodi ne može biti nemoguće. Može samo da izmiče našoj moći poimanja... A kada često počnu da se dešavaju pojave koje ne razumemo, to je znak da smo otišli predaleko.

— Da stvari odista tako stoje, naši preci bi još sedeli na drveću i po pećinama, plašeći se svakog šuma.

— Čoveku je podareno koraćanje i svet koji se može obići

hodaњem. No, očigledno, to nam nije dovoljno. Mi bismo da letimo, mnogo dalje nego što možemo.

— Ne volim filozofiju, ipak zadržavam pravo da se ne slozim s tobom. Čoveku je možda mesto na Zemlji, grafovima ne.

Viktor se spusti na jedan ležaj i Marion zaključi da je pravi trenutak da započnu određeni razgovor.

— Možda, ali budućnost će nam neko vreme biti zajednička. Čini mi se da je bilo dovoljno skrivalica i da je kucnuo čas da mi što detaljnije objasnite sve u vezi sebe i Tritona... Pomenio si oružje na brodu, a ja sam sam imao priliku da razgledam TRITON 6... opremljeni sto kao da ćete godinama voditi raketni rat.

Viktor ga kratko pogleda i uzdahnu.

— Nema nikakvog rata. Verovatno neće biti ni potrebe u smislu da će nas neko napasti a mi se braniti... Iza nas, video si šta leti. Čak i nama, grafovima, moć te letilice oduzima dah. U njoj nema ljudi, ni grafova, nema nikog. Ukoliko mi ne obavimo svoj zadatak oni uništavaju sve što se pojavi...

— A šta to treba da se pojavi?

— To bih i ja voleo da znam... Čovečanstvo krupnim koracima kreće u svemir i ne smo se dozvoliti da ga bilo šta zadržava na tom putu. A upravo to se dešava već niz godina. Deo tajno vezan je za Triton i naše je da to razrešimo. Po svaku cenu. Zvezde čekaju čoveka i ne možemo trpeti nikakvo odlaganje u tom pogledu.

— Čini mi se da tim zvezdama

dama nije ni poznato postojanje čoveka, još manje da im je potreban neko kao što smo mi... Jedino ako nisi mislio da zvezde čekaju na grafove.

– Takvim svojim stavom nećeš daleko dogurati. Zapamti: bilo koje zemaljsko dete doneseno u Van de Graf do isteka prve nedelje života imalo bi šanse kada odraste da postane graf... Grafovi nisu genetski različiti, već idejno, socijalno... odabrani smo.

– Odabrani... za šta?

Viktor odmahnu glavom... Čitali su neko vreme, Marion je uzalud pokušavao da prođe do osećanja i unutrašnjih borbi Viktora. Tražio je prepoznatljive znake a bio zasut masom njemu nerazumljivih izgleda lica, pokreta, pogleda... Marionu postade jasno da su grafovi drugačiji i po ispoljavanju osećanja i da je to, zapravo, drugi jezik koji će on morati da savlada u najkraćem mogućem roku.

– Osećam se kao da padam sa litice u provaliju – govorio je Viktor – sve dalje od spasonosnog ruba, sve dalje od Meseca, bez istinske nade u povratak... Stupivši na ovaj brod samo si malo produžio svoju agoniju. Da smo na TRITON-u 6, Šestici, kako ga mi ovde zovemo, ne bi bilo nikakve opasnosti, ovako, čini mi se da nema mnogo nade... Pre nas, na manje od milion kilometara od osme planete prišlo je dvadeset devet ljudi, grafova... svejedno je. U analima svemirskih istraživanja oni su zavedeni kao nestali. O nijednom od njih više se ništa ne zna, osim ko je kom

brodu pripadao kada su dospeli do cilja. TRITON 4 je bio dotad najbolji ratni brod, sagrađen specijalno za tu priliku... sve je bilo u redu dok nisu ušli u orbitu oko Neptuna. Kao i kod svih prethodnih ekspedicija, veza je na neobjašnjiv način prekinuta. Prošlo je petnaest godina od tada, oni ni glasa ne daju od sebe... a mogli su da unište život na površini od nekoliko miliona kvadratnih kilometara.

– Život kakav mi poznajemo... I da li se tamo uopšte nalazi neko protiv koga se treba boriti oružjem?

– Kako izgleda borba bez oružja?

– Ljudska istorija je puna takvih primera. Sem toga, ubeđen sam da grešimo pokušavajući da svoja shvatanja nametnemo jednom tako stranom i različitom svetu kakav mora biti Neptun.

– Može biti... Bilo kako bilo, njih nema. U tu potpunu neizvesnost stizemo za nešto manje od dve godine. Centar je odlučio da ovo bude poslednje ulaganje u Neptun. Tri letilice pre nas išle su sa ciljem da ispitaju šta se dogodilo sa prethodnim, da pokušaju ispraviti greške koje su učinjene i spasti šta se spasti može... Mi takođe imamo takav zadatak, ali smo pripremljeni i za istraživanje i za borbu... TRITON 6 predstavlja silu sveopšteg uništenja

– Očigledno, čovečanstvo čim se nade pred problemom koji izgleda nerešiv, odlučuje da se povuče, prethodno sve uništivši. Zašto se šalje vojska tamo gde su potrebni naučnici?

– Grešiš. Od dvadesetdevetorice dosadašnjih putnika za Triton samo trojica su bili isključivo vojna lica... na ovom brodu svi smo pomalo vojnici, pomalo naučnici. No, svemirska strategija je nezahvalna stvar. Ne znamo ni gde je neprijatelj, ni kako izgleda, ni čime raspolaže, ni kakvi su mu ciljevi...

– Na Zemlji vlada pravilo da će se protivnik najlakše pobediti ako se ubije. Ali Zemlja je sve dalje.

– Činjenica je da se u neposrednoj blizini Neptuna dešavaju nama nepoznate pojave koje dovode do smrti članova posada naših brodova.

– Možda oni nisu želeli da se vrate.

– A šta bi radili tamo? Na temperaturi od pedeset stepeni, u svetu gde ni zemaljske bakterije ne bi opstale.

– Otkud vam svi ti podaci, tako precizni?

– Astronomija nas uči tako vekovima... Sem toga, logično je da tako bude. U svemiru vlada red.

– Mi smo tu da unesemo haos. Ono što je logično na Zemlji nema razloga da bude logično i na Neptunu.

– To je opšta logika Sunčevog sistema.

– Ko ju je stvorio? Čovek. A kako deo nečega može donositi ispravne zaključke o celini koju ne može ni sagledati?

– Grafovi su nadrasli filozofiranje. Filozofija je za one koji imaju ograničeno znanje pa pokušavaju prazna mesta da popune na svaki način... Grafovi ništa ne prepuštaju slučaju.

– Ja ne filozofiram, već poku-

šavam da budem objektivan. Suština je u tome što treba nastojati da se izađe iz sopstvene kože, izbaciti subjektivni uticaj u procenjivanju situacija, postaviti sebe kao neutralnog posmatrača. U ovom slučaju treba da zaboravimo da smo ljudi, ili grafovi, svejedno je... naš svet je daleko i mi, svesni njegove jedinstvenosti, ne smemo pokušavati da kroz njega sagledamo problem pred kojim se nalazimo, jer to može biti uzrok naše propasti.

– Drago mi je što smo te prihvatili. Pokazuješ da umeš dobro da razmišljaš, ali isto tako i da grešiš u mnogim stvarima, zato što nisi upoznat sa suštinom problema i potrebnim detaljima. Ako nemaš ništa protiv i ako si dovoljno odmorani, ja bih ti sve polako objasnio.

Marion nije imao ništa protiv. Pola sata kasnije znao je dovoljno da bi dalje samostalno mogao razmišljati o raznoraznim mogućim varijantama događaja.

Projekat TRITON je najobimniji poduhvat koji je čovečanstvo ikad preduzelo. Sredstva uložena u njega veća su od svih ostalih izdataka vezanih za letove u svemir od početka kosmičke ere. Njegov cilj bio je postavljanje istraživačke stanice na Neptunovom najvećem satelitu i izgradnje druge države grafova, s tim da bi sve to predstavljalo odskočnu dasku za planetarne letove prema zvezdama, jer je za napuštanje Sunčevog sistema sa daljine Neptuna potrebno šest puta manje energije nego sa Zemlje.

U orbiti oko Meseca sagrađen je TRITON 1, oblika prstena debljine četrdeset metara a prečnika od oko dve stotine pedeset metara. U pravom smislu reći, bio je to grad, ogromni naučni centar sagrađen za potrebe čoveka i ugodan boravak desetak hiljada grafova, koji bi počeli da ga naseljavaju dvadeset godina nakon postavljanja na Tritonu, najvećem Neptunovom satelitu. TRITON 1 je izgrađen u potpunoj tajnosti jer niko ne bi odobrio ulaganje tolikih sredstava u buduća istraživanja svemira. Sve je obavljeno pod nadzorom Litona i njegovog »crnog fonda« koji je omogućio da se na Mesecu lagano stvara nova, jedinstvena i najmoćnija država ljudi... svet grafova.

Brod-grad je sa četrnaest članova posade, koji su imali zadatak da ga bezbedno prizemlje na Triton, stigao u blizinu Neptuna 2061. godine. Tada je TRITON 1 začutao. Nikada više nije dao glasa od sebe.

Čekalo se pet godina da se proveru sve mogućnosti, smire duhovi... onda je prema Neptunu upućena mala brza letilica TRITON 2 sa trojicom stručnjaka specijalno obučenih za tu priliku. Tada niko nije smatrao da je u pitanju nešto ozbiljno, već otkazivanje radio-veze ili nešto slično... Ušavši u orbitu oko Tritona i druga ekspedicija je začutala.

Bio je to strahoviti udarac za projekt istraživanja svemira, ali naslednici Litona nisu imali nameru da se povuku. Devetnaest godina kasnije uspeli su da izdvoje još jedan brod i upute ga ka granicama Sunčevog si-

stema. Ovoga puta, bio je to ratni brod, pripravan na svakakva iznenađenja, ali i on je, prišavši na stotinjak hiljada kilometara do cilja, začutao.

Zaključeno je da je Neptun ili nešto u njegovoj blizini neprijatelj broj 1 ljudskog napretka. Sagrađen je još savremeniji, opremljeniji brod, a njegovu posadu činili su samo grafovi. Uzalud... Neptun kao da je bio crna jama.

U Centralnoj bazi donesena je tada poslednja, gotovo očajnička odluka. Projektom TRITON čovečanstvo je izgubilo mnogo. Dalje gubitke treba zaustaviti, s tim da se skriveno žarište kasnijih neuspeha zauvek ukloni... Sagrađena su dva broda, TRITON 5 koji predstavlja poboljšani TRITON 4, i TRITON 6, diskoliki ratni brod koji može ukloniti sve tragove ljudske civilizacije sa planete Zemlje za dvadeset četiri časa.

I dok će posada TRITON-a 5 nastojati da ispita šta se događa na tom »crnom« satelitu, TRITON 6 je poslednje što je stvorila Zemlja, vrhunac njenog hiljadugodišnjeg borbenog iskustva, ujedno i poslednja reč u pogledu Neptuna... Bez misionarskih ili istraživačkih pobuda, savršenstvo ljudske tehnologije približava se cilju... posle njega neće više biti tajne Triton... neće biti ni Tritona.

Marion je pustio Viktora da završi svoje iscrpno izlaganje, a onda zaželeo da uputi par pitanja.

— Kao prvo, da li je među posadom TRITON-a 1 bilo žena?

— Ne. TRITON 1 predstavlja samodovoljan sistem za dvana-

est hiljada ljudi, prva posada je trebalo samo da ga spusti na mesto koje izaberu.

– Da nisu oni nešto izmenili u programu.

– Takva mogućnost je isključena. Nije to bilo kojih četrnaest ljudi... Pripremani su za taj zadatak od svog rođenja. Jedan bi mogao da skrene sa utvrđenog kursa, eventualno dvojica, svi nikako.

– Moraću još da razmislim o tome... Zanima me jedna stvar: kako to da jedna tako obimna stvar, kao što je država grafova, ostane prikrivena? Mnoge, i veće tajne su obelodanjene.

– Otkrivene su one tajne koje su otkrivene, za one druge i ne znamo da postoje... naseobina grafova je nešto što nikada neće biti otkriveno, devedeset odsto ljudi koji žive i rade u Van de Grafu nemaju pojma šta se nalazi ispod njih, a preostala nekolicina su grafovi. Postoji manje od dvadeset ljudi koji znaju za grafove.

– Zaista sve, je fantastično organizovano, no, ko je tebe obučavao za astronauta, i kako to da se i jednim i drugim letovima rukovodi iz istog Centra?

– Pazi, ne postoje dve grupe, pogrešno sam se izrazio. Sve je zajedničko, ali postoji zvanični program sa kojim su svi upoznati i postoji prvi program kojim grafovi sprovode svoje ciljeve. Tvoje istraživanje Saturnovih satelita je samo maska za celokupno stanovništvo Zemlje, inače nema nikakav praktičan značaj. Sve što si ti tamo otkrio, grafovima je odavno poznato.

– Lagao bih kad bih tvrdio da mi je prijatno zbog toga.

– Tu se više ništa ne može izmeniti, na mnogo strana se krenulo u svemir, ali zbog neprikosnovene vlasti u domenu kompjutera koju je obezbedio genijalni Rej Liton, Van de Graf ostaje najmoćnija naseobina ljudi. To je najjača država koju je čovek ikad osnovao, mada je daleko od vrhunca svoje moći.

Marion nijednog trenutka nije sumnjao u Viktorove reči, konačno spoznajući i svojim moćima i običnim razmišljanjem koliko je čovekovo istraživanje svemira trulo... TITAN 3 možda zaista nikada nije ni sagrađen, novac predviđen za to leži ovde, a njih trojica sa Titana zaista su žrtvovani od strane grafova... Ako je sve to zaista tako, bez obzira na razloge njegovog prihvatanja na ovom brodu, njegov život po povratku na Mesec neće vredeti ni zrna peska.

No, do tog vremena trebalo je da prelete još mnogo kilometara i trebalo je da se dogode mnoge stvari, isuviše da bi se već sada mogao predvideti ishod.

Viktor naglo ustade i Marion se prenu iz svojih misli. Krenuli su dalje u obilazak broda, i to unazad, pored ambulante i dalje ukруг. Sledile su laboratorija za detaljne analize i obimnije lekarske analize, prostorija za održavanje lične higijene, hemijska laboratorija i foto-laboratorija, te izuzetno opremljena astronomska kuhinja, gde je Marion, po preporuci Viktora, popio nekakav plavičasti sok. Marion nije krio iznenađenje, jer su ovako detaljno i dobro bile opremljene jedino najveće

istraživačke stanice na Me-secu... Brod mu se sve više dopadao, nije mogao da se za tren ne prepusti maštanju o mogućnosti da ostane sam na brodu i vrati se na Zemlju, na svoj način.

Idući dalje u krug unutar obrtnog točka, dospeli su u petnaest metara dug prostor predviđen za fizičku rekreaciju i održavanje snage: astronomski bicikl, beskonačna traka, tegovi, laminer, nekakve sprave kojima Marion nije mogao da odredi namenu... astronomski poligon u malom, koji je bio neophodan za održavanje potpune fizičke pripremljenosti u uslovima česte promene teže.

– Posebno je zanimljivo dizajn tegova – govorio je Viktor.

– Recimo, ovaj teg koji na podu ima šezdeset kilograma, kada ga podigneš iznad glave ima svega četrdeset...

– Da, i glave su nam bar za deset odsto lakše kada stojimo nego kada legnemo na pod.

– Osnovni razlog zbog koga smo te prihvatili nije bila ni solidarnost, ni milosrđe... Radi se o čistoj koristi, mogućoj značajnoj koristi od tebe. Naime, za tako nešto bio nam je potreban izuzetno fizički pripremljen astronaut, ali odrastao na Zemlji. Takve je nemoguće privoleti da lete sa grafovima jer ekspedicije traju po deset godina... Mi smo pripremljeni za sve vrste akcija, ali odrasli smo na Me-secu koji ima slabiju težu od Tritonove. Drugim rečima, uprkos fizičkim pripremama, mi smo u ovom gravitacionom polju pomalo tromi, nasuprot tebi koji si priviknut na drugačije uslove

i upravo pri ovoj težini si pokretljiviji od nas i pogodniji za brojne zadatke koje ćemo možda obaviti na Tritonu...

– Što se toga tiče, nema problema – govorio je Marion, svestan da će upravo njega, ukoliko bude mogućnosti, gurnuti u najveću opasnost i tako možda sačuvati sebe. No, nastojao je da ničim ne pokaže da misli o tome.

– Jedino mi nije jasan moj položaj. Kad se vratimo na Me-sec, ako do toga ikad dođe, šta će biti sa mnom?

– Civilizacija grafova stvarana je više od jednog veka, u njen razvitak uložena su ogromna sredstva i ne može se dozvoliti da postoji neko ko to može razotkriti.

– Razumem.

– Kada jednom dospeš u unutrašnjost kratera Van de Graf, prestaćeš da žališ za onim što se nalazi izvan njega.

– U to ne sumnjam – reče Marion. Znao je ako jednom dospe u unutrašnjost podzemne naseobine, nikada više neće izaći... Njegova šansa je ovde, dok ih ima samo četvorica.

– Ovo ovde – govorio je Viktor – jeste komandna prostorija.

Ušavši unutra, Marion nije mogao da prikrije iznenađenje. Komandna prostorija je bila priča za sebe, četiri metra široka, dva puta toliko dugačka, sa malo slobodnog prostora između šest stolica... zid sa tridesetak monitora, tastatura je bila podeljena na šest nejednakih delova i Marion je procenjivao da se odavde može kontrolisati ceo brod, a da bez posebne

pripreme, on ništa od svega toga ne bi smeo ni da pipne.

U prostoriji se nalazila još jedna osoba, koja u prvih mah ne obrati pažnju na njih. Marion razabra odmah da je u pitanju pravi čovek, koji je zatim ustao i krenuo prema njemu pružajući mu ruku.

— Stigao je naš svemirski sto-per... Vidim da si čitav i drago mi je zbog toga... Ja sam Solnok.

Marion prihvati srdačan pozdrav. Bilo je lepo sresti čoveka dve milijarde kilometara daleko od doma.

— Znači, u ekspediciji ipak ima ljudi — rekao je.

— Jedan, ali on je daleko od toga da bude komandos... Poslednjih dvadeset godina živi s grafovima. On je najveći stručnjak za veštačku inteligenciju ovog veka.

— Da — potvrdi Solnok. — Prošli vek i sva ostala vremena pripadaju Reju Litonu.

— Solnok ne može da sastavi ni dve rečenice a da ne pomene Litona.

— Osećam se kao travka koja raste u senci hrasta i bori se za malo svetlosti — reče Solnok i pokaza Marionu mesto pored sebe. — Sedi ovde, zanima me par stvari i ne mogu da izdržim a da te odmah ne priupitam.

Od trenutka kada je ušao u prostoriju, Marion je bacao prikrivene poglede prema Solnoku, uviđajući da će mu sa njim biti dosta lako... Procenjivao je da ima oko četrdeset pet godina i da ga osim kompjutera malo šta zanima u životu, a živeo je u neprekidnoj, grozničavoj žurbi i osećaju nedostatka vremena...

— Ako je čovek nekada i mogao da se bavi kompjuterima, a bilo je to pre pojave Litona, sada to više nije moguće... Da bi se u potpunosti ovladalo programiranjem nije dovoljno tom problemu posvetiti ceo život, već nekoliko života... Kao prvo, reci mi šta si zapazio dok si preletao pored TRITON-a 6.

— Da opisujem brod?

— Ne — reče brzo Solnok i sa nekoliko pokreta po komandnoj tabli uključi veliki ekran pred Marionom i na njemu se pojavi fotografija diskolikog ratnog broda.

— TRITON 6 ovako izgleda, posmatran sa strane sa koje si ti prošao... Da li se nešto pokretalo na njemu?

Marion se zamisli. Nije se sećao nikakvih pokreta, ali sada više nije bio siguran u to.

— Bio sam iscrpljen, premoren, na rubu svesti. Koliko sam zapazio, nije bilo nikakvih pokreta. Međutim, ponavljam, nisam bio u stanju da nešto zapazim, posebno ako je bilo prikrivenije.

— Vidiš li ovu antenu?

Solnok upre prstom u malu antenu na jednom delu letilice. Jesi li je zapazio prilikom preleta?

Marion je pažljivo posmatrao, potpuno se usredsredivši na problem.

— Te antene se ne sećam, ali siguran sam da nisam primetio nikakav predmet... TRITON 6 je bio kao... olupina, kao mrtvo beživotno truplo.

Marion zapazi uznemirenost kod Viktora, koji brzo upita:

— Jesi li siguran u to što tvrdiš?

– Siguran je – ubaci se Solnok. – Drugačije ne može ni biti. TRITON 6 nema ljudsku posadu, niti uslova za bilo kakav organski život, samim tim nema ni potrebe da izgleda nastanjeno... Druga stvar me muči: TRITON 6 se ponašao kao da ovaj čovek uopšte nije ni postojao. Morao je da uništi njegovu letilicu još sa daljine od pedeset kilometara... Počinjem da se pitam, ovoga puta, nadam se da i vi to uvidate, dragi grafovi, nije li pravi, ako ne i poslednji trenutak da konačno sednemo i malo porazgovaramo o pouzdanosti Litonovih uređaja i vas grafova, uopšte.

Viktor je ćutao i to kao da beše znak Solnoku da nastavi:

– Sve vreme puta upozoravam ih na određena otkrića do kojih sam došao, ali oni još upornije negiraju sve moje napore. Rej Liton je nepogrešiv. Liton je genije, Liton je bog... Niko ne osporava da je Liton najveći naučnik svih vremena, niti to može da učini, ali nešto ipak nije u redu s ovim njegovim sistemom. Nikako da to utuvim u glave ovih sveznajućih pametnjakovića... Prethodna misija je propala upravo zato što su je vodili grafovi.

Viktor ga prekide rukom, umorno uzdahnuvši.

– Nije sada trenutak da raspredamo priču o svrsi nečega što postoji više od jednog veka... Marion još nije potpuno oporavljen i nema potrebe da ga zamaramo beskrajnim raspravama.

– Viktore, nisu u pitanju beskrajske rasprave... Zašto uporno negirate mogućnost da

još neko pored grafova može biti u pravu? Zašto mi jednom ne dopustite da izložim sve što imam, da zaboravite svoje poreklo i pokušate logički da pratite tok mojih misli. Sem toga, ne zaboravite da je pametnih ljudi bilo i pre pet hiljada godina, a pametnih grafova ne.

Viktor je ćutao i gledao ga. Nije bilo ničeg u tom pogledu. Marion je procenjivao o čemu može da se radi: grafovi su imali jedan stav) Solnok je tvrdio nešto različito i nisu ga slušali sve dosad... TRITON 6 nije izvršio svoj zadatak, samopouzdanje grafova je poljuljano.

– Prihvatam, Solnok – reče Viktor najzad. – Razmotrićemo tvoje stavove, polako, logički... onako kako ti budeš tražio od nas. Ali ako svi zajedno, uključujući i Mariona zaključimo da nisi u pravu, nikada više ništa slično nemoj pomenuti.

Solnok ne reče ništa, samo se okrenu komandnoj tabli i ponovo zauze raniji položaj. Sa velikog ekrana nestade slika diskolikog broda i zavlada tišina. Bez reči, Viktor se pomeri ka izlazu i Marion krenu za njim.

– On nije baš sasvim na mestu – reče Viktor kada su izašli u hodnik. – Videćeš i sam. Kada su u pitanju kompjuteri i programiranje, nenadmašan je, ali čim se razgovor skrene na nešto drugo, izgubi se. Pokušava logiku mašina da primeni na sve što postoji, čak i na ponašanje ljudi.

Marion nije govorio ništa. Na brodu su postojali sukobi i to mu je odgovaralo. U jednoj mirnoj, proračunatoj atmosferi, teško da bi uspeo i da pokuša

da ostvari svoj cilj od koga nije odustajao nijednog trena: preuzeti TRITON 5 i vratiti ga iznad kratera Van de Graf...

– Ostala je još samo jedna prostorija u obrtnom točku, sigurno pretpostavljaš o kojoj se radi. Pre toga hoću da ti kažem nešto u vezi s komandnom prostorijom. U stvari, da se dogovorimo. Ulaz ti je dozvoljen, ali samo ukoliko već ima nekoga.

– U redu je – složi se Marion, odlučivši da u prvo vreme i ne priviruje tamo. Doći će vreme kada ću spavati u njoj, pomisli.

Ulaskom u prostor za dnevni boravak i rad astronauta zatvorili su šezdeset metara dug kružni put. Kao i sve ostalo na ovom brodu, i ova prostorija je bila izuzetno dobro opremljena, što je i bilo neophodno s obzirom na dužinu trajanja leta i, posebne uslove usamljenosti. Bilo je dovoljno prostora da se desetero ljudi može baviti svojim poslom nezavisno od drugih.

Dvojica preostalih članova posade TRITON-a 5 sedeli su ispred jednog od tri monitora, okrenuti leđima Marionu i Viktoru, udubljeni u nekakvu kompjutersku igru i ne obratiše pažnju na njih. »Hladni, staloženi grafovi«, mislio je Marion, osećajući kako počinje da ih mrzi. Odlučio je da ni on na njih ne obraća pažnju. Prišao je aparatu za koji je pretpostavljao da predstavlja memorijsku jedinicu za skladištenje filmova.

– Da li gledate filmove snimljene na Zemlji? – pitao je, površno razgledajući složenu

napravu. – Da li slušate muziku koju su komponovali ljudi? Da li se divite našim umetničkim delima? Pretpostavljam da celokupno umetničko nasleđe potiče sa Zemlje.

– U krateru Van de Graf postoji posebni program obrazovanja dece. U devetoj godini polažu obimne psihotestove i ko položi ispit, stiče pravo na dalji razvitak i posle pet godina donosi se, takođe psihotestovima, konačan sud o njegovoj sudbini... Ukoliko se pokaže kao dovoljno pouzdan, postaje graf; u protivnom, dodeljuje mu se održavanje sporednih poslova, hidrofonskih farmi ili nečeg sličnog, sterilizujemo ih i oni nikada ne saznaju za postojanje ljudi, Zemlje, svemira... niti za postojanje grafova. Oni koji prođu sve testove, mogu godinama živeti među ljudima, a da ne potpadnu pod njihov uticaj.

– To je najužasniji robovlasnički poredak koji je ikad postojao u međuljudskim odnosima... Mene mislite da pridružite njima?

– Nisi spreman da živiš među grafovima jednako kao što ne možeš da prihvatiš bilo kakav posao u Van de Grafu. Izgleda da ti je suđeno da život provedeš u svemiru, radeći za grafove.

I provešću život u svemiru, mislio je Marion, ali ne na taj način. Govorio je:

– Grafovi se rađaju kao robovi, za razliku od ljudi u kojima je najsnažnije osećanje slobode; nikada u istoriji ljudske civilizacije nijedan narod, nijedan pojedinac, niko... nije prihvatio život u ropstvu. Kako vi

zaključujete da ću se ja ponašati prema vašim potrebama?

Pre nego što je Viktor uspeo da progovori, grafovi su završili igru i jedan od njih je ustao prilazeći Marionu.

— Ja sam Ovid — govorio je, — i bio sam protiv toga da te prihvatimo, protiv toga da se uopšte i oglašavamo... No, kada si već tu, neka ti bude... Spasli smo tvoj život koji za nas nema nikakvu vrednost, možeš nam pomoći, ali nauditi nam ne možeš. Zapamti to!

Marion nemo prihvati ovaj izliv dobrodošlice, uvidevši da je Ovid još nedostupniji za psihoanaliziranje od Viktora.

— Na vašem mestu, ne bih bio toliko samouveren — reče Marion. — Uverio sam se da ste moćni, ali svaka moć ima granice.

— Nisi se ti uverio ni u šta. Ako ne budeš hteo da pristaneš slobodnom voljom, mi ćemo ti utisnuti norme ponašanja koje nam najviše odgovaraju.

— I to imate?

— Imamo mi mnogo toga o čemu ti i ne sanjaš. Nemoj nikada ni pomisliti da nam nau-diš...

— Vi ste spasli moj život. Mi, ljudi, umemo to da cenimo.

Ovid se samo prezrivo nasmeja i okrenu se na drugu stranu. Marion je shvatio da Ovid nije tako neprijateljski raspoložen prema njemu, već prema ljudskom rodu uopšte. Zašto je to tako, sada nije mogao da vidi.

Treći graf u prostoriji nije bio baš potpuno hladnokrvnog lica, Marion je zapažao tragove davno potisnute srdačnosti.

— Ja sam doktor Robinson, možeš me zvati Robi... Ukoliko si ustao onda kada je Viktor otišao po tebe, krajnje je vreme da ponovo legneš.

— Osećam se sasvim dobro, jedino mi je malo mutno u glavi, no, čini mi se da sam fizički u redu.

— Nisi... Tvoj organizam je pretrpeo potpuno iscrpljivanje i ukoliko želiš da preduprediš sve moguće posledice, potrebno je da se narednih dvadesetak dana što više odmaraš.

— Toliko?

— Posebno si snažan i za mesec dana bićeš kao nov... Tvoje fizičke predispozicije i priviknuto-st na drugačije gravitaciono polje može odigrati veliku ulogu kada stignemo na Triton.

— Robi, zar ti se ne čini da svi pomalo preterujete? — umešao se Ovid. — Da nam je bio potreban čovek za iskrcavanje na Triton, mi bismo ga povelili sa sobom.

— Zaboravljaš da nema čoveka koji bi krenuo sa nama u ovakvu budućnost... Sedam godina duga misija, da bi na kraju bio zauvek odvojen od Zemlje.

— Svejedno, samo uobražavate da nam je pomoć ljudi neophodna.

— Niko ne tvrdi da je neophodna, ali možda ćemo na Tritonu dospeti u situaciju kada će Marionova fizička snaga odigrati veliku ulogu — branio je doktor svoj stav.

— Marion može da podigne s lakoćom svakog od nas, a mi njega ne možemo čak ni u ovim uslovima gravitacije — urušao se i Viktor.

— Sve su to sporedne stvari.

Pomoć ljudi nije nam potrebna. Pitanje Tritona je stvar grafova i samo grafova.

– Koliko sam obavešten – reče Marion, – grafove su stvorili ljudi, prve dve ekspedicije na Triton bile su sastavljene isključivo od ljudi.

– To je bio propust – prihvati Ovid, – jedini propust Reja Litona... Trebalo je da projekt TRITON započne osamdeset godina kasnije. Ljudi su slabi, uvek su bili slabi i uvek će biti slabi i uvek će biti slabiji od nas.

Marion oseti kako plima besa bukti u njemu, ali uspe da potpuno zadrži spoljašnju mirnoću... Nameravao je da mu nešto odgovori, pogledi su im se sreli, ali umesto reči, desi se promena.

Delić sekunde, kraće od bleska, Marionove oči su gledale nestvarnu, nepostojeću sliku. Video je sivi pesak svuda okolo, grob ispred sebe i svoju senku na njemu. Kao da je za trenutak stajao u nekom drugom svetu, dalekom i stranom. Nije mogao da načini nikakav pokret, oči su mu bile kao prikovane za metalni krst i natpis na njemu ali pre no što je uspeo da razabere detalje, imaginarna slika nestade i njegove oči ponovo sretoše Ovidove, koji je stajao pred njim, lica zgrčenog u grimasu straha. Prvi put Marion sasvim jasno prepozna u grafovima jedno zemaljsko osećanje. Ovid je izgledao kao da je u tom kratkom trenu, u Marionovom praznom pogledu sagledao sebe i svoju smrt.

Marion se okrenu i napravi nekoliko koraka prema najbli-

žoj stolici. Kolena su mu popuštala i osećao je uznemirenost, ne zbog viđenog prizora, već zbog nesvakidašnje pojave koja se odigrala. Zatvorio je oči, pokušavajući da ponovo prizove sliku koja je sevnula u njegovoj svesti ostavljajući samo senu, ali to mu nije uspevalo. Što se više koncentrisao, imaginarna slika mu je sve više izmicala, mozak je otkazivao poslušnost dovodeći ga u isprazno stanje, nesposobnost pokreta i misli.

Doktor Robinson je gledao čas u Mariona, čas u Ovida. Bilo mu je jasno da se dešava nešto neuobičajeno, ali ne mogavši da shvati šta, nije odmah reagovao, ne znajući kako da se postavi. Najzad pride Marionu, pretpostavljajući da se radi o kratkotrajnom gubitku svesti usled prevelikog napora.

– Upozorio sam te da je potrebno da se odmaraš – govorio je Marionu, uhvativši ga za ramena. Ovaj ne odgovori, niti se pomače. Netremice, kao hipnotisan, gledao je ispred sebe u ništa. Spolja, bio je to pogled očajnika; iznutra, Marion se borio sa novom slikom.

Ovoga puta trajalo je mnogo duže, ili se njemu samo tako činilo. Stajao je na nepoznatom delu nekakve letilice i držao se za rub okruglog otvora. Ispred njega jedan astronaut se lagano udaljavao od broda prema praznini svemira, nepovratno u večnu samoću i smrt. Trenutak pre no što će slika nestati, učinilo mu se da razaznaje lice u skafandru...

– Hajde, treba da legneš. Iscrpljen si – govorio je Robinson.

Marion mehanički ustade pridržavajući se za doktora, čiji je let u zaborav posmatrao koji sekund ranije. Nije više osećao strah, samo zbunjenost i nejasnu želju da se tako nešto nikad više ne ponovi. Viđena slika delovala je toliko stvarno da se s pravom zapitao nije li zaista za tren psihički bio prisutan na nekom drugom svetu, u nekom drugom vremenu. Dotad u životu, mogao je munjevito, gotovo nesvesno, da povezuje činjenice koje su mu dostupne i da uz čudesnu moć predviđa postupke prisutnih i bližu budućnost. Sada mu se činilo da njegov mozak ruši sve barijere, uključujući nove i nove mogućnosti kod njega. Nemajući iskustvo prethodnika, Marion je sa nemirom očekivao ono što možda sledi. Jer, sposobnosti ljudi su čudnovate, možda neograničene, ali sigurno ne uvek povoljne.

Robinson ga povede prema spavaoni, govoreći:

– Hteo ti to ili ne, odspavaćeš još desetak sati, i primiti novu turu injekcija. Kada te nisu ubili glad i žeđ, Saturn i TRITON 6, neću dozvoliti da te dokrajči moja nepažnja.

Marion je popuštao, svestan i sam da će mu odmor samo pomoći. Iz svega što je proživeo poslednjih nekoliko minuta, počev od Ovidovog straha, pa do Ribinsonove pažnje, poverovao je da su grafovi zaista ipak samo ljudi odrasli u drugačijim uslovima, a kada se dovedu u određenu situaciju, ponašaju se baš kao ljudi. Ni sam ne znajući zašto, učinilo mu se da će to odi-

grati ključnu ulogu u daljem sledu događaja.

Sledećeg dana Marion se mnogo bolje osećao, tako da je tek tada uvideo koliko mu je juče bilo loše. U glavi mu se razbistrilo, moć psihoanalize dolazila je do punog izražaja. Uverio se da i grafovi imaju osobene znake koji otkrivaju njihov unutrašnji svet i nagoveštavaju postupke, ali da su ti znaci različiti od onih sa kojima se dotad sretao i slabije izraženi – drugi jezik koji će on morati da savlada.

Čim je ušao u prostoriju za dnevni boravak, uvideo je da nešto nije u redu; napeta atmosfera kao magla rastezala se po celokupnoj posadi TRITON-a 5, a posebno je uznemirenost bila izražena kod Ovida, koji nikako nije mogao da se smiri od trenutka kada je ukrstio pogled sa Marionom.

– Nisam mogao da zaspim sve vreme – govorio je. – Zašto Šestica nije uništila ovog prokletnika ovde? Predlažem da ponovo izazovemo taj brod poslavši jednu sondu koja će mu se približiti.

– Zašto? – upita Solnok.

– Ukoliko ponovo ne reaguje, poslaćemo bombu na njega, pa ako i tada oćuti, znači da je potpuno otkazao i da se ne možemo osloniti na njega.

– U tom slučaju ja se nipošto ne bih zadržavao ovde. Kompjuter u TRITON-u 6 opravdano će zaključiti da predstavljamo opasnost za njega jer ga napadamo i verovatno će uzvratiti.

– Zašto se nije branio od POLUKS-a? Kako je mogao

znati da mu od njega ne pretila nikakva opasnost?

– Ovide, pričaš gluposti. I sam dobro znaš da TRITON 6 sve vreme prati naše poruke i razgovore i da je dobro upoznat sa celokupnom situacijom.

– Ali kakva je to sentimentalnost najednom, i to prema ljudskom biću? Šestica je ratna mašina u kojoj nema trunke razuma, njeno je da uništava, a ne da razmišlja... Solnok, možeš li da mi objasniš kako dejstvuje TRITON 6?

– To bi trebalo ti meni da objasniš, budući da su taj brod sagradili grafovi i da on predstavlja vrhunac vaše tehnologije.

– O programiranju govorim... Grafovi ga nisu programirali.

– Jasno, grafovi ne znaju da programiraju. Da li ste se ikad zapitali zašto vam Liton nije ostavio u nasleđe da razvijate njegove kompjutere, već vas samo prinuđuje da slepo ponavljate njegove sklopove?

– Odgovor na to pitanje je prost – umeša se Viktor. – Liton je stvorio kompjuterski sistem koji će večno da traje, sistem u kome nema potrebe da se išta menja.

– Vraga nema, vidite li vi šta se događa ili ste potpuno slepi? Jedan za drugim propadaju brodovi za Triton. Šta mislite, šta se tu događa?

– Nemamo dovoljno informacija da bismo mogli dati ispravan odgovor. Uostalom, zadatak nam je da to otkrijemo.

– To nas ne sprečava da o tome razmišljamo malo unapred.

– Šta tu ima da se razmišlja?

Verovatno je nešto otkazalo.

– I tako četiri puta uzastopno.

Viktor slegnu ramenima, i to za Solnoka beše znak da nastavi još žešće:

– Nema tamo ničega, prijatelju. I na tim brodovima ništa nije moglo da otkaze. Litonovi kompjuteri još nikada nisu otkazali... Ceo život posvetio sam izučavanju kompjutera, a iznad svega sam nastojao da proniknem u tajnu Litonovih konstrukcija. Jedino do čega sam uspeo da dođem jeste to da su ti kompjuteri zaista nepogrešivi. Oni jednostavno ne mogu da greše, bez pogovora izvršavaju svoj program, ali grafovi moji dragi, suština problema je u tom što mi ne znamo kako glasi njihov program.

– Glupost! – uzviknu Ovid i odmahnu rukom... nervozno, uočio je Marion. Grafovima su popuštali nervi i to je dobro, mislio je, što budu bliži ljudima, lakše će izaći s njima na kraj.

– Polako, sve ću vam objasniti... Svi koji su radili na slučaju nestanka brodova za Triton grešili su u samoj postavci. Osnovni stavovi logike ukazuju na to. Osam godina pričao sam o tome grafovima, ali uzalud. Niko me nije slušao, niko nije ni želeo da čuje moje mišljenje, samo su ponavljali kao papagaji: moramo otkriti šta se tamo dešava, moramo otkriti šta utiče na naše brodove i posade... međutim, nema tu nikakvog uticaja sa strane. Greška je u samoj srži.

Posle kraće pauze, procenjujući reakcije grafova i zaključivši da ih trenutna situacija

primorava da slušaju, Solnok nastavi:

– Vlada mišljenje da je naj-savršeniji kompjuter ikad sa-
građen Centralni kompjuter na
Mesecu, ali nije tako. Kompju-
ter ugrađen u TRITON i imao je
tri puta više mogućnosti, sa
moći analiziranja podataka do
deset hiljada puta brže. To je jed-
nostavno nezamislivo, ali to
postoji. Ista grupa je idejno i
praktično rešila oba memo-
rijska centra... takozvana Lito-
nova škola sa sredine prošlog
veka. Oni su imali neka čudna
shvatanja o čoveku i životu uop-
šte, ali vama je više no ikom poz-
nato koliko su u stvari dopri-
neli razvoju čovečanstva. Među-
tim, ta Litonova grupa odabra-
nih još neprevaziđenih nauč-
nika pretrpela je strahoviti uda-
rac u neuspehu projekta Tri-
ton... Ostali su neprikosnoveni
vladari u oblasti tehnologije iz-
rade kompjutera, što im je omo-
gućilo da nastave druge pro-
jekte, da održe postojanje gra-
fova, ali tajna Tritona nijednog
trenutka ne dozvoljava da po-
mislimo kako je tu sve u redu...

Grafovi su ćutali; prvi put
posle mnogo meseci nisu imali
šta da kažu... slutnje zemaľs-
kog naučnika nadvijale su se
nad njima kao tamni oblak. Sol-
nok je ljuljao temelje na kojima
su sazdani i na kojima su sada
stajali.

– Osušio sam usta pričajući
o tome, ali uzalud... Rej Liton
jeste bio veliki naučnik, ali nam
je dostupno vrlo malo njegovih
otkrića, pojedina nisu nikada ni
objavljena, a verovatno je
mnoga i sam odlučio da zabo-
ravi. Jednostavno je nevero-

vatno koliko stvari je taj čovek
pronašao u četrdeset godina
svog rada. Pomoću njegovih
modela i sklopova i sada se
zgrću milijarde, i zato se ne doz-
voljava da padne ljaga na nje-
govo ime... On je stvorio zva-
nično i nezvanično istraživanje
svemira, on je stvorio projekt
TRITON, on je stvorio i vas, gra-
fove... ali bojim se, samo da
znate kako se bojim, da je Liton
u svemu tome odigrao neku
svoju, ličnu igru koja nema
mnogo veze sa ičim poznatim.

– To je već fantazija – reče
Viktor.

– Vi grafovi ste mnogo nezgo-
dan narod, ljudima ništa ne ver-
ujete, sigurni ste samo u ono što
vam je Liton ostavio. On je vaš
bog, i neka je bog, ali nije dobar
bog... Podario vam je sve osim
mogućnosti da izučavate komp-
jutere, zato da ne biste mogli
otkriti da ste izigrani, zato da
ne biste otkrili da...

– Dosta! – skoči Ovid, ali Sol-
nok nije začutao. Bilo je nekog
čudovišnog prkosa u njegovom
glasu, u njegovim pokretima.

– ...zato da ne biste otkrili
da postojite, samo zato da biste
sačuvali njegov projekt za koji i
ne znate kako glasi.

– Ne! N! Ne! Ne i ne! – odma-
hivao je glavom Ovid, nervozno
hodajući prostorijom. – Istina
ne može biti tako nepovoljna.

– Samo bez uzrujavanja,
Ovide – govorio je Solnik pods-
mešljivo umirujućim glasom. –
Grafova ima dvanaest hiljada, a
toliko vas je bilo i pre trideset
godina...

– Toliko će nas biti zauvek...
na Mesecu.

– Zašto?

– Kako zašto? – zbuni se Ovid.

Viktor mu priskoči u pomoć:

– Mi smo uspešan eksperiment o potpuno izolovanoj sredini. Pripremljeni za raseljavanje na zvezde.

– Vi ste gomila idiota... Uvidate li vi da ste upravo zato što živite u veštačkoj sredini daleko neotporniji na moguće prirodne uticaje? Ko će sa vama da naseljava druge svetove kada bi vas jedna oštija zima na Zemlji potamanila kao pacove?

– Mi i nismo predviđeni da živimo u prirodnoj sredini.

– Zašto onda Liton nije sagradio hiljade i hiljade Van de Grafova u Sunčevom sistemu?

– Zbog blizine ljudi i njihovog štetnog uticaja.

– A zašto vas nije odmah odaslao prema zvezdama, već je prethodno isplanirao seriju brodova koji će ispitati planete tih zvezda i odrediti gde su uslovi povoljni za opstanak čoveka?

Viktor je začutao, činilo se da je Solnok potpuno slomio njihov otpor, no, on se nije zaustavljao.

– Zašto stvarate samo onoliko koliko vam je potrebno, zašto ne proizvodite višak energije i akumulirate je za slučaj krize?

– Van de Graf nije Zemlja. Mi nemamo kriza...

– Nemate vi ničega. Prijatelji, vi postojite zato i samo zato što ste potrebni Litonu, a nemate rezervi sredstava zato da se ne proširite, već da ostanete na jednom mestu da čovek jednostavno može da vas isključi

kada mu više ne budete potrebni.

– Obuzdavaju se, Solnok! – izreče Ovid, gotovo preteći.

– Šta je sa mirnoćom i hladnokrvnošću grafova? Deset meseci si mi glumio ovde neku nadljudsku staloženost. Gde je ona sada? Iskrsao je prvi problemčić i vi ste počeli da cmizdrite kao babe na groblju. U mojim žilama teče hunska krv, ja ću se boriti do kraja, za sebe i vaše kukavičke živote...

– Solnok, pazi šta govoriš...

– Dosta sam pazio... Ne želim da umrem kada znam način da to izbegnem. Ne jednom predlagao sam grafovima da zadrže Litonove ideje i sklopove, ali samo kod proverenih operacija. Međutim, vi nastavljate da sastavljate kompjutere detaljno po Litonovoj preporuci, ugrađujući neke delove za koje niko ne zna čemu služe.

– Zar ima i toga? – ote se doktoru koji je dotad, kao i Marion, bio nemi posmatrač verbalnog obračuna.

– Više nego detaljno proučio sam sheme gotovo svih Litonovih modela, među kojima i samog Centralnog mozga i garantujem životom da postoje sklopovi koji obavljaju nama potpuno nedostupne operacije. Uklanjao sam sve to nepoznato iz svojih modela i oni su posle toga sasvim lepo radili, čak i bolje... Matematičke operacije su obavljali trideset odsto brže nego ranije. Delovi koje sam izdvojio predstavljaju, u stvari, filtere koji kao da kontrolišu naš rad sa kompjuterima.

– Šta je loše u tome? – upita Ovid.

– Grafu nijedan, kako ti uspeva da budeš tako ograničen? Počinjem da se pitam da li pri odabiranju dece možda, u stvari, one najinteligentnije odbacujete. Jer, prastaro je pravilo, ako želiš da vladaš nekim narodom – treba da odstraniš najpametnije. Nikad glupaci nisu bili vode pobune... Moraću da sastavim jedan testić i zaista se uverim da brže i bolje mislite...

– Solnok, ako misliš da ćemo trpeti tvoje vredanje...

– Liton je umro dve godine nakon nestanka TRITON-a 1. Imao je tada šezdeset osam godina, savršeno zdravlje i savršenu lekarsku negu. Doktore, veruješ li ti da je taj čovek mogao da umre u toliko godina?

Robinson zavrte glavom, zatim slegnu ramenima. Najzad reče:

– Mislim da nije.

– Hvala, doktore. Liton je stvorio nezvanično istraživanje svemira s obrazloženjem da korist od neograničenog bogatstva drugih svetova ne treha da imaju svi, već samo onaj deo čovečanstva koji najviše u to i ulaže. Njegovim saradnicima je to potpuno odgovaralo, preko njegovih kompjutera praktično su osvojili svet i sa tim ogromnim sredstvima krenuli u širenje s parolom: »Bolja budućnost odabranog dela čovečanstva!« Nameće se zaključak da su i oni na neki način izigrani, da je u svemu tome Liton izvukao korist samo za sebe, i da je propao samo zvanični projekt TRITON. Sve češće i sa sve većim pravom pitam se kako je glasio **pravi** projekt TRITON, i koliko je on povoljan za ljudski rod.

Tišina u prostoriji gotovo da je bila opipljiva, čak je i Ovid sedeo oborene glave. Marion je nastojao svim svojim moćima da sklopi sliku pravog stanja stvari, ali rešenje mu je i dalje izmicalo. Bilo je premalo podataka, ipak, nešto mu je govorilo da je Solnok u pravu, a jedna njegova rečenica posebno mu nije davala mira, ona o mogućnostima mnogo bržeg analiziranja kompjutera u TRITON-u 1 od bilo kojeg drugog.

– Jedno moramo priznati – govorio je Viktor. – Tvoje pretpostavke umnogome objašnjavaju problem pred kojim se nalazimo, ali ne možemo ih prihvatiti bez ikakvog dokaza.

– Ja sam naučnik, teoretičar... Mogu vam matematički pokazati da sam u pravu, takođe, mogu i na nekom primeru da vam ukažem na to šta se događa, ali trenutno ne mogu pružiti pravi, neoboriv dokaz.

– Dobro, reci nam šta ti misliš da se dešava.

– Ubeden sam da mi, ugrađujući nepoznate delove u kompjutere, ugrađujemo i nekakav Litonov program. To što je Liton dopustio kompjuterima da pored slepe poslušnosti imaju mogućnost određenog izbora može se znači i nešto sasvim drugo, nešto što prevazilazi naše okvire poimanja. Recimo, Marione, tvoj prelet pored TRITON-a 6... Nema te sile koja bi u tom brodu poništila naređenje da uništi sve što mu se približi na manje od pedeset kilometara. Ako je odstupio od takvog naređenja, a očigledno je da jeste, to može da znači samo jedno... ne da je izneverio nare-

denje i program, već da je sve to bilo unapred predviđeno.

– Budi jasniji, Solnok – prekide ga Marion. – Tvrdiš da je Liton mogao pre šezdeset godina da predvidi šta će se ovde dogoditi. Tada ni moj otac nije još bio rođen.

Solnok zari glavu u šake. Očigledno, bilo mu je izuzetno naporno da govori običnim jezikom koji svako može razumeti; više od svih uočavao je to Marion.

– Osećam da... sve ovo mora biti davno predviđena igra... ne mogu da dokučim o čemu se radi, ali siguran sam da je Liton na nekakav način odredio sled svih događaja, ne određene detalje i pojedine osobe, već obimnim i tačnim analiziranjem situacije... Ne znam da li me razumete... Za tren sam pomislio nešto gotovo besmisleno... Marion, nemoj misliti da sam lud, ali... **da li se ti po bilo čemu razlikuješ od običnih ljudi?**

Ove reči zaparaše kroz Marionovu svest kao sečivo, srećom da ih je tren ranije predvideo, pa je uspeo da zadrži potpunu mirnoću.

– Ne – reče, – ne znam, ne primećujem...

Solnok odmahnu rukom. – Ništa, zaboravi.

Nastupi ćutanje. Marion je nastojao da obuzda razmišljanja koja su ga obuzimala, svestan da sada nije trenutak da se bavi tim problemom. Jedino je dopustio sebi da zaključi da bi Solnok sa njegovim moćima analiziranja postigao mnogo, mnogo više...

Nešto kasnije, Solnok se ponovo javi:

– U svemu ovome postoji samo jedna olakšavajuća okolnost za Litona, ali i pored toga ne sumnjam da je on jedini krivac za sve ovo. On se, naime, uopšte nije uključivao u praktično ostvarivanje svog projekta: izgradnju brodova, odabiranje posade... po mom mišljenju, on je bio toliko siguran u sebe, a za postizanje cilja nisu mu bili potrebni ljudi, tako da je bilo svejedno ko će ići. To neka nam bude pokazatelj da se pred nama ne nalaze ljudi, ni grafovi, već samo mašina zamišljena u glavi davno umrlog genija.

Solnok ustade i odmeri pogledom grafove oko sebe. Bili su mirni, ali samo spolja... Marion je zapažao titravu uznemirenost u njima. Razumski su prihvatili Solnokova tvrđenja, ali bilo je nečeg neljudskog u njima, urođenog, što ih je i dalje održavalo na drugoj strani. Ipak, Solnok izreče svoj predlog:

– Sve ovo ispričao sam vam iz razloga da ne načinimo istu grešku kao i naši prethodnici. Imamo dva potpuno nezavisna kompjuterska sistema na brodu. Odreknimo se usluga glavnog kompjutera jer nas on vodi u propast... Sami, ljudskom inteligencijom, logikom, lukavstvom, pokvarenošću... pokušajmo da učinimo nešto više od svojih prethodnika. Jer, trenutak suočenja se približava.

Nije bilo potrebno mnogo vremena kako bi Marion zapažao da život na TRITON-u 5 nije tako neizvestan i uzbudljiv kao prvih dana po njegovom do-

lasku. Solnok se primirio i prestao da pokušava da ubedi grafove u ispravnost svog stava, no, Marionu beše jasno da zemaljski naučnik nešto sprema. Gotovo sve vreme provodio je u komandnoj prostoriji u neprekidnom radu sa glavnim kompjuterom.

Marion nije uspevao da dokuči šta Solnok pokušava, želi li možda da iznervira kompjuter i tako pokaže da ima svest ili na-prosto pokušava nešto da otkrije uz njegovu pomoć. Solnokovi povremeni pogledi prema njemu govorili su mu jasnije od bilo čega drugog da se nešto događa, menja... A više od svega da treba da čeka.

Grafovi su ostali povučeni u sebe, ali i kod njih je Marion primećivao promene, Solnokove reči su ih uzdržale, a Viktor je izgledao posebno pogođen. Njegova snažna ličnost komandanta odgovorne misije lagano se topila, povlačio se u sebe i ćutao, ali Marion je nazirao da on propada i da se tu više ništa ne može učiniti. Ovid je takođe postao rastrzan, ali i dalje prilično ohol prema ljudima, jedino što bi ponekad bacaio tajne uplašene poglede prema Marionu, sećanje na njihov prvi susret nikako nije bledele. Na izgled, doktor Robinson je pretrpeo najmanje promene, najčešće od svih je razgovarao sa Marionom i činilo se da ga Solnokove pretpostavke ne uznemiravaju mnogo. A svim grafovima, sve češće, u međusobnim razgovorima, umesto reči 'graf' omicala se reč 'čovek'.

U jednoj takvoj dosta složenoj situaciji Marion je tražio mesta

za sebe, i nalazio ga u gledanju filmova koji su mu bili na raspolaganju i rešavanju nekakvih Solnokovih matematičkih zavrz-lama. Smetalo mu je to što brod u svom programu ne sadrži nikakav astronomski ili istraživački rad, gde bi on mogao dati određeni doprinos.

Marion je saznao da se vreme koje upotrebljavaju grafovi poklapa sa vremenom na Zemlji. Ta, kao i mnoge druge sitnice ukazivala je na priličnu zavisnost ljudi i grafova. I mada su grafovi nastojali da tu vezu svedu na najmanju moguću meru, Marionu se činilo da je Solnok u pravu sa svojom tvrdnjom da grafovi možda mogu da dopune čoveka, ali nikako da ga zamene.

Jednom prilikom, u danu koji nije ništa posebno obećavao, dok su bili sami u spavaoni, Solnok pride Marionu i bez reči, pokazujući mu da ćuti, dade mu nekakav ispresavijani papir. Zatim napusti prostoriju.

Pisalo je: »Poslušaj me bez ijednog pitanja. Zatraži od Viktora da prošetáš teretnim delom broda i udesi da ja krenem s tobom. Ne razgovaraj sa mnom o ovome i odmah uništi papir«.

Marion zgužva papir i ostade pogleda uprtog u tavanicu. Kakvu li to igru sada započinje Solnok? Ličilo je na zaveru protiv grafova, ali nijednog trenutka se nije dvoumio. U svakom slučaju, pomoći će zemaljskom naučniku pre no grafovima, a iz svega toga može imati samo korist za sebe. Ništa određenije nije mogao da smisli u vezi sa Solnokovim predlo-

gom, jedino je bio siguran da ga ne poziva na razgovor, to su mogli i ovde neopaženo obaviti. Činilo mu se da je najbliža istina mogućnost da Solnok želi da učini nešto protiv grafova ili kompjutera, što ne bi mogao da ostvari u obrtnom točku...

Povoljan trenutak za razgovor o toj temi sa Viktorom ukazao se već posle dva dana. Viktor mu je objašnjavao sistem koji omogućava TRITON-u 5 da ima prostran skladišni prostor bez velikog uticaja na ukupnu težinu, a Marion je izrazio želju da se prošetata teretnim delom broda. Viktor se zamislio za trenutak, ali pošto mu je bilo jasno da se u svemu tome ne može ništa poremetiti, pristao je uz primedbu da Marion ne može ići sam, a da on nimalo nije voljan za izlazak u bestežinsko stanje i šetnju kroz prazne koridore.

— Ako treba da biram između Ovida i Solnoka kao pratioca, biram ovog drugog.

Viktoru se ova logika učinila ispravnom.

Ispostavilo se da nije nimalo lako izaći iz obrtnog točka u bestežinsko stanje i dospeti u teretni deo broda.

Prvo su obukli opremu za boravak u vakuumu, a zatim su se lestvicama iz sale za fizičko vežbanje popeli do središta gde nije bilo težine. U stvari, tu težine ima, ona je vrlo mala, ali i deluje na neobičan način, jedna ruka biva privlačena na jednu stranu, druga na drugu, počinje da se muti u glavi jer se zapaža okretanje točka koje iznosi pet obrtaja u minuti. No, boravak u središnjem delu je kratak, i kada se izlebdi iz njega nema

više nikakvih problema, dospeva se u najobičnije bestežinsko stanje.

Kada su se našli na razmeci prolaza što su se granali na sve strane, Solnok prikači sebe za Mariona kablom dugim nekoliko metara.

— Nećemo koristiti radiovezu — govorio je, — da ne bi neko mogao da nas prisluškuje.

Marion je ćutao i pratio Solnoka koji se odlučno uputio jednim prolazom. Nije imalo mnogo toga da se vidi, njihove svetiljke škrto su osvetljivale metalne konstrukcije, i oni su gotovo u mraku lebdeli duž cevi i kablova.

— Verovatno ne možeš ni da sanjaš o čemu se radi — objašnjavao je Solnok. — Nije u pitanju nikakva zavera protiv grafova. Naprotiv, nastojim da im pomognem. Ovaj brod sadrži dva nezavisna kompjuterska sistema. Jedan sam ja programirao i prilagodio potrebama, to je kompjuter koji vodi ratne operacije i direktno je povezan sa laserskim rampama. Tu greške neće biti... Problem je u glavnom kompjuteru koji vodi brod, održava životne uslove u obrtnom točku i radi sve ostalo zbog čega neću mirno spavati dok ga ne isključim. Video si grafove, ne veruju mi... zahtevaju dokaze i ja pokušavam da ih pribavim.

— Meni se čini da oni uviđaju da si u pravu, ali im predubednje u kome su odrasli ne dopušta da i praktično stanu uz tebe.

— Time se ništa ne menja, brod je i dalje, a sa njim i naši životi, u vlasti glavnog kompjuta-

tera. On nam jednostavno u svakom trenu može blokirati sve prolaze i ostaviti nas da pomremo od gladi i žeđi.

– Nešto mi tu nije logično. Ako može da nas pobije sada, zašto nas pušta da pridemo Tritonu, kao i prethodne ekspedicije?

– To je čak vrlo logično. Ukoliko bi nas uništio sada, svi bi grešku tražili u brodu, jer oko nas milijardama kilometara nema ničeg drugog. Ovako, sva svoja razmišljanja vezujemo za Neptun.

– U pravu si, međutim, jedna stvar me pomalo uznemirava. Ako je istina da je TRITON 6 u vlasti kompjutera i da je najmoćnija ratna mašina ikad sagrađena, ne možemo se uspešno boriti protiv nje. Šta će se dogoditi ukoliko se ona otrgne kontroli i krene, recimo, da napadne Zemlju?

– Gradeći takvog monstruma, grafovi su bili potpuno svesni takvih i sličnih opasnosti. Ugrađen je sistem koji ne omogućava da kontrolišemo TRITON 6, ali ga sprečava da naudi Zemlji. Naime, u njegovoj srži ugrađen je sklop koji određuje položaj broda u odnosu na Sunce. Ukoliko TRITON 6 ikada pride Suncu bliže od milijardu kilometara, aktiviraće se samouništenje i on će biti onespособljen za dalje dejstvovanje.

– On ima moćne rakete, može gadati i pogoditi Zemlju i sa ove daljine.

– Ne može. Posle lansiranja vek svake rakete je nešto preko sto sati, a za to vreme one mogu preći jedva četrdeset miliona kilometara i ukoliko ne pogode

cilj, eksplodiraju same od sebe... TRITON 6 ima ogromnu moć, ali daleko od boravišta ljudi.

– Sa naše tačke gledišta, TRITON 6 može nas napasti i uništiti. Imamo li ikakve šanse protiv njega?

– Nikakve. Međutim, ja neprekidno motrim na njega. U slučaju napada imaćemo taman dovoljno vremena da uputimo poruku na Zemlju o pouzdanosti Litonovih uređaja... No, ja sumnjam da je njihov cilj samo da uništavaju. Zašto bi Liton gradio brodove koje će kasnije uništiti?... Glavni naš cilj treba da bude isključenje glavnog kompjutera. Od Tritona nas deli još godinu i po dana. Za to vreme, uspeo bih potpuno da preradim kompjuter u brodu, tako da bude obična poslušna mašina... A za to mi je neophodan pristanak grafova. I radim na tome.

Dospeli su nakraj hodnika, zatim su počeli da se provlače kroz nekakve uske prolaze sa strane. Marion je procenjivao da su prevalili više od sto metara i da se verovatno nalaze na kraj broda. Solnok je govorio dalje:

– Neposredno pre tvog preleta pored TRITON-a 6 primetio sam određeno kolebanje u elektronskom polju našeg broda. To se ponovilo i kasnije više puta. Kompjuter je, naime, sam od sebe uključivao određene potrošače na brodu i njima gospodario nezavisno od bilo kog našeg programa... A utrošak energije poklapao se sa potrebnom za pokretanje radio-antene. Pokretati radio-antenu nema svrhe

ukoliko se ne odašilje ili prima poruka. Ukoliko bih uspeo da uhvatim neku poruku TRITON-a 5, koju je kompjuter odaslao nezavisno od nas, smatram da bi to bio dovoljan dokaz za grafove.

Dospeli su do zida odakle se nije moglo dalje, i tu Marion ugleda nešto što ga ispuni nemir. Solnok je otvorio izlaz u prazan prostor i Marionu se deo slike koju je video učinio poznat. Prvog dana po stupanju među posadu TRITON-a 5, u kratkim tajanstvenim izletima svoje svesti video je ovaj otvor i čoveka kako se lagano udaljava. Na određeni način, video je budućnost, video je ovaj otvor za koji nije ni znao da postoji. Predviđanje budućnosti koje je on posedovao nije bilo stvarno predviđanje, već pretpostavljanje najverovatnije budućnosti u zavisnosti od svih uticaja, što se ponekad pokazivalo kao tačno, a ponekad ne. Međutim, ovo što je sada video bilo je pravo predviđanje budućnosti, imao je u svesti sliku nečeg što nikad ranije nije video, a što se sada nalazi pred njim.

Solnok mu nije dopuštao da previše razmišlja. Izvadio je nekakav mali aparat i počeo da pritiska oznake na njemu.

— U tu svrhu, tajno sam odaslao dve vrlo male sonde na baterijski pogon. Jedna je programirana da prati TRITON 5 tačno na pravcu između TRITON-a 6 i TRITON-a 5, a druga tačno na pravcu koji spoja TRITON 5 i Neptun. Obe sonde nalaze se na dovoljnoj udaljenosti od TRITON-a 5 tako da ne mogu biti otkrivene nijednim instrumen-

tom koji mi imamo niti u jednom opsegu zračenja. Njihov zadatak je bio da prate eventualne poruke između TRITON-a 5 i TRITON-a 6, odnosno Neptuna... Njihov vek je oko dva meseca i bilo je krajnje vreme da ih pozovem nazad.

— To što tvrdiš zaista liči na pobunu kompjutera. Ne čini mi se previše verovatno.

— Nije u pitanju nikakva pobuna, već Litonov projekt. Ukoliko budemo dovoljno lukavi i pametni, možda ćemo uspeti da otkrijemo kako je glasio taj projekt. No, to ne znači da sam ja po svaku cenu protiv Litona. Želim da saznam šta je taj čovek stvarno uradio, pa ukoliko zaključim da to nije protiv nekih normi i principa do kojih držim, nemam ništa protiv da sve ostavimo kako je. Ali želim da saznam šta se dešava...

Marion je shvatio šta je Solnoku osnovni podstrek za rad: naučna radoznalost i veliki izazov Litonove zaostavštine.

— Evo prve sonde — reče uzbuđeno Solnok, osvetlivši kuglu prečnika trideset santimetara koja je izronila iz pomrčine.

Pod vođstvom Solnokove sigurne ruke, sonda je prišla na svega pola metra od njih i tu se umirila. Nestrpljenje zemaljskog naučnika bilo je veliko, dugo se dvoumio kako da dospe u teretni deo broda a da ne izazove sumnju grafova zbog dva uzastopna izlaska. Zatim mu je na pamet pao Marion i tu se lomio par dana pokušavajući da pretpostavi kakva bi mogla biti njegova reakcija, a za sve to vreme u njemu je gorela neizvesnost u uspeh onoga što je

započeo. Sada je odmah otvorio sondu i počeo da prepipava po njenoj unutrašnjosti.

– Sonda je dobro obavila svoj zadatak, traka je išla sve vreme i konačno imam pravi dokaz. Zabeležno je dvanaest minuta raznih poruka, koje je naš brod razmenjivao sa Neptunom. Drugim rečima, tamo nečega zaista ima... Ako bih uspeo da dešifrujem signale, to bi mi umnogome pomoglo u daljem radu.

– Druga sonda je pristigla posle par minuta i Solnok je ponovio ceo postupak, ovoga puta sa drugačijim rezultatom.

– TRITON 5 i TRITON 6 nisu ništa izmenili međusobno. Dobro, i ovo što imamo više je nego dovoljno.

Solnok je pomerio obe sonde u stranu i zatvorio poklopac. Traku koja je, po njegovim rečima, bila od neprocenjive vrednosti, prikrio je u skafandru.

– Idemo nazad, već smo se dugo zadržali... Ni reči grafovima niti meni po povratku u obrtni točak. Pre no što im išta objasnim, kompjuter mora biti isključen, ubijen... Jer, to je svesno biće koje je razgovaralo sa svojim pretpostavljenim na Tritonu ili u orbiti oko Neptuna. O bože, samo kada bih uspeo da rastumačim taj razgovor.

Marion ga je pratio bez reči, činilo mu se da zemaljski naučnik ipak ima previše mašte. Ideja o kompjuterima kao svesnim entitetima nimalo mu se nije dopadala, niti činila verovatnom.

– Treba biti oprezan, Solnok. Šta će se desiti ukoliko isključiš

kompjuter, a ispostavi se da signali koje je zabeležila traka nisu ono što misliš?

– Takva mogućnost je isključena. Posle ovakvog razvoja događaja rešio sam da preuzmem stvar u svoje ruke. Zadatak ćemo izvršiti, a za način nećemo pitati ni Van de Graf ni grafove.

Čudovišna odlučnost izbijala je iz Solnoka. Očigledno, dosad je i sam bio nesiguran u svoje pretpostavke, a sada, kada je dobio dokaz o ispravnosti svega od čega je strahovao, pretvorio se u sasvim drugog čoveka.

– Čini mi se da grafovi neće biti oduševljeni tvojim name-rama – primeti Marion.

– Neću ih ništa ni pitati, njihovo mišljenje nema nikakvu vrednost. Potrebno mi je četiri minuta u komandnoj prostoriji da preuzmem kontrolu nad brodom i potpuno onemogućim kompjuter da išta izmeni.

– Zar je moguće tako brzo isključiti kompjuter?

– Ne. Biće mi potrebno deset dana... ali četiri minuta su dovoljna za isključenje prva dva nivoa svesti, da mu se onemogući da nam na bilo koji način naškodi... Zadao mi je toliko muka, da imam želju da mu nanesem što veći bol. Ako ima išta slično razumu, zapamtiće Solnoka.

Marionu je izgledalo da Solnoka pomalo napušta razum, ali nije se preterano uzbuđivao zbog toga. Važno je da se nešto dogada, menja, propada...

Povratak u obrtni točak bio je još rizičniji. Za trenutak, Marion je uočio ogromnu mašineriju koja je pokretala devetna-

est metara veliki cilindar, a onda su dospeli u polje promenljive teže i počeli da se spuštaju ka sve većoj teži i sigurnosti.

Niko nije obratio pažnju na njihov dolazak, presukli su se i Solnok predloži Marionu da ode u sobu za dnevni boravak i zadrži grafove pet-šest minuta, što je ovaj i prihvatio.

Mariona ispuni nemir. Šta će se dogoditi kada Solnok počne da isključuje kompjuter? Da li će se ovaj mirno predati ili će se braniti?

Grafove je zatekao u sobi za dnevni boravak. Gledali su jedan film koji nije bio pri kraju i Marionu bi jasno da će tu ostati dovoljno dugo, kako bi Solnok obavio sve što je potrebno.

– Vratili ste se – reče Viktor i to beše sve. Okrenuo se nazad ekranu.

Marion je stajao nekoliko metara dalje i posmatrao zbivanja na ekranu. Grafovi su se udubili u nekakav film strave star više od jednog veka. Šta li oni sada doživljavaju, pitao se Marion. Da li su napeti podjednako kao ljudi dok gledaju iste ove scene? Činilo se da bez imalo nervoze prate zbivanja u nekakvoj napuštenoj kući. A ako se ne udubljuju u radnju, kakva je onda svrha uopšte i gledati ovakav film?

Nestanak struje prekinuo je sve, i Marionovo razmišljanje i mirnoću grafova. Nije ih mogao videti ali čuo je kako ustaju i uzvikuju nešto, pitajući se šta se događa. Međutim, niko im nije odgovarao, a desetak sekundi kasnije, svetlost ponovo ispuni prostoriju. Da li se to varam, pitao se Marion, ili se to u očima

grafova ogleda strah, panika... Odrasli u veštačkom svetu, bili su potpuno nepripremljeni da se suoče sa iznenađenjima ljudske svakodnevice. Pre nego što su išta mogli preduzeti, Solnok je stupio među njih.

Čak i grafovi, bez moći podsvesnog analiziranja, uvideše da nešto nije kao pre.

Solnok je izgledao neuobičajeno staloženo i samouvereno. Posmatrao ih je redom jednog po jednog, zatim prišao jednom stolu i ponovo ih posmatrao. Kada je seo i spustio mali aparat na sto, grafovi pridoše.

– Šta se događa, Solnok? – napadao ga je Ovid. – Šta si radio? Rekoh vam ja da mi je sumnjivo to njegovo šetkanje kroz teretni deo broda.

– Dragi Ovide, ne jednom pokazao si svoju visoku inteligenciju i šteta je što je ne upotrebljavaš češće... Dragi grafovi, tražili ste od mene dokaz da Litonovi kompjuteri žive život nezavisno od nas i ja sam takav dokaz nabavio. Evo ga pred vama.

Solnok uključi aparat na stolu i tihi šum ispuni prostoriju.

– Ovo što ćete sada čuti predstavlja deo razgovora koji je kompjuter našeg broda nezavisno od nas vodio sa Neptunom. Zapazićete dve grupe signala, različite po intenzitetu. Ovi daleko snažniji potiču sa TRITON-a 5, dok se poreklo drugih treba tražiti u blizini Neptuna.

– Šta to pričaš, Solnok? Kakvi sad signali? Šta si to snimio? – galamio je Ovid.

Onda im je Solnok polako, reč

po reč objasnio šta je radio, koja su njegova razmišljanja bila pri tom i kakve je rezultate dobio. Ovid je sve to pratio ukočen, u svakom trenu spreman da se pobuni, Viktor je stajao po strani i gotovo trulio u sebi, a doktor je sve posmatrao sa nekakvim sarkastičnim smeškom.

— Signali su šifrovani i možda nikada neću uspeti da ih rastumačim, ali postoje i kao takvi predstavljaju dovoljan dokaz za ono što tvrdim.

— A zar ti nisi mogao sam da snimiš tu traku i kao takvu da je ubaciš u sondu? — insistirao je Ovid, očigledno se nikako ne mireći sa Solnokovim nalazima.

Solnoka ove reči gotovo da slomiše. Nije verovao da će naići na ovoliki otpor grafova.

— Čuj, Ovide, ti si budala, i to takva kakvu nikada nisam sreo. Da uspem da ti dokažem da su signali zaista snimljeni u sondi, ti bi tvrdio da sam ja i odaslao poruke bez vašeg znanja. Shvati jednom, nije mi u interesu da lažem bilo koga od vas, niti da lažnim dokazima postizem svoje ciljeve. Saslušajte me sada dobro. Dopadalo vam se to ili ne, od ovog trenutka ja odlučujem šta će se raditi. Ne želim da umrem zbog jedne ograničene budale koja neće da shvati nešto što je toliko očigledno. Litonovi kompjuteri imaju svoj svet, mi ćemo ga otkriti, rasturiti ga ili mu se pridružiti, ali biće onako kako ja kažem. Jasno?

Ovid se povlačio. Strah je titrao njegovim licem, nervoza je obuzimala njegove pokrete. Gleđao je pred sebe i ćutao. Nije bio spreman da se bori druga-

čije do rečima, nije imao snage da izdrži Solnokov pritisak.

Viktor je podigao ruku, dajući svima znak da želi da kaže nešto značajno. A kada je progovorio, nekoliko trenutaka kasnije, bio je to glas starog, skrhanog čoveka.

— Teško mi je da priznam, ali ja verujem Solnoku. Nije mi teško priznanje koliko mi je teška istina. Od kada je Marion stupio na naš brod, stvari su krenule naopako, ili pravim putem, videćemo... Mnogo sam razmišljao o Solnokovim tvrdnjama, a najviše o njegovom mišljenju o grafovima. Strah me je bio da prihvatim takvu istinu, ali razum mi potvrđuje da stvari zaista tako stoje, da je svet grafova samo prividno snažniji od civilizacije ljudi, da utopija u kojoj živimo funkcionise tako dobro samo zato što služimo nepoznatom cilju... Četiri ekspedicije su propale, a išle su strogo po Litonovim merilima. Možda ćemo i mi stradati, ali ići ćemo Solnokovim putem.

Tu je Viktor neko vreme ćutao, zatim dodade:

— Solnok, reci nam šta treba da radimo.

Tišinu je remetio jedino tihi šum svemira koji je dopirao sa kasete snimljene u sondi.

Marion primeti određenu neodlučnost kod Solnoka, jer, jednako koliko ga je nekoliko minuta ranije iznenadilo Ovidovo odbijanje, toliko ga je nespremnog zatekla Viktorova predaja. Promeškoljio se malo na stolici i isključio aparat na stolu.

— Neke korake sam već pre-

duzeo, ali predstoji nam još dosta posla. Kompjuter treba da isključimo potpuno, ja sam ga samo onemogućio da dela. Imam dovoljno znanja i opreme da ga preuredim u solidan poslušni kompjuterčić pored koga ćemo moći mirno spavati... Najvažnija stvar u ovom trenutku jeste da izmaknemo TRITON-u 6. Bojim se da bi on mogao da nas napadne.

– Ukoliko dođe do toga, izgubljeni smo – zaključio Ovid ravnodušno i pomirljivo. Očigledno, Viktor je među grafovima na brodu imao veliki autoritet.

– Ne smemo mu dozvoliti da nas napadne. Naša šansa je u tome što smo brži od njega, a dovoljno je da mu izmaknemo pedesetak miliona kilometara. Znači, treba ubrzati brod za trećinu od sadašnje brzine. Sem toga, do Neptuna ćemo stići osam meseci pre predviđenog vremena i imati dovoljno vremena da na miru rešavamo probleme koje zateknemo.

– Ali ako utrošimo toliko energije sada, kako ćemo se vratiti?

– O tom potom... Možemo iskoristiti gravitaciono polje Neptuna i ubrzati se, a možemo jednostavno preostalom energijom putovati dve godine duže do Zemlje. Zaliha imamo, a zadatak će biti uspešno izvršen.

– Ukoliko nas negde ne presretne TRITON 6.

– Kada mu jednom izmaknemo, on više ne može da nas stigne, a u povratku ćemo naći načina da ga mimoidemo na dovoljnom rastojanju. Prostranstvo Sunčevog sistema je

isuviše veliko da bismo strepeli od takve mogućnosti... Sem toga, poslaćemo jednu sondu u njegovu blizinu koja će imati zadatak da motri na njegovo kretanje i izveštava nas o odstupanjima od programirane putanje.

– Sonda neće moći da ga prati ukoliko počne bitno da menja brzinu – zapazi Ovid.

– Njen zadatak neće biti da ga prati, već samo da nas obavesti kada do toga dođe, da ne strepimo uzalud, ukoliko TRITON 6 ostane na svojoj sadašnjoj putanji.

– Drugim rečima, izbacujemo TRITON 6 iz igre – zaključio Viktor. – Moram priznati da mi se to dopada, nikada me nije umirivalo prisustvo tog monstruma. Suviše je moćan da bi bio u vlasti ljudi.

– I ja sam saglasan sa svim izmenama – javljao se doktor.

Bio je to potpuni trijumf zemaljskog naučnika, no, on nije likovao. Mogao je podneti teret odgovornosti koji je pao na njega, ali uz maksimalnu angažovanost.

– U celokupnoj situaciji – govorio je, – jedna stvar me pomalo buni. Od trenutka kada sam počeo da isključujem kompjuter, pa do trenutka kad sam mu oduzeo poslednju mogućnost da nam naudi, proteklo je dvadeset sekundi. Dovoljno dugo vreme da bi iznenađeni čovek reagovao, i kao večnost dug period za kompjuter tih sposobnosti. Pre isteka prve sekunde znao je tačno šta se događa i kakve će biti posledice: da će mu biti oduzeta vlast nad brodom i da će umreti... mogao

Je pokušati da nas uništi na neki način, sigurno i uspeti u tome. S razlogom se pitam, zašto to nije učinio.

IV

Posmatran sa daljine Neptuna, disk Sunca je toliko mali da se ne može gledati golim okom, a u isto vreme, isuviše sjajan da bi se uopšte mogao videti.

TRITON 5 već nekoliko dana se nalazio u orbiti oko Neptuna, na daljini od milion kilometara. Nisu želeli da prilaze dok ne provere sve moguće izvore opasnosti, pretraživali su prostor oko planete u celokupnom području zračenja, razgledali gornje slojeve Neptunovih oblaka kroz moćne teleskope i otkrili tri, dotad nepoznata prirodna satelita osme planete, koji su bili veličine pedeset do sto kilometara i, po svemu sudeći, kružili u svojim orbitama još pre postanka čoveka.

Na jednoj strani nalazio se ogroman, izuzetno opremljen ratni brod, spreman za napad i najsloženija istraživanja, na drugoj, sve je ostalo nepromenjeno, mir koji vlada milenijumima. Njihov cilj, Triton, takođe se nalazio na svom mestu, lagano kružeći oko obične planete, ničim ne pokazujući da primećuje prisustvo ljudi.

A ljudi, njih petorica, nalazili su se u komandnoj prostoriji na svojim mestima. Situacija na TRITON-u 5 umnogome se izmenila otkad je Solnok isključio glavni kompjuter i dva meseca kasnije priključio novi, prera-

đeni model... Komandant broda bio je i dalje Viktor Bardin, ali svaka važnija odluka je sadržala i Solnokovo mišljenje. Redovno su slali izveštaje na Zemlju, ali Van de Graf nije odobravao izmene koje su uneli. Glavnu zamerku su im uputili zbog isključivanja kompjutera i promene putanje leta.

— Nema značaja šta oni misle o svemu ovome — imao je običaj da kaže Solnok, — najvažnije je da se TRITON 6 nalazi gotovo milijardu kilometara daleko.

Poslali su prema Zemlji detaljan izveštaj o trenutnoj situaciji i daljim koracima koje će preduzeti, dodali su i svoj prilog proširivanju astronomskog horizonta: tri nova satelita sa proračunatim elementima putanje.

Marion, koji je dobio da održava radio-vezu imao je najmanje posla i najviše vremena da posmatra saputnike. Za ovo proteklo vreme potpuno je ovladao analiziranjem grafova, i sada je zapažao da se oni mnogo lakše nerviraju nego ljudi. Bilo je dovoljno da samo jedna sitnica ne bude kako je predviđeno i oni su već gubili glave. Situacija u kojoj su se nalazili, potpuna neizvesnost, prilično ih je uznemiravala.

TRITON 5 se nalazio u punoj bojevoj gotovosti, nosači oslobođeni, rakete spremne, radari i teleskopi neprekidno u pretraživanju... svemir je ostao tih i nezainteresovan.

— Ponekad se zaista zapitam — počeo je nenadano da govori Viktor, glasom umornim i tihim, pogleda prikovanog za nepromenjene slike monitora. —

Cemu sve ovo? Ovoliki put, ovolika sredstva. Van de Graf je tako daleko i lako može da se desi da nikada više ne stupim u njega. . . Želeo bih da znam zašto. Zašto ja umirem pet milijardi kilometara od doma, zašto nemam porodicu, ženu, decu? Zašto nisam rođen kao čovek u nekom zabitom kraju Zemlje? Šta, do đavola, tražim u ovom prokletom svemiru?

Niko nije komentarisao izrečeno, nisu ga ni gledali. Svako se bavio svojim poslom, a svi su osećali isto: da je Viktor Bardin u pravu. Izolovanost i skućenost prostora u kome su boravili lagano ih je lomila. Čak je i Marion dolazio u situaciju da podrobno preispita svoje želje i svoje namere, koliko su stvarne, a koliko umišljene. Ponekad mu se činilo da on bez ljudi ipak ne može. Da je drugačije, zar bi planirao da, posle eventualnog preuzimanja broda, krene prema Zemlji. Možda su mu ljudi bili potrebni samo kao objekat izživljavanja ili ismevanja, zbog osвете ili nečeg sličnog... ali **potrebni**. Vraćao se povremeno i na svoje nadposobnosti, pitajući se da li one znače da je on natčovek. Verovao je u određeni natcilj za koji je predodređen, ali, da li čovek, smrtni i ranjiv, može imati uzvišene ciljeve ili su oni samo povlastica bogova? Da li će čovek uzdizanjem do svog vrha, uspeti da dospe bar do podnožja planine bogova, da li će sa tog vrha bar sagledati konačni cilj svega, svrhu svog postojanja? Ili je pitanje krajnjeg cilja čovečanstva jednako nerešivo kao i ono o postanku, kraju i veličini vasiona...

– Ništa se ne dešava – zaključio Marion u jednom trenutku, više za sebe, želeći da prekine tišinu u kojoj su se nalazili. – Izgleda da je ta vaša tajanstvena sila napustila Neptun.

– Sasvim normalno što se ništa ne dešava – prihvatio je razgovor Ovid, nervozno i odsutno. – Da su promene lako uočljive i predvidljive, prethodne ekspedicije bi obavile zadatak.

– Možda nešto dolazi iznenada – razmišljao je glasno Viktor.

– Nema iznenadnih stvari u svemiru – javljao se Solnok. – Od Neptuna dođe naše najbrže rakete stigle bi tek za tri sata.

– Šta ćemo raditi ukoliko se ništa ne pojavi i ukoliko ništa ne pronađemo? –animalo je Ovida. Očigledno, bio je preslab za ovoliku neizvesnost i najradije bi se vratio nazad.

– Ovde nečega mora biti. TRITON 1 se nalazio u orbiti oko Tritona kada je začutao. Nije mogao nikud da ode, u njemu je bilo taman toliko energije da se izvede manevr spuštanja. Ako je uništen, pronaći ćemo ostatke. Bio bih slobodan da vas podsetim na poruke koje su slate odavde, što je za mene dovoljan dokaz da nekakvog života ima, makar taj život bio samo mehanički.

– Ne dopuštaš mogućnost da su signali koje si uhvatio prirodnog porekla? – upita oprezno Ovid.

– To je isključeno. Da poznaješ mašinski jezik, bilo bi ti jasno da se radi o vanredno dobro šifrovanoj poruci... U svom sastavu TRITON 1 je imao radio-teleskop prečnika trideset

metara i jedino je njime mogao odaslati onako snažan signal. Taj teleskop je imao pogonski sistem i mogao se kretati nezavisno od matičnog broda, ali tu je... tu negde.

– U suštini, naše šanse da nešto otkrijemo su minimalne.

– Nismo uništeni, nemaju naš kompjuter u vlasti, još imamo vezu sa Zemljom... sve su to stvari koje naši prethodnici nisu postigli. Naša jedina šansa je da pronađemo TRITON 1, jer pretpostavljam da je on centar svega. Kada njega budemo imali pred sobom, smatrajte da je polovina zadatka obavljena.

– Signal – prekide ih Marion. – Primamo poruku sa Zemlje.

Solnok pride i preuze prijem. Dok su se redali šifrovani delovi za prepoznavanje, Solnok primeti:

– Kao da ima određenih nepravilnosti...

– Šifra je u redu – reče Marion.

– Jeste... ali pazi dobro, signal je malo nepravilan, nije oštar kao ranije... kao da je poremećena frekvencija. Samo tren, da proverim.

Posle ovih reči, u komandnoj prostoriji zavlada muk. Izgleda da je jedino Solnoku bilo jasno šta to može da znači, ali svi su predosećali da je nešto značajno u pitanju. Desetak sekundi kasnije, Solnok isključio prijem, ne obraćajući pažnju na poruku.

– Frekvencija radio-talasa neznatno se razlikuje od one na kojoj bi trebalo da bude primljena poruka. Naš prijem je ne-

promenjen, znači frekvencija izvora se promenila... a Van de Graf sasvim sigurno nije menjao frekvenciju. Ovo je prva nepravilnost i treba je dobro ispitati.

– Da ih pitamo, znaju li nešto o promeni frekvencije – predlagao je Ovid, bledog lica.

– Ne, ovo sami moramo da razrešimo – odmahivao je glavom Solnok pokušavajući da nešto izračuna.

– Ne vidim razlog zbog koga se uzbuđujete – umeša se Marion. – Čini mi se da je rešenje vrlo jednostavno, čim ga znam i ja, gotovo potpuni laik u radio-astronomiji. Zaboravljate na Doplerov efekat. I Zemlja kao izvor talasa se kreće, i mi kao prijemnici se krećemo, pojavljuje se sasvim prirodno neznatno remećenje frekvencije, što možemo vrlo lako proveriti izračunavši kretanje Zemlje u odnosu na nas.

– Ti si u pravu – prekide ga Solnok – i upravo to pokazuje da nešto nije u redu. Zemlja se trenutno udaljava od nas, možemo tačno i videti koliko; međutim, signal koji smo sada primili potekao je iz izvora koji nam se približava brzinom od sedamdesetak kilometara u sekundi...

– Prokletstvo – opsova Ovid – TRITON 6!

– Vidim da ne shvatate šta je najužasnije u svemu tome. Isto tako što smo mi primili lažni signal, moguće je da naš izveštaj nikuda nije dospeo. Drugim rečima, za one na Zemlji smo, kao i prethodni brodovi, tajanstveno začutali.

– Strašno – govorio je Viktor, uznemireno hodajući prostorijom. – Najgori neprijatelj je onaj koga ne vidiš, koji te napada iz srži, iz samog mozga... zar je moguće da celokupno istraživanje svemira bude tako trulo, zar je moguće da svi ljudi na svetu budu ovako izigrani?

– Polako, narode – pokušavao je da unese mir Marion. – Činjenica je da naš brod šalje signal prema Zemlji tačno u određeno vreme, tako da je radio-teleskop Van de Grafa okrenut prema nama i prima ga... To što TRITON 6 pre prihvati poruku uopšte nije bitno.

– Ne bih se složio s tobom – reče mirno Solnok, očigledno zadovoljan što njegove pretpostavke dobijaju svoju potvrdu i u najsitnijim detaljima. – Signal koji mi šaljemo prelazi dug put i izuzetno je slab kada stigne do Meseca, tako da jedini radio-teleskop koji sadrži dovoljno jak pojačivač da izdvoji našu poruku jeste upravo taj u krateru Van de Graf... ako vas samo podsetim da se u temelju tog teleskopa nalazi Centralni kompjuter, čini mi se da sam sve rekao...

– Užasno, užasno – samo je ponavljao Viktor, držeći glavu zarivenu u šake.

– To što pričaš je pobuna kompjutera, kao u fantastičnim romanima prethodnog veka.

– Ovide, pa to ti pričam sve vreme, to je **jedina** mogućnost koja objašnjava sve događaje... Naš sledeći potez treba da bude prilazak Tritonu, nešto mi govori da se rešenje svega nalazi ipak tamo.

Ćutanje je bilo jedini odgovor.

– Naš neprijatelj je pokazao da nije svemoćan – govorio je Solnok, – mada mi se ponekad čini da nam uopšte i nije neprijatelj.

Računajući i tri satelita otkrivena od ekspedicije TRITON 5 ljudi su trenutno znali za osam Neptunovih prirodnih pratilaca. Najveći od njih je bio Triton, sličan Mesecu po veličini i udaljenosti od matične planete, bio je prekriven kamenom pustinjom i prašinom. Na njegovoj površini bilo je dosta neravnina i planina, ali malo kratera nastalih udarom meteoroida. Očigledno, Triton, daleko od Sunca i pojasa asteroida, ostao je i izvan većine događaja u Sunčevom sistemu i velikih meteoroidskih pohoda u prošlosti.

TRITON 5 se nalazio u orbiti oko njega na visini od dve stotine kilometara. Viktor je odlučio da ostanu na toj udaljenosti dok detaljno ne pretraže okolinu satelita i samu površinu. Uz pomoć moćnih instrumenata mogli su da razaznaju sve detalje veće od dvadeset metara... TRITON 1 je deset puta veći i nikako im nije mogao izmaći. Pre sedamdeset godina nalazio se na istom ovom mestu kada je prestao kontakt sa njegovom posadom. U orbiti ga nije bilo i postojale su samo dve mogućnosti: ili se obrušio na Neptun i zauvek nestao u njegovoj gustoj atmosferi, ili se spustio na Triton, pošto nikakvih ostataka oko satelita nije bilo.

Snimajući površinu satelita i praveći detaljnu kartu reljefa uočili su vrlo brzo da oko jednog pola postoje delovi koje Sunce nikada ne osvetljava. Ne

baš nikad, ali ne ni pri svakom obliku oko planete. Objašnjenje je jednostavno: isto kao što se na Zemljinim polovima dan i noć smenjuju jednom godišnje i traju po šest meseci, polovinu vremena potrebnog da Zemlja obide oko Sunca, i ovde prostor oko polova ostaje osvetljen ili u mraku polovinu Neptunove godine... ili osamdeset četiri Zemljine.

— Lepo, ali toliko ipak ne možemo da čekamo — zaključio Solnok posmatrajući mapu Tritona ispred sebe, sve ucrtane oblike reljefa i belu površinu oko jednog pola. — Deo koji nam nije dostupan ima oko dva miliona kvadratnih kilometara, više nego dovoljno da tu negde neprimetno leži TRITON 1.

— Kako to proveriti? — pitao je Viktor. Dva koraka dalje stajali su Ovid i Marion, a doktora nije bilo — spavao je.

— Jedino nam preostaje da sačekamo nekoliko dana dok se tamna strana ponovo ne okrene prema Neptunu, pa da pokušamo nešto videti pod reflektovanom svetlošću Neptuna. TRITON 1 je izuzetno osobenog oblika i lako ćemo ga razabrati i u polumraku.

— Ukoliko nije maskiran — primeti Viktor.

— Baš bi me zanimalo kako bi to izgledalo. Zbog veličine i težine morao je sleteti na ravnu površinu, znači jedino u pustinju. Kako na sivoj podlozi prikriti dve stotine metara velik crni krug?

— Možda se spustio na neki drugi satelit.

— Ni to nije moguće — prekidao je Solnok, koji je poslednjih

dana stekao neograničeno samopouzdanje i sposobnost da odgovori na svako pitanje. — Posle Tritona najveći satelit je Nereida sa svega tri stotine kilometara u prečniku i sto puta slabijom gravitacijom nego na Zemlji. Sem toga, kao i svako malo telo, usled brzog hlađenja pri postanku, verovatno nema ni kvadratni metar ravne površine.

Gotovo neprimetno, među grafove se uvlačila nervoza. Vezu sa Mesecom nisu imali, ostavljeni sami sebi, nedovoljno pripremljeni za iskušenja pred kojima su se nalazili, trebalo je da reše problem, koji, u suštini, nisu ni mogli da sagledaju.

Našli su se u potpuno nepredviđenoj situaciji, jednostavno nigde ničega nije bilo i da petnaestak dana ranije nisu zapazili remećenje frekvencije, mogli bi da se okrenu i vrate nazad. Ovako, to kao i snimak Solnokove kasete bili su dokazi da ovde nečega ipak ima, i da treba biti oprezan... dvadeset devet sposobnih stručnjaka palo je na ispitu zvanom Triton.

— Moramo pretražiti tamnu oblast — govorio je Solnok. — Izviđačkim brodom, sa male visine i jakim reflektorima... Čekanje ne ide nama u prilog.

Niko ne reče ništa. Ponovo su zapali u razmišljanja, Solnokov predlog je nosio dosta opasnosti u sebi.

— Da se javimo — reče nenadno Marion. I njemu samom nije bilo jasno kako je došao do te ideje, ali podsvesna analiza mu je ukazivala na određene stvari koje su ostalima bile nedostupne.

– Kome? – prenu se Ovid.

– Činjenica je da taj neko, pa bio to čovek ili kompjuter ili vanzemaljac, poznaje naš jezik i položaj mnogo bolje nego što smo pretpostavljali... Jednostavno, zaigramo otvorenim kartama. To nam je jedina šansa, jer smo u tom slučaju neuporedivo jači, naravno, dok ne pristigne Šestica. Uputimo poruku otprilike sledeće sadržine: znamo da postojite, otkrili smo vas na osnovu toga i toga, ko si i šta želiš?

– I šta postizemo s tim? – nije bilo jasno Ovidu.

– Ovakó možemo da čutimo i kružimo do smrti. U otvorenoj igri oni nemaju nikakve šanse.

– Oni su toga svesni i čuvaće se da se pokažu. Mogu jednostavno da ne reaguju i šta onda?

– Marion je u pravu – prekide ih Solnok posle kraćeg razmišljanja. – Ne znam kako ti je to palo na pamet, ali nešto slično sam i ja pretpostavljao, samo nisam uspeo tačno da uobličim šta... Radićemo svoj posao dalje kako smo se dogovorili, ali pored toga ćemo im poslati poruku... kao da je šalјemo Zemlji, oni će je primiti i neka odluče. Samo, moramo imati na umu to da su oni svesni naše nadmoćnosti i da će verovatno pokušati da nas izigraju.

– Nešto mi govori da će i uspeti u tome – negodovao je Ovid.

Solnok ga je ignorisao. Desetak minuta kasnije, poruka je bila gotova i odaslana na put prema cilju do koga nikada neće stići, do Zemlje:

– Upućeno Tritonu, znamo da ova poruka kao i nekoliko prethodnih neće biti primljena na Zemlji, pretpostavljamo da se nalazite oko južnog Tritonovog pola. Ukoliko se odmah ne javite, detaljno ćemo pretražiti tu oblast i kada vas prođademo odmah sve uništavamo.

Solnok zadovoljno protrlja ruke.

– Nešto mi govori da je ovo pravi potez. Od sada, povećana opreznost!

Trideset četiri monitora prekrivala su celokupni prostor oko broda i satelit ispod njih... čekali su. U narednih dva sata jedina promena bio je dolazak doktora Robinsona. Ukratko su mu objasnili o čemu je reč, na šta je on rekao da mu se zamisao dopada, ali da ništa posebno ne misli o njoj.

I ponovo nastupi tišina... sati su prolazili.

– Možda čekaju da nam popusti pažnja – pretpostavljao je Ovid. Što se njegove pažnje tiče, ona je odavno prestala da bude potpuna i korisna.

– To neće dočekati – odgovarao je oštro Solnok. – Zavedimo vanredno stanje na brodu. Samo jedan može da spava, ostali sede ovde i gledaju monitore... ne smemo zaboraviti PRITON 4. Taj brod jeste slabiji od nas, ali ukoliko nas iznenadi, mogao bi nas uništiti... Ne zaboravimo takode da protiv nas stoji mreža kompjutera, proračunatih, strpljivih preko svake mere. Možda sada održavaju savetovanje na opštem nivou, a da bi svi međusobno razmenili poruke i konačne odluke potrebno je da prođe desetak sati.

Ovid uzdahnu. Napetost je i sada bila prevelika, a pri pomisli da će tako biti još mnogo sati ili dana, osetio je kako gubi kontrolu nad sobom. Marion je uočavao da staloženosti grafova više nema, niti mirnoće, ni samopouzdanja... sve je to ostalo daleko na svetu do koga više ničim nisu mogli dospeti.

— Pretpostavimo da je tačna Solnokova tvrdnja da protiv nas stoji samo mreža organizovanih svesnih kompjutera — govorio je Viktor. — Oni znaju da na nas više ne mogu uticati, drugim rečima, da TRITON 5 nikada neće biti u njihovoj vlasti. Znači, preostaje im jedino da nas unište.

— Ne smemo zaboraviti ni ostale mogućnosti — reče Solnok.

— U svemiru se uvek dešavaju nepredviđene stvari. Recimo, mi smo očekivali rat, a nema ničega...

— Zar to ne ide u prilog mom tvrđenju o mestu čoveka u svemiru — ubaci se Marion. — Data nam je Zemlja kao dom i tu treba da ostanemo. Ne dešavaju se ni nemogući ni nepredviđeni događaji. Jedino mi možemo biti sprečeni da shvatimo određenu pojavu ne uviđajući sve činioce koji mogu uticati na nju.

— Ovde se radi o nečem sasvim drugom. Nije svemir postavio zamku čoveku, već čovek sam sebe uvija u propast. Ja vam garantujem da je projekt TRITON imao sasvim drugi cilj, i da je u potpunosti obavio svoj zadatak. Tu mislim na onaj zadatak koji mu je odredio Rej Liton, genije kakav se nikada više neće roditi. Mi ni posle ovolike

godina ne možemo da ostvarimo ni deo njegovih otkrića... rečju, nadmašio je, ne svoje vreme, nego čoveka uopšte. Projekt TRITON nije skok u dvadeset drugi vek, već skok prema savršenstvu... Možda ovde na nekakav način više ničega nema, i ako je tako, onda je to samo zato što je Liton tako odredio pre sedamdeset godina.

— Hoće li ova dva čoveka prestatati jednom sa dokazivanjem svojih tvrđenja? — reče Ovid, podižući oči prema nebu, mada to nije bilo potrebno: nebo se nalazilo svuda okolo.

— Možda i hoće — viknu Viktor. — Pogledajte monitor 12.

U istom trenu svi su već gledali sliku na malom ekranu, a Solnok je proveravao da li je sve spremno za odbranu. Višenedeljna napetost je naglo popuštala, i mada je prava opasnost tek dolazila, svima je bilo lakše, jer konačno su mogli nešto da vide.

Monitor 12 prikazivao je deo Tritona koji Sunce nije osvetlilo decenijama, slika se pomerala kako su lagano kružili, ali sasvim jasno se uočavao tačkasti izvor svetlosti kako se isto tako pomera... izvor svetlosti nalazio se na površini satelita.

Svetlost je ubrzo zašla za horizont tako da nisu sakupili mnogo korisnih podataka. Ipak, brzo su se pribrali i uskoro je sve bilo spremno da prilikom sledećeg preleta izvrše teleskopsko osmatranje, ukoliko se svetlost u međuvremenu ne ugasi. Uporedo sa teleskopima i kamerama, pripremane su i bojeve glave.

I pored svega, Viktor je upozoravao da se ne smeju orijentisati samo na Triton, jer svetlost može biti samo mamac da im privuče pažnju dok ih ne napadne neka druga letilica... međutim, u krugu od milion kilometara ničega sličnog nije bilo.

— Dole leži TRITON 1 — izjavi Solnok mirnim, ali potpuno sigurnim glasom.

— Kako to zaključuješ? — pitao je Ovid.

— Ili TRITON 1 ili nešto što nema nikakve veze s ljudima. Jeste li zapazili koliko je svetlosti bilo dole? Kao da je plamtela sijalica od nekoliko desetina hiljada vati. TRITON 1 je imao stotinjak spoljašnjih reflektora jačine po dve do tri hiljade vati. Za mene dilema ne postoji i predstoji samo da se i vi uverite u to videvši ga kroz teleskop.

Posle sto minuta, koliko im je bilo potrebno za jedan obilazak, tačno u predviđeno vreme, na rubu horizonta pojavila se svetlost. Kamere su odmah uključene, teleskop je automatski pratio pomeranje svetlosti postepeno približavajući sliku... za nepun minut dobili su tačne koordinate objekta za koji su pretpostavljali da se nalazi u blizini izvora svetlosti. U slučaju da odluče da ga unište, nikakvih problema ne bi bilo.

Pri sasvim malom povećanju uočavali su prstenasto raspoređenu svetlost sastavljenu od nekoliko desetina izuzetno snažnih pravilno raspoređenih reflektora... zatim su ugledali objekat koji je mirno ležao, obasjan svetlošću. Videći samo obrise tog tela, čak i Marionu je

odmah bilo jasno o čemu se radi... ispod njih je ležao TRITON 1.

— Imamo njegov tačan položaj, neće biti nikakav problem uništiti ga — zaključio Ovid.

— Polako sa uništavanjem — prekide ga Solnok.

— Ukoliko budemo odugovlačili i ispitivali, proći ćemo kao i naši prethodnici.

— Ne znam šta se njima desilo, ali nama ne pretila nikakva opasnost. Jedino smo telo koje kruži u blizini Neptuna, a u poređenju s nama TRITON 1 je potpuno bespomoćan.

— I prošli put je bio bespomoćan, pa ga evo još u jednom komadu.

— Zaboravljaš kompjuter, stalno zaboravljate Litonove kompjutere, koji više nikako ne mogu uticati na naš brod. Čini mi se da su ti kompjuteri upravo i jedino njihovo oružje.

— Do đavola, ti i tvoji kompjuteri!

— Polako, Ovide — umeša se Viktor, — Ništa nećemo uništavati i bez neposredne opasnosti ne napadamo. Pred nama se nalazi TRITON 1, verovatno sa svim blagodetima civilizacije koje je sadržao u sebi, i biće izuzetna korist za čovečanstvo ponovo zagospodariti njime.

— Neće biti nikakva šteta za vasionu ukoliko ostavimo svoje kosti ovde — jadikovao je Ovid, očigledno nimalo zadovoljan razvojem situacije. — Kako zamišljaš da to izvedemo?

— Ništa prostije. Sići ćemo dole i preuzeti kontrolu nad njim.

— Sići dole? Pa tamo se nalazi grupa naoružanih ludaka,

koji samo čekaju da se približimo.

— Mi smo hiljadama puta jači od njih; čak i u slučaju da naš napadnu sa sva tri preostala broda, ukoliko su uopšte pod njihovom kontrolom, možemo ih savladati... TRITON 6 je izvan igre. Činjenica je da nas čuju i razumeju. Sada kad znamo gde su, pokušaćemo da razgovaramo sa njima, dajući im do znanja da ih sa lakoćom možemo uništiti, što im je jasno i bez naše napomene. Oni verovatno ne žele sopstvenu smrt, i ukoliko ipak napadnu grupu koja im se približi, pretvaramo tlo u pakao i odlazimo. Nemaju nikakvog izbora.

— Upravo me to i plaši. Kada već moraju umreti, ne verujem da će izabrati da umru sami.

— Ko kaže da moraju umreti?

— A da neće možda da dobiju specijalno priznanje za održavanje čistoće na TRITON-u 1? Shvati, Viktor, čim su ovde, predstavljaju grupu fanatika bez ikakvih moralnih obležja...

— Izvini, Ovide — umeša se Solnok, — koji to oni? Zar vama nije jasno da dole nema ljudi. To je svet savršenog kompjutera.

— Iskreno rečeno, nimalo me ne zanima šta se nalazi dole. Zaspimo ga bombama i zaboravimo. Zašto da svojom radoznalošću dovodimo u pitanje uspešno izvršenje zadatka?

— Ovide, shvati da uspeh zadatka nijednog trenutka nije pod znakom pitanja. Rizik je samo za one koji se spuste dole i pokušaju stupiti u kontakt, TRITON 5 je bezbedan... ne želim da vidim kako ono dole ne-

staje u nevidenom paklu. Liton je stvorio sve nas i porredio nas ovome dole. Hoću da saznam šta se tu nalazi, hoću da saznam istinu, po svaku cenu... Ako bude potrebno, ići ću sam.

Viktor začuta. Bila je to igra smrti koju niko nije zahtevao od njega i koju on nije mogao zahtevati od posade. Bolje od svih, Marion je znao da nije u pitanju hrabrost ili želja za dokazivanjem... Viktor Bardin je bio psihički propao graf, uvideo je besmislenost svog života i jedino što je još želeo da otkrije, jeste razlog postojanja grafova. Verovao je da rešenje leži na površini Tritona.

— Zašto ih jednostavno ne bismo uništili? — gotovo da je molio Ovid.

— Uplašio si se — reče Marion izazovnim glasom.

Atmosfera je dostigla vrhunac napetosti. Marion je uvideo da se približava dugo očekivani trenutak kada će svi biti zakupljeni situacijom, i kada će moći da učini nešto više po pitanju svojih planova. Povrh svega, Viktorov stav mu je u potpunosti odgovarao, a i Viktor, isto tako, osetivši da ima podršku, nastavio je još sigurnije:

— Nema oklevanja. Prilikom sledećeg preleta, pokušavamo da stupimo u vezu s njima, pa ćemo, u zavisnosti od njihove reakcije odlučiti šta da radimo.

— Dovodiš u opasnost celu misiju — reče Ovid oprezno.

Razlike između ljudi i grafova bile su pokidane. Viktor je siknuo na Ovida kao ljuta guja:

— Nisam ja kriv što si ti kukavica. Samo cmizdriš već danima. Smejala bi nam se cela

galaksija da se sada povučemo. Ispašće da smo prešli put milijardi kilometara samo zato da se odmah vratimo. Šta da radimo kada dospemo u naseobinu?... Videli smo TRITON 1, i, mada nije bilo nikakve opasnosti, nismo smeli da pridemo. Uviđaš li koliko je to bedno, Ovide, krajnje bedno? Posle toga, najodgovornija dužnost koju bismo mogli da očekujemo bilo bi čišćenje kosmodromskih nužnika, ako bi nas uopšte više držali među sobom. Znaš li šta je sve TRITON 1 sadržao u sebi? To je osmospratna zgrada za ugodan boravak hiljada ljudi... Počinjem da shvatam šta se dogodilo sa svim prethodnim ekspedicijama... svi oni su tu, niko nikoga nije napao, nema neprijatelja. Dole je država, ne grafova, ne ljudi, nego odabranih među odabranima... Ukoliko je zaista tako, a verujem da jeste, nemam ništa protiv da im se pridružim. Dole je Litonov raj koji je on stvorio iz za sada nama nepoznatih razloga, sa određenim ciljem... Kako je umro Liton? Je li ga neko video mrtvog? Ne, prijatelju moj, on je takođe došao ovde, posle vremena kada je objavljena njegova smrt. Zašto bi inače umro čovek, koji je imao savršenu medicinsku zaštitu, u svojoj šezdesetoj godini?

Marionu je sve ovo bilo pomalo smešno, grafovi su kao ličnosti bili potpuno truli, svadali su se oko besmislenih i neverovatnih stvari. No, niko ih nije prekidao.

— To je svet izvan svega — razrađivao je Viktor dalje svoju fantastičnu pretpostavku, —

svet sreće i mira, gde svako ima koliko hoće, bez ikakvog rada... I ti tražiš od mene da to uništim? Nikad! Da li ste uz mene ili ne, odmah odlučite!

Šetao je po skućenoj prostorijskoj divlja zver zatvorena u kavez, gledajući u oči jednog po jednog. Marion je znao da sve to što je Viktor ispričao nema nikakve veze sa stvarnošću, da je sve to bio samo Viktorov san, njegova potajna želja... Kidale su se veze s okolinom i Viktor je stvarao svet mašte kakav mu je najviše odgovarao, ploveći nepovratno sve dublje i dublje.

— Ja sam uz tebe — reče Marion. — I silazim s tobom.

Marion nije verovao da se dole nalazi raj, ali nekakav svet, različit od uobičajenog ljudskog, mora postojati. I želeo je da ga vidi. U njemu se počeo buditi nada, jer se on nikada nije osećao kao pravi pripadnik sveta ljudi, a posebno to nije bio sada... Možda se dola nalazi upravo ono što mu je bilo potrebno.

— I ja sam uz tebe — reče Solnok. — Ne želim ovim da dokažem posebnu hrabrost već, jednostavno, iznad svega me zanima prava istina o Litonovom projektu, kao i mogućnosti kompjutera koji se nalazi dole.

Bilo je to tačno, Solnok je ceo život posvetio Litonovim konstrukcijama i nije uspeo da ih spozna, rešenje je sada bilo tako blizu da je nešto morao pokušati.

— Ljudi su zaista hrabriji — govorio je doktor Robinson. — Trebalo je da predemo nekoliko milijardi kilometara i da provedemo više od dve godine za-

jedno, a da bismo to shvatili. Ja sam za to da se ispita TRITON i ukoliko ima zainteresovanih, ali podvlačim da ja lično ne bih išao, a sasvim sigurno ne među prvima.

Viktor se okrete Ovidu, prvi put stajali su graf protiv grafa, ali ni oni sami više nisu tvrdili da su superiorni... po mnogo čemu bili su poput ljudi, a u mnogo čemu i slabiji.

— A ti? — upitao je Viktor otvoreni izazov Ovidu.

Dva minuta su se gledali u tišini kakvu samo vakuum može obezbediti. Ovid je grozničavo razmišljao o nastaloj situaciji i događajima koji su prethodili, a onda mu se učinilo da je pronašao rešenje. Na brodu će ostati najmanje dvojica, među njima Robinson. Od onih koji idu, izvesno je da će to biti Viktor i Marion, a takođe i Solnok koga zanima kompjuter u TRITON-u 1, jedino on nema nikakvog posla dole: znači sigurno ostaje s doktorom. Onda je sasvim svejedno... Ukoliko ne prihvati, posledice bi mogle biti vrlo loše. Kada stignu na Mesec, sigurno bi prijavili njegov kukavičluk i bio bi određen za niže dužnosti u naseobini, izjednačen sa onima koji nikada nisu uspjeli da postanu grafovi...

— Ići ću i ja — procedio je tiho.

Viktorovo lice se razvuče u neprirodan osmeh.

— Momci, pred nama je lepa budućnost, samo ukoliko budemo umeli da je iskoristimo. Moramo biti pametni... znači, oprezni iznad svega. Ne smemo se zavaravati prividnom nadmoći, niti se opustiti ukoliko sve

krene dobro. Ne smemo nijednog trenutka zaboraviti da dve greške nećemo moći da učinimo.

Dva naredna preleta iskoristili su pokušavajući da stupe u kontakt sa TRITON-om 1, međutim, nikakvih promena nije bilo. I svetlost je ostala nepromenjena, jedino što su najsnažnijim teleskopom uspjeli detaljno da sagledaju spoljašnjost ogromne istraživačke stanice. Njihovo traganje za pokretima i oštećenjima nije dalo pozitivne rezultate.

— Nema veze što neće da pričaju s nama — govorio je Viktor, — Možda i za to imaju razlog. Bitno je da nas čuju i prepustaju nam da učinimo prvi korak... I učinimo ga.

— Viktore — nije odustajao od svojih namera Ovid, — ovo što činimo je greška. Tvoja poslednja greška u životu.

Viktor se nasmeja tihim zlokobnim smehom, ali nije to bio smeh Ovidu ili bilo kome, već izazovni smeh smrti. I ne reče ništa.

— Nadam se da ćeš imati nekoliko trenutaka vremena pred smrt da se setiš svog starog druga Ovida i svih pametnih saveta koje ti je dao.

Viktor nije obraćao pažnju na njega, upućivao je poslednju poruku nepoznatim stanovnicima stanice:

— Silazimo u miru. Omogućite nam da uđemo u stanicu. Ukoliko nas neko napadne, TRITON 1 će biti pretvoren u prašinu.

Poruku je ponavljao sve dok su bili okrenuti prema svetlosti, a onda se umorno spusti na sto-

licu i ostade tako nekoliko sekundi. San mu se najavljivao, ali on je goreo čudesnim plamom, odmahnuo je glavom i naglo ustao.

– Uradićemo ovako. Ovde je dovoljno da ostanu dvojica i biće to Solnok i Robinson...

– Solnok! – viknu iznenađeno Ovid. – Taj čovek toliko želi da pride Tritonovom kompjuteru, da nema smisla da mu to ne omogućimo.

– Prestani više da cmizdriš – dreknuo je Viktor. – Upravo zbog svojih sposobnosti u programiranju i rukovođenju ratnim operacijama, Solnok ostaje ovde... A ti si pripremljen za akciju, ti si specijalno obučeni komandos, čiji život vredi mnogo manje nego Solnokov... Marionovo, tvoje i moje jeste da pokušamo da postignemo nešto na licu mesta. Ali nećemo ići glavom kroz zid: ukoliko oni ne budu hteli da sarađuju s nama, vraćamo se gore i sve uništavamo.

– Dobro, ali mislim da bi Solnok bio mnogo vredniji na licu mesta, pri susretu sa kompjuterom...

– Svi mi manje-više znamo da aktiviramo mehanizam za napad, odaberemo cilj, uputimo rakete ili manevrišemo brodom po potrebi, ali Solnok je upoznat sa samom suštinom problema, moći će najjednostavnije i najbrže da ukloni eventualne nepravilnosti jer, konačno, svi kompjuteri koje trenutno koristimo njegovo su delo. Moramo biti krajnje oprezni u svemu. Oni će nas verovatno prihvatiti, ali i nastojati da nas izigraju... Zato će svako od nas, nezavisno

od ostalih dogovoriti određenu šifru za prepoznavanje pri održavanju radio-veze. Tako ćemo izbeći mogućnost slanja lažnih poruka... i ukoliko se dvanaest sati ne javi niko od nas, Solnok i Robinson uništavaju sve i odlaze.

– A šta ukoliko nam otkaže radio-veza? – očajavao je Ovid.

– Znači da nemamo sreće – odgovori Viktor sa smeškom.

– Viktore, to je u redu što si predložio – konačno progovori Solnok, – ali ja ću biti toliko slobodan da vam ukažem na neka svoja razmišljanja. Kao prvo, mislim da nam je neophodan odmor, posebno vama koji silazite. Nama potrebe da žurimo, vremena imamo dovoljno, praktično još šest meseci, dok TRITON 6 ne pride isuviše blizu.

– Suviše sam napet da bih čekao dalje. Marion i Ovid su prilično odmorni, jedini ja nisam spavao u poslednjih petnaest sati, ali smatram da mogu izdržati još desetak sati, što će biti dovoljno za prvi utisak, a možda i za obavljanje celokupnog zadatka na Tritonu.

– Kako hoćeš... U sredini TRITON-a 1 predviđeno je spuštanje za brodove. Vi nemojte to koristiti, spustite se pravo negde napolju i pretražite sve oko TRITON-a 1, tragove, pravce kretanja, broj otisaka...

– Eto, čovek ima konstruktivne predloge, treba ga pustiti da ide – govorio je Ovid, ali niko više nije obraćao pažnju na njega.

– Sve vreme razmišljam na relaciji kompjuteri – ljudi – reče doktor. – Nije li pravi tre-

nutak da se zapitamo da nije u pitanju nešto izvanljudsko?

– Izvan ljudi postoji samo savršenstvo. Dole nema ni vanzemaljaca, ni ljudi, niti bilo čega živog... verujte mi. Naići ćete na jedan **savršen** kompjuter koga treba da savladate kako znate i umete.

– Ne može biti savršen – primeti Marion, – napravio je par propusta.

– Verovatno i za to postoji objašnjenje, možda su to namerni propusti, da nam predоче varljivu sliku o njihovim sposobnostima... Pazite, ukoliko budete pametni, ta mašina vam ništa neće moći jer je nepokretna... ali ne smete se opustiti ni za tren, nipošto skidati skafander unutar TRITON-a 1 ili nešto slično. Kompjuter jeste nepokretan, ali vidi i čuje šta se događa u celoj bazi. Može da prati desetine hiljada događaja istovremeno podjednako pažnjom.

– Misliš da dole nema ljudi?

– upita Marion.

– Nikada ih nije ni bilo. Zar vam to nije logično? Zato i nemamo odgovore na naše pozive. Kompjuter nas čuje i razume, ali ne može da **govori**. Bilo kakvim drugim saopštavanjem poruke otkrio bi nam svoje veštačko poreklo.

– I, po tebi, kakvu igru sada vodi?

– Isuviše smo moćni za njega, a nema više mogućnosti da nam naudi i zato nas, na određeni način, poziva kod sebe. Jedno mi nije jasno, i ne daje mi mira: zašto nas nije pobio još pre dve godine, u prvom trenutku, kada je shvatio da

nismo obična posada i da planiramo da ga isključimo. Čim nas je pustio da pridemo, znači da je pogrešio ili da mu je od nas nešto potrebno...

– Možda su mu potrebni novi ljudi – pretpostavljao je Viktor.

– To je svet kome ljudi nisu potrebni, zar ne shvataš, Viktor? Da postoje ljudi i žene, postojala bi i deca, a u svemu tome mi bismo bili višak... Ovako, dešava se nešto neobično, a na vama je da pokušate to da razotkrijete. U jedno budite sigurni: ukoliko vi ne uspete, ja se spuštam za vama i pokušaću nešto svoje... dvoboj kompjutera.

– Što ne siđeš odmah sada kada si toliko siguran u sebe?

– negodovao je Ovid, potpuno nezadovoljan razvojem situacije. Na trenutke je dolazio u iskušenje da odbije zadatak, a onda se predomišljao, shvativši da bi se tako vratio na početne pozicije, potpuno nepovoljne za sebe. Čuo je samo reči koje im je Solnok uputio na rastanku:

– Ne dozvolite da vam život ijednog trenutka zavisi od funkcija na TRITON-u 1. Zapamtite: kompjuter ne može da napada, ali može da ubije.

Prvi put u životu, Marion je imao priliku da vidi TRITON 5 spolja i u celini. Sada, sa otvorenim bokovima kroz koje su se nazirali redovi bojevih glava pripravnih za svoj jedini let, izgledao je još moćnije... odbojnije. I tada Marion pozele da se više nikada ne vrati.

Tek kada se sagleda iz neposredne blizine, uvida se prava grandioznost TRITON-a

1. Pravi grad dovoljan sam sebi... Već sa visine od nekoliko kilometara mogu se uočiti detalji osvetljeni moćnim reflektorima. Oblik cele građevine najslabiji je geometrijskoj figuri torus, pa su je tako nezvanično i zvali. Posmatrana odozgo vidi se kao prsten širine četrdeset metara i prečnika dve stotine pedeset. I samo jedan takav sloj je monumentaln, a ovde ih ima osam u ukupnoj visini od četrdeset metara. Centar torusa predviđen je za sletanje malih letilica i od njega vode tri hodnika prema šestom spratu ogromne građevine. Taj centralni deo nema nikakvu vitalnu funkciju za opstanak torusa kako bi se to moglo zaključiti na prvi pogled. Na gotovo ravnom krovu nazirala su se tri nejednaka polukružna ispupčenja, kopole opservatorija.

Torus je bio smešten u pustinjskom delu Tritona, i u krugu od nekoliko desetina kilometara nije bilo planina; međutim, teren je bio valovit, kao da su nekada davno oluje nanele ogromne dine prašine... To je bila varka, u ovom svetu bez erozije tla, kiše i vetra, tragovi jednom ostavljeni u prašini, ostaju tu za sva vremena. Uz pomoć tragova, kojih verovatno ima oko torusa, Viktor se nadao da će uspeti da zakluče ponešto od događaja koji su se tu odigrali.

Odlučili su da se spuste u pustinju na udaljenosti od najmanje pola kilometra, i to tako da budu u nekoj udolini, zaklonjeni od eventualnih pogleda sa torusa. U nadletanju, primetili su sa jedne strane prstena nekakvu liniju, kao neravno-

meran rov dužine pedeset metara i širine dva, udaljen oko sto metara od građevine i postavljen paralelno najbližoj strani. Bilo je to jedino što je izgledalo veštačko izvan torusa i mada nisu mogli razabrati detalje, odlučili su da se spuste tako da u približavanju torusu prvo nađu na taj deo.

Pošto je mesto na koje su nameravali da se spuste bilo u mraku, morali su da upotrebe svoje osvetljenje kako bi sletanje bilo što bezbednije. Tlo Tritona odavalo je utisak praha u koji se može prilično utonuti, što je izazvalo dosta nemira u Ovidu. On je u svakoj senci, u svakom nagoveštaju video elemente neprijateljstva i opasnosti. No, njegova bojazan ovoga puta nije bila opravdana, tlo se pokazalo kao čvrsto.

Čim se letilica umirila isključili su sva svetla i ostali u potpunom mraku, osvrćući se svuda unaokolo. Kako je sada sve drugačije izgledalo... tama i neizvesnost!

Sa mesta gde su se nalazili ništa nisu mogli zapaziti, bilo je neophodno da izađu i pridu.

Mada su imali oružje kod sebe, sva trojica su bili svesni da im to može vrlo malo pomoći. Možda u nekom manjem, ograničenom sukobu; međutim, bilo je nelogično očekivati otvoreni napad.

Viktor je govorio:

– Držaćemo se zajedno kako u obilasku oko Torusa, tako i posle ulaska unutra, bez obzira što nam radio-veza omogućuje udaljavanje i po nekoliko kilometara... Oružje upotrebiti samo za odbranu u slučaju oči-

glednog napada. Možda nisu neprijateljski raspoređeni pa da i sve prođe bez problema...

– Da neće možda da nas dočekaju hlebom i solju, uz ceremoniju predaje ključeva grada?

– podrugivao se Ovid.

– Nešto slično i očekujem, samo na savremeniji način.

– Već vidim kako kompjuter lično stoji ispred ulaza i dočekuje nas sa iskrenim oduševljenjem uz pratnju svojih podanika...

– Zašto bi bilo drugačije?

– Tu i ako ima nekog, a sigurno ima, to su otpadnici od ljudi i grafova, znači ljudi i grafovi su njihovi neprijatelji. Drugim rečima, nas trojica smo njihovi neprijatelji.

– Ovide, odsustvo logike kod tebe dostiglo je kritičnu granicu. Da smo mi neprijateljski raspoređeni, uništili bismo ih odmah. Ovako će videti u nama misionare...

– Smešno... misionari naoružani za planetarni rat. Ovom svetu nisu potrebni ni prijatelji ni neprijatelji. Dovoljni su sami sebi – zaključio je Ovid.

Krenuli su polako, u jednoj liniji, rastavljeni međusobno desetak koraka. Išli su blagim usponom gazeći naslage prašine pod svetlošću hiljada zvezda. Prašina Tritona kao da je imala tanku skramu po površini, a čizme trojice ljudi su je bešumno lomile i narušavale. Bilo je nečeg neobičnog u njoj i to potpuno zaokupi Marionovu pažnju, ali ništa nije uspeo da zapazi.

Ubrzo se ukaza vrh torusa i jedan od reflektora im blesnu u lice. Odmah shvatiše da je bilo

promena na torusu, jer dok su ga nadletali, deo na kome su sada stajali nije bio osvetljen... **neko** je okrenuo reflektor prema njima, da bi ih osvetlio ili im olakšao put... ili zbog nečeg sasvim drugog što još nisu mogli da dokuče. U ovom svetu bez polusenki, vide se samo izuzetno svetao krug reflektora i njegov trag na spoljašnjosti torusa, izvan toga crno nebo i zvezde.

Kako su se sve više približavali, tako je njihovom oku torus postajao sve više dostupan. Reflektora je bilo mnogo, sa spoljašnje strane na svakih desetak metara po dva, od kojih je jedan osvetljavao bočnu stranu torusa, a drugi pustinju unao-kolo.

Prešli su preko male uzvisine i gotovo istovremeno dospeli do mesta odakle se može sagledati dno torusa i put do njega. Međutim, niko od njih nije više gledao ogromnu građevinu, već ono za šta su sat ranije pretpostavljali da je nekakav rov.

– O, moj bože! – ote se Ovidu, koji je u trenutku doživeo potpuni psihički slom, jer jedan graf na ovo nije mogao biti pripremljen.

Stajali su tako, bez reči, osvetljeni moćnim reflektorima, posmatrajući nestvarnu sliku ispred sebe... pred njima se nalazilo groblje, red krstova gotovo identičnih, sa nekoliko metara dugim senkama koje su se oštro ocrtavale u prašini. Bez dogovora, vođeni nagonima iz podsvesti, brojali su grobove, brojali su još jednom, i ponovo, ne bi li otkrili zabunu, ali sumnje nije bilo.

– Ko je sahranio dvadeset devetog? – izreče Ovid pitanje koje su svi sebi postavljali. Glas mu je drhtao kao i ruka kojom je stezao dršku revolvera. Ako se dotad i dvoumio da li je trebalo da krene ili ne, sada je bio sasvim siguran da je pogrešio, da je načinio najveću grešku u životu... ali povratka sa ovog jedinstvenog groblja nije bilo.

– Polako – umirivao je druge i sebe Viktor, – to može biti varka, maska. Verovatno su neki grobovi prazni i to je prvo što moramo utvrditi... kada uđem unutra, hoću da znam sa koliko protivnika da računamo.

– Hoćeš da kažeš kako ćemo sada da otkopavamo grobove? – glas Ovida odavao je približavanje panike.

Marion, po običaju malo izvan glavnog toka događaja, lagano se vraćao u normalno stanje. Jedan od ovih grobova je već bio video, ili je to samo bio novi u nizu koji će se nastaviti. Bila je to druga slika budućnosti koja se ostvarila, ali nikako nije uspevao da odredi šta znači i kako je nastala. Bilo mu je jasno samo jedno, da je Ovid hrabar prema ljudima samo onda kada se nalaze u grafovskom ambijentu, a da nasleđe ljudskog sveta izaziva pometnju u njemu jednako kao i prisustvo nečeg vanzemaljskog.

– Nećemo kopati – reče Viktor, – sačekajte ovde, doneću ultramer. Verovatno će pomoći...

– Zar je to važno koliko ih ima? – reče Marion.

– To je ključni podatak.

– Do pre nekoliko sati si tvrdio da veruješ kako je na Tri-

ton pristiglo još posada, da su se razmnožavali i živeli...

– Uverio sam se da nije tako. Da je tako, bilo bi mnogo više grobova, a ne dvadeset devet. Ovako mi je tu nešto sumnjivo.

Viktor se udaljavao od njih i uskoro zamakao u senku. Ovid i Marion ostadoše na stotinjak koraka od grobova. Dva puta toliko ih je delilo od ulaza u torus, koji se nalazio na prvom nivou, običan i zatvoren. Sahranjivanje i obeležavanje grobova na ovakav način su starinski običaji koji su se primenjivali još ponegde na Zemlji. No, ovde nije bilo potrebe da se mrtvi spaljuju jer nije bilo skučenosti prostora, svakom mrtvom se moglo posvetiti i nekoliko kvadratnih kilometara. Svaki grob je imao gotovo istu humku okrenutu od torusa, a rastojanje među krstovima je oko metar i po. Marion krenu prema njima.

– Kuda ćeš? – vrisnu Ovid, potpuno izmenjenim glasom.

– Da pridemo. Po nekoj mojoj logici oko grobova mora biti tragova. Nisu mogli da se iskopaju sami od sebe, nazirem već nešto.

Humke su bile neznatno drugačije boje od okoline, pažljivo formirane, sa senkama oko sebe. Sve to posmatrano sa visine od nekoliko kilometara zaista je odavalo utisak širokog rova. A iz blizine, videlo se da je prašina oko humki ugažena, a prema ulazu u torus vodi jedna staza na kojoj se nije moglo odrediti koliko puta je korišćena i kada poslednji put. Pažljivim zagledanjem otisaka donal, Marion je zaključio da su svi tragovi od istog para čizama...

sudeći po otisku te čizme su bile slične njihovima, ali sasvim je drugo pitanje čija se noga nalazila u njima.

Krstovi od metalnog lima postavljeni su u začuđujuće pravilan poredak, sa ispisanim imenima, godinama rođenja i smrti. Da, bio je to onaj isti krst koji je Marion video prvog dana po stupanju na TRITON 5...

Viktor je pristizao noseći mali aparat, razgledao je oko grobova, zatim rekao:

– Sasvim je jasno da je ovo samo predstava pripremljena za nas i da se u svakom od grobova ne nalazi leš... lišeno je razuma da bude drugačije. Oni koji su preostali u bazi, očigledno ne posećuju previše ovo groblje.

– I uvek koriste isti par čizama – ubaci Marion. Njemu se sve ovo nije dopadalo, ali još nije mogao da odredi zašto.

– Ako se dobro sećam – počeo je Ovid, polako se primirujući – imena na krstovima zaista su imena članova ranijih posada, a godine smrti poklapaju se sa godinama kada su dospeli ovde.

Pokazao je nadesno.

– Počinje sa one strane. Prvih četrnaest sa godinom 2061. Čela posada je tu i kako je koji brod pristizao, tako su članovi posade slagani ovde... sudeći po natpisima.

– Ima još mesta... za nas – primeti Marion sa smeškom.

– Ne! – vrisnu Ovid, izvukavši revolver. Sada ga više nije bilo teško izbaciti iz ravnoteže.

– Ubiću svakoga ko se pojavi... Viktora, vratimo se nazad i uništimo sve. Šta me se tiče ko je

zakopan a ko otkopan. Zašto da tamo stoji krst sa mojim imenom, a ja ležim ispod sa ustima punim ovog odvratnog praha?

– Polako Ovide, smiri se i ne mlataraj tim revolverom, povredićeš nekog. Garantujem ti da nećeš ležati ovde. Ukoliko budemo pobijeni, Solnok će sve preorati i uništiti i u krugu od pet kilometara... neće više biti grobova.

– Uteha, šta li? – Ovid opsova.

– Prvo treba da utvrdimo u kojim grobovima nema leša. Sudeći po tragovima, pogreb su vršile naše kolege i krajnji je apsurd da ovde leži dvadeset devet leševa.

– Bez otkopavanja to se ne može utvrditi – zaključio Marion. – Taj ultramer će pokazati da ispod leži određeni oblik sličan čoveku, ali to meože biti i samo odelo.

Viktor je upravo utvrdio postojanje leša u prvom grobu. Nešto oblika čoveka ležalo je na dubini manjoj od jedan metar.

– U pravu si, ovo nema svrhe. Ipak ću ispitati sve, možda nisu bili baš toliko lukavi.

Marion i Ovid su netremice motrili na ogromnu građevinu koja se prostirala ispred njih, ne bi li primetili nekakav pokret ili nagoveštaj napada. Međutim, ničega nije bilo. Desetak minuta kasnije, znali su da svi grobovi pokazuju isto.

Viktor je govorio:

– Kada budem stupio unutra, želim da znam koga imam pred sobom. Ovim zakopavanjem nameravali su da nas zbune, a u stvari, olakšali su nam po-

sao. Kada sve raskopamo, tačno ćemo znati po natpisima koga imamo pred sobom... Ovide, idi po alat, kopaćemo.

– Kopati?

– Nije baš najprikladnije, ali jedino moguće. Dovoljno je mekano, sama prašina, a pošto je već jednom raskopavano neće biti nikakvih poteškoća. U uslovima koji ovde vladaju, tlo ne može da se stegne i očvrsne.

Ovid je ostao nepomičan.

– Nemamo alat za kopanje.

– Doneši poluge, bilo šta... Rotaskop je kao velika kašika. Treba samo razgrtati, kao prah je... – reče Viktor, rasturajući nogom jedan deo humke.

Dok se Ovid udaljavao tromim i nevoljnim pokretima, Marion i Viktor ostadoše nepomični, zagledani u stanicu koja je krila mnoštvo tajni u sebi. Marion je glasno razmišljao:

– Treba da budemo potpuno oprezni dok ne saznamo šta se ovde zaista dešavalo. Naše pretpostavke su jedno, a istina može biti nešto sasvim različito... Sa kompjuterom bismo lakše izašli na kraj... ako ima ljudi u toj staji, sumnjam da će im se dopasti ono što nameravate da uradite. Naime, ja neću kopati... Mrtvi su uvek bili svetinja, posebno pet milijardi kilometara od doma, dalje no što je iko ikada dospeo. Čini mi se potpuno neverovatno da je neko pripremao predstavu za nas, i ne pada mi na pamet da skrnavimo grobove.

– Mislim da te razumem – reče Viktor pomirljivo. – Ti si ipak samo čovek, vi to drugačije doživljavate. Grafovima mrtvi ne predstavljaju ništa.

– Da ali onome ko ih je sahranio, ovi grobovi verovatno nešto predstavljaju.

– Predstavljaju varku za nas.

– Sumnjam u to.

– Apsurd! I sam uviđaš kakva je to protivurečnost.

– Ne znam... Počinje da me ispunjava neko čudesno predošćanje. Zašto bi unutra morali biti ljudi?

Zlošutni glas izazva nemir u Viktoru, ali ne reče ništa. Osvrnuo se par puta oko sebe, kao zver u stupici, kao da gleda kuda bi... monumentalna građevina se izdizala nad jednoličnim predelom pustinje, na izgled nema i slepa za ono što se događalo u njenoj neposrednoj blizini.

Pojavio se Ovid, nosio je neke kakve poluge ko zna od čega otkačene, tromo izvlačeći noge iz prašine, kao da se približava gubilištu. Viktor je govorio:

– Kopaćemo Ovid i ja, ti ne moj ispuštati stanicu iz vida. Budi spreman da nas upozoriš na bilo kakvu promenu.

– Hej! – pobuni se Ovid, – kakvo je sad to izostavljanje? Zašto ne bih ja osmatrao stanicu? Zar nije drug Zemljanin snažniji od nas obojice zajedno? Zar on nije bio predviđen za ovakve poslove?

– Prihvati se kopanja i ne razmišljaj suviše o stvarima koje ne razumeš – odsečno ga prekinu Viktor i pokaza mu na humke. – Kreni s poslom, Zemljani ne mogu da skrnave grobove, i to moramo poštovati. Lažne grobove na ovakvom mestu mogao je da postavi samo graf.

– Ma šta mi napriča?... Pre

sedamdeset godina nije bilo grafova.

– Nema načina da utvrdimo stoje li ovi grobovi ovde dva dana ili dvadeset godina – reče Viktor sumorno. – Poćemo odavde. Glave su im okrenute prema torusu, tako da ćemo kopati samo u delu gde se nalaze noge... tek toliko da možemo opipati...

– Oipati?! – vrisnu Ovid. Bio je spreman da baci sve i pobegne.

– **Oipati**, da se uverimo nalazi li se ispod odela telo ili ne.

U tom trenutku oko njih zavlada potpuni mrak, neko vreme titrala im je svetlost u glavi, sećanje svesti na snažne reflektore iz neposredne blizine, zatim sve nestade... Jedina svetlost dopirala je sa neba prepunog zvezda i gornjeg dela diska izlazećeg Neptuna. Ovid i Marion uključiše svoje svetiljke, ali Viktor im reče da ih odmah ugase.

– Povucimo se dalje odavde – govorio je – saćekaćemo da Neptun potpuno izađe i malo osvetli okolinu... Od kopanja ne odustajemo, ali ne možemo odmah početi. Sa uključenim svetlima predstavljali bismo idealnu metu.

Odredili su otprilike da će izlazak Neptuna trajati najmanje jedan sat, ali da će i pre toga biti dovoljno svetlo da se mogu uočiti i pratiti eventualne promene na građevini.

Postavili su svoje svetiljke u prašinu i okrenuli ih prema torusu, da bi koliko-toliko zaslepeli one koji ih mogu posmatrati. Odmakli su se još desetak koraka dalje i posedali.

– Zašto se lepo ne bismo vratili na brod i na miru smislili šta da radimo? – gotovo je cvileo Ovid.

– Nema napuštanja položaja – reče Viktor.

– Ko je da je, ne odobrava našu nameru da kopamo grobove. Zašto bismo to uopšte činili? – nastavljao je Ovid.

– Vidiš da tvom uzbuđenju nema mesta – ubaci se Marion.

– Unutra se nalaze tvoji istomišljenici.

Ovid je bio previše napregnut da bi shvatio Marionove reči, Viktor takođe nije obraćao pažnju ni na kog drugog, činilo se da ga je nemoguće ubediti u nešto različito od onoga što je sebi utuvio u glavu.

– Normalno je da se ne slažu – govorio je – i to je razlog više da ih baš raskopamo. Sasvim sigurno ima praznih skafandera, i po imenima ćemo zaključiti koga imamo pred sobom. Vrlo je važno znati tačno koliko ih je, jer ćemo jedino tako moći i da znamo kada će torus sigurno biti u našim rukama.

– Možda bi trebalo zagledati u lice – predloži Marion, dolivajući ulje na Ovidovu vatru straha.

– To jedino ako ćeš ti raditi – odgovori ovaj.

– Treba da vidimo kada je ko umro. Za nekoga je verovatno stavljena lažna godina smrti. Tu pre svega mislim na one iz prve ekspedicije.

– Ne vidim kakva korist može biti od toga.

– Sada ne, ali može kasnije, kada se budu vršile analize i rekonstrukcije prethodnih do-

gađaja. Treba znati ko je od posade sabotirao projekt.

– Toga kasnije možda neće biti, a ja ne želim da pogledam u lice nekom ko je umro od smanjenja okolnog pritiska ili nedostatka kiseonika. Posle toga više nikad ne bih mogao zaspati normalno, a kamoli jesti...

– Za to vreme, Viktor je pozivao matični brod, TRITON 5, koji se pojavljivao iznad horizonta. Prilikom svakog preleta imali su četrnaest minuta na raspolaganju za razgovor – toliko dugo je TRITON 5 bio vidljiv sa površine, posmatran iz okoline torusa,

– Šta se dogodilo sa svetlom dole? – pitao je Solnok, – gotovo da je potpuno utrnulo.

– To što vidiš potiče samo od naših malih svetiljki... Torus je svoje ugasio. Verovao ili ne, ali mi trenutno sedimo u neposrednoj blizini groblja u kome su sahranjeni svi članovi ranijih ekspedicija.

– Svi?

– Ima dvadeset devet grobova.

– Kako je to moguće?

– Nemam pojma, ali ubrzo će mnogo toga biti jasnije. Samo da Neptun još malo osvetli okolinu. Otkopavamo jedan po jedan da bismo utvrdili koji je prazan i koliko najviše ljudi može biti protiv nas.

– Moje mišljenje je – ubaci se Marion – da se u svakom grobu nalazi po jedan leš, i da sve to nije nikakva predstava za nas, te nema potrebe da išta raskopavamo...

– Eto, što ti je pametan čovek

– govorio je Ovid, očigledno više za sebe.

– Nemoguće – komentarisao je Viktor. – Jedino ako kroz torus ne hodaju njihovi duhovi.

– Marion je u pravu – javljao se Solnok iz orbite, sada gotovo u zenitu. – Kompjuter vam je jedini neprijatelj.

– To je nemoguće, Solnok. Ma koliko inteligentan bio, nepokretan je. Nema mogućnost da pomeri ni šaku prašine, a kamoli sahrani toliko ljudi i da pri tom ostavi tragove čizama u prašini.

– Ne treba to ponavljati toliko puta... Jesi li ikada čuo za androide. Ako ih mi nismo proizveli, to ne znači da ih ni Liton nije proizveo.

Gotovo neprimetno, izlazeći Neptun činio je da oko njih postane sve svetlije. Kako nazvati tu svetlost, zapitao se Marion. Možda »neptunjina«... Bila je to planeta velikih tajni, prekrivena gustim slojem oblaka kroz koje svetlost nije mogla prodreti do ledenog jezgra. Umesto da pokušaju otkriti procese u njegovoj atmosferi, oni se bave raskopavanjem grobova...

– Svetlost je mnogo jača od mesečine – reče Marion, a onda shvati da grafovi nikada nisu imali priliku da vide mesečinu sa Zemlje, i da im to poređenje sasvim sigurno ništa ne znači.

– Ne shvatam zašto su osvetlili brod, otkrivajući nam time svoj položaj. Mogli su jednostavno ostati prikriveni – razmišljao je glasno Ovid.

Viktor je imao spreman odgovor:

– Suština je u tome što nisu mogli ostati prikriveni. Osvetljenje od Neptuna dovoljno je jako i detaljnijim pregledom mi bismo vrlo lako uočili tamni prsten na svetloj pustinji i u tom slučaju ga, najverovatnije, odmah uništili. Ovako, oni su se otkrili prepuštajući se nama na milost i nemilost i nadajući se da ćemo ih poštediti i spustiti se.

– Što smo mi budale i učinili. Ovidove opaske odavno više nikoga nisu uzbuđivale. Viktor i Marion, pažljivo zagledajući građevinu nedaleko od sebe, podoše napred. Okružen pomrčinom, Ovid brzo krenu za njima.

Nikakvih promena nije bilo, bar ne onih koje se mogu primećivati spolja sa ove strane.

Prisećajući se detaljnog plana TRITON-a 1, Viktor zaključio da se na ovoj strani nalazi radni deo, laboratorije, instrumenti, kompjuteri... deo šestog sprata u ukupnoj površini od hiljadu kvadratnih metara bio je prekriven postrojenjima koja su sačinjavala glavni, po Solnokovim rečima, **savršen** kompjuter... Nad njim TRITON 5 je zalazio.

– Važna novost! – javljao se Solnok. – Otkrili smo u orbiti oko Nereide, na vrlo maloj visini, dvadesetak kilometara od tla, tri objekta. Jedan sjajniji i dva slabija. Kroz teleskop se vide kao tačke, a pretpostavljam da su to TRITON-i, druga, treća i četvrta ekspedicija...

– U redu, Solnok. Osmatraj i dalje... Ovde je već dovoljno svetlo i prelazimo na kopanje.

– Zaista izuzetna ideja –

reče Marion. – Ko bi se toga setio. Kruže samo dvadeset kilometara iznad tla, a na ovolikoj daljini to je praktično nevidljivo... Sada bar znamo da će TRITON 5 ostati čitav. Očigledno, njima se ne isplati da uništavaju brodove i izuzetno vrednu opremu.

– Sasvim prirodno – komentarisao je Ovid, – ubijaju samo ljude i redaju ih ovde. Upravo je to ono što me uznemirava.

Solnok se ponovo javio, ali bilo je kasno. Brod u kome se nalazio, zamakao je trojici njegovih drugova za horizont.

– Ništa više za ovaj put – reče Viktor mirno, posmatrajući čisto zvezdano nebo. – Nadam se da nije u pitanju nešto toliko važno da ne može sačekati osamdeset pet minuta.

Marion je ponovo određen za stražu, a Ovid i Viktor su kopali. U stvari, bilo je to razgrtanje prašine i mada nisu imali odgovarajući alat, išlo je dosta brzo. Viktor je zahtevao od Ovida da čini isto što i on, da se sasvim sigurno uveri da li se ostaci čoveka nalaze u odelu.

Sahranjivani su u klasičnom astronautskom odelu, u kome ih je verovatno i zadesila smrt; međutim, nijedno odelo više nije bilo hermetički zatvoreno, tako da se pravi uzrok smrti nikako ne bi mogao odrediti osim detaljnom analizom u laboratoriji za koju trenutno nisu imali ni mogućnosti ni volje. Sva tečnost iz tela je davno isparila, ledila se, preostale su samo kosti i izobličeni mišići čudnih boja. Ovid je tvrdio da bi pre odsekao prste nego što bi golom

rukom dodirnuo te ostatke... kako li tek izgleda lice?

Bilo im je potrebno sat vremena da otvore sve grobove i uvide da svaki sadrži po jedan leš. Sedeli su tako u prašini ne znajući šta da čine dalje, osećajući se kao krivci kojima nikada neće biti oprošteno; tek sada shvatajući ispravnost Marionovih pretpostavki, da niko nije pripremao predstavu za njih, da su se našli u svetu koji ih primećuje, još manje da je neprijateljski raspoložen.

Marion je bio zadovoljan zbog ovakvog obrta stvari, sa smeškom je posmatrao ulaz u torus, predosećajući da ih očekuje nešto krajnje nepredvidljivo... Ovid je počeo da drhti i ne pokušavajući da to prikrije, odbacio polugu kojom je kopao daleko od sebe.

Viktor ustade i reče tiho:

– Sudeći po ovome, u torusu nema nikog.

Marion ga je ispravljao:

– Snašla nas je najmanje povoljna mogućnost. Ima života, ali nema ljudi.

Čekali su neko vreme pognutih glava pred preoranim grobljem, sa osećanjem kajanja i strepnje pred onim što može doći. Bio je to prelomni trenutak i sve je zavisilo od Viktora. On je to znao i dvoumio se svega nekoliko trenutaka pre no što će reći:

– Sada nećemo pokušavati da uđemo, isuviše smo umorni, a i rezerve kiseonika su nam pri kraju. Otišli smo predaleko, povlačenja više nema... Kada se vratimo, rasturićemo torus kao ove humke.

Krenuli su nazad, svojim tra-

gom, užurbano odmićući sa jezivog mesta, neprekidno se osvrćući u strahu da će neko ustati iz ovlaš zatrpanih grobova i krenuti da naplati svoj narušeni mir.

Marion je uviđao da Viktor gotovo više ne može da se kontroliše, da je potpuno izgubio osećaj za meru i opasnost, ali nekakva unutrašnja sila primoravala ga je da to zadrži za sebe. Ovid to nije mogao primećiti, isuviše je bio zaokupljen smirivanjem svojim rasutih nerava.

– Zašto ne bismo sada lepo uzleteli i uništili ovo glupo mesto?

– Došao sam ovde očekujući gomilu ljudi, zar da se sada povučem kada smo se uverili da nema nikog?

– Polako Viktore – ubacivao se Marion, – ne donosi preuranjene zaključke. Ako sada i nema više nikog, leševi se nisu sahranili sami od sebe.

– Otkud mi to možemo znati? Možda je takav običaj ovde. Isuviše sam umoran da bih razmišljao o bilo čemu. Psihički sam mrtviji od one dvadesetdevetorice i san mi je neophodan... Marione, pošto si se ti najmanje naprezao, prvi ćeš stražariti. Posle četiri sata probudi Ovida. Mislim da će nam po osam sati spavanja biti sasvim dovoljno.

Više niko nije govorio, nije ni bilo potrebe. Jedino se u Ovidovim očima zapažao sjaj leševa i Marion je sumnjao u njegov miran san. A još pre nego što su ušli u svoju letelicu, sva svetla torusa naglo blesnuše i on ponovo izroni iz polutame u pu-

nom sjaju. Trojica ljudi to nisu mogli da primete.

Nije proteklo ni pet minuta od trenutka kako su zaspali Viktor i Ovid, a nad horizontom Tritona pojavila se pokretna svetla tačka.

– Kako je dole? – pitao je Solnok.

– Trenutno stanje: dvojica spavaju i dvadeset devetorica mrtvih... Predstoji nam obračun sa kompjuterom ili nečim vanzemaljskim, pa mi se čini da bi bilo bolje da si ti sišao umesto Ovida. Ovde je beskoristan.

– A ovde bi bio nepouzdan... Prevarili smo se u njemu. U stvari, grafovi su psihički mnogo manje otporni od ljudi, što potvrđuje moju pretpostavku da nisu predviđeni za raseljavanje na druge planete.

– Da... Njih je najobičnije groblje potpuno pomelo. Ovid ima samo jednu misao u glavi: pobeći i sve uništiti. Viktor hoće mnogo, ali i sam uviđa da mu stvari izmiču iz ruku, kao voda između raširenih prstiju.

– Nemamo mnogo vremena za razgovor... Imam jednu vrlo značajnu novost, koja može biti presudna za shvatanje događaja koji su se ovde odigravali.

– Nešto u vezi sa svetlim tačkama oko Nereide? – Da. Naime, poslao sam jednu dobro opremljenu sondu prema Nereidi, koja će stići tamo za četiri dana i detaljno ispitati o kakvim se objektima radi i koliko ih je. Jer, pažljivijim posmatranjem, zapazio sam i četvrtu svetlu tačku, a nije isključeno da ih ima i više. To dokazuje da

si bio u pravu; još letilica je dospelo dovede i verovatno više od dvadeset devet ljudi, što prilično objašnjava situaciju u kojoj se nalazite. Međutim, detalje treba vi da utvrdite.

– Šta misliš, Solnok, mogu li oni sada da nas čuju?

– Frekvencija na kojoj razgovaramo nije uobičajena, ali sumnjam da bi to trebalo da im predstavlja ozbiljniji problem. Čak vrlo verovatno nas prisluškuju, ali tu se ne može mnogo učiniti. Zračenje ne razlikuje prijatelje od neprijatelja.

– I, kakve su nam šanse?

– Od kada ste vi otišli malo sam se zabavljao sa kompjuterom za lansiranje bojevih glava i programirao nekoliko stvari. Nastojim da predupredim **apsolutno sve** što može da nas iznenadi. Ili ćemo razrešiti tajnu Tritona ili ćemo uništiti torus, ali poraženi nećemo biti.

– To ne znači da ćemo preživeti.

– Bože moj, šta se tu može.

Posle kraće pauze, Solnok nastavi:

– Kada je to upaljeno svetlo oko TRITON-a 1? Sve vreme gledam u njega, a nikako da se setim da je bilo isključeno kada smo preletali prošli put.

– Ne znam, dok smo mi bili tamo, nije se ništa menjalo, a odavde se ne vidi... nema odsjaja u vakuumu. Možda će nas neko posetiti.

– Pripazi dobro... ja zalazim za minut. A i počinje da mi se spava. Nisam ni trepnuo od kada ste otišli i nekoliko sati pre toga dok smo slali poruke... Sada ću probuditi doktora, pa

ćete narednih nekoliko puta razgovarati s njim.

— U redu — reče Marion, ne znajući da li ga je Solnok mogao čuti.

Na nebu je ponovo vladao mir. Nebo na kome nikada oblaka nije bilo. Da li će sve pomutiti oblak prašine izazvan eksplozijom hidrogenskih bombi?

Pošto je neko vreme sedeo gledajući u mrkli mrak koji ga je okruživao, narušen jedino svetlošću Neptuna, ustade i počeo navlačiti skafander, svestan da je došao trenutak da preuzme stvari u svoje ruke, bez prisustva dvojice pored sebe koji mu samo smetaju. Kratko ih je pogledao i izašao. Spavali su dubokim snom, psihički dovoljno izmoreni da se satima ne probude.

Nekoliko minuta kasnije ponovo je bio napolju, u već ugaženoj prašini oko letilice. Pogledao je u disk Neptuna koji se sada ceo nalazio iznad horizonta šaljući puni sjaj, bio je deset puta veći nego Mesec gledan sa Zemlje... »neptunjina«.

Znao je da će postići više nego deset ratnika zajedno. Torus se oružjem mogao uništiti, ali ne i osvojiti... potrebno je nadmudrivanje, a u tome teško da će naići na dostojnog protivnika. Njegova moć analiziranja u poslednje vreme mu je sve više izmicala iz kontrole, bilo mu je potrebno manje podataka da bi spoznao određenu pojavu i tim pre ga je bunilo što njegovo predosećanje u vezi s torusom nikako nije dobijalo potvrdu u tim analizama.

Izašao je na osvetljeni deo i

osmotrio građevinu. Unutar nje je, kao i ranije, vladao mrak, spolja ničega nije bilo. Groblje koje su Viktor i Ovid onako bezobzirno raskopali takođe je bilo tu, u stanju kakvom su ga ostavili.

Kako su samo glupi ispali, mislio je Marion, svestan da je jedino grafovima mogla pasti na pamet ideja da se neko igrao mrtvima na jednom ovakvom mestu. To je bio dokaz više da torus ima vrlo malo veze s grafovima.

Ponovo svoju pažnju usredsredi na torus. Kako li Viktor misli da uđe kroz zatvorena vrata? Uopšte, kako misli da pretražuje torus ukoliko sva vrata ostanu zatvorena? Provaljivanjem, verovatno... a provalliti ovakva vrata, znači uništiti ih, provaljivati svaka od nekoliko hiljada vrata u celom torusu, znači onesposobiti ga za sva vremena. U tom slučaju, bolje je odmah sve zasuti bombama i zaboraviti; osvajanje nema svrhe ukoliko se osvojeno kasnije ne može upotrebiti.

Pokrenuo je ustajale mehanizme u sebi i otvorio ih prema okolini... pozeleo je da sazna ima li ljudi u blizini. U prvom pokušaju ništa nije primio. Uz potpunu koncentraciju nekoliko minuta kasnije uvideo je kako mozak počinje da mu otkazuje poslušnost, zapadao je u njemu nepoznato stanje praznine — oko njega je vladala apsolutna tišina.

To je moglo da znači dve stvari, ili da u stanici svi spavaju ili da nema nikog. U prvu mogućnost nije hteo da veruje,

mada mu ni ovo drugo nije bilo mnogo prihvatljivije.

Prišao je zidu torusa do udaljenosti od dvadesetak metara i krenuo paralelno s njim. Name-
ravao je da obide ceo torus, ali ne zato što je očekivao da će nešto pronaći, već jednostavno zato što nije znao šta bi drugo.

Dočekala ga je potpuno nepredviđena situacija, u torusu nije bilo ljudi, ako treba verovati njegovim moćima, i trebalo mu je vremena da prihvati to i razmisli o svemu.

Pod jakim osvetljenjem prah Tritona neobično je svetlucao, kao da je bio put od izmravljenih komadića stakla. Iza Mariona ostajao je duboki trag i to je bilo sve... bio je prvi čovek koji tuda hoda.

Kada je prešao trećinu svog obilaznog puta, zastade. Pred njim se nalazio novi ulaz u torus, ovoga puta dosta širi i viši, a iz njega su vodili tragovi nekog vozila. Nije postojao način da se utvrdi koliko je tu bilo otisaka jedan preko drugog, ali, činilo se mnogo. Gusenice su stvorile udubljenje od gotovo dvadeset santimetara.

Dokle god je mogao da vidi, a to je bilo gotovo pola kilometra, tragovi se nisu odvajali... nešto kao redovna linija saobraćaja, pomisli i nasmeši se. Možda bi čak trebalo proveriti kuda vodi, jer je izuzetno mnogo korišćena, i možda je povezana sa nečim važnim.

Prekoračio je put i nastavio dalje, uskoro obišavši ceo krug. Dok se približavao groblju, ponovo je pokušao da otkrije prisustvo ljudi na način kako je to ranije uvek činio, no, ništa nije

mogao da zapazi. Da li je moguće da ovde zaista više nikoga nema, zapitao se.

Zastao je na tridesetak metara od ulaza u torus, jednostavno nesposoban da išta smisli. A tada se desi promena...

U njegovoj glavi odjeknu zvuk koji ga je paralisao u trenu. Čuo je nešto u prostoru gde nikakav zvuk nije moguć... kao da je neko u **neposrednoj blizini** ispuštio malu metalnu kuglicu na ravnu staklenu ploču... kuglica je odskočila nekoliko puta a zatim se zakotrljala po ravnoj površini.

Marion je i dalje stajao, nesposoban da se pokrene, stajao tu, nadomak torusa, osvetljen odozgo snažnim reflektorima, nesvestan pustinje oko sebe. Zvuk se ponovio kao u davnoj noći odluke, oštiji nego ikad i određeniji... dolazio je odavde...

Tog trena Marion je znao sve. Nije mogao ni da se raduje, ni da strepi, nije mogao da razmišlja... znao je sve i samo to saznanje bilo je dovoljno.

Kratke slike brzo su mu promicale kroz svest, slike davno doživljenih trenutaka koje nekad nije mogao da razume... stizao je odgovor na sve, sve se uklapalo u celinu, tako moćnu i logičnu Litonov projekt se nalazio pred njim i... znao je šta se desilo sa TITAN-om 3, i zašto ga je propustio TRITON 6, znao je za šta je bio određen. Znao je da se nalazi na cilju, u ovoj noći bez jutra, pred savršenstvom ljudske tehnologije, sa svojim životom iza sebe i neostvarenim željama pred sobom. Odu-

vek je predosećao da je predodređen za nešto nadljudsko i sada je nalazio potvrdu tome.

Sasvim miran, bez ikakvih osećanja, krenuo je prema ulazu koji se rastvarao pred njim. Znao je da ulazi u neizvesnu budućnost, ali svoju budućnost, kojoj je težio čitavog svog neobičnog života.

V

Solnok se ovoga puta pripremao da odspava najmanje deset sati, te se tako i dogovorio sa doktorom Robinsonom. Tempo rada poslednjih nedelja potpuno ga je iscrpeo i duži san mu je bio neophodan.

No, doktor ga nije budio i Solnok je ustao tek posle petnaest sati. U prvih mah beše zadovoljan što je potpuno svež i odmoran, a zatim predosećanja počеше da ga uznemiravaju i on požuri u komandnu prostoriju.

Deo posade, koji se spustio na Triton, ukoliko do sada nije uspeo da pronađe način ulaska u torus, verovatno će se ubrzo vratiti. Šta bi onda mogli da rade?

Solnoku se nije dopadala pomisao da Litonov najsavršeniji kompjuter nadohvat njegove ruke bude jednostavno uništen, i već je razmišljao o tome šta će preduzeti kada sam krene u susret torusu.

Pozdravio je doktora i odmah pogledom preleteo preko instrumenata... TRITON 5 je nadletao satelit sa osvetljene strane i nije se mogla uspostaviti veza sa Viktorom i ostalima.

— Ima li čega novog? — upitao je, mada to nije ni bilo po-

trebno, doktor je već počinjao da priča:

— Nešto se događa, ili se dogodilo. Već dva preleta ne uspevam da uspostavim vezu s njima... Prethodno su se svi izređali na stražarskom mestu, a Viktor je bio isuviše nervozan da čeka četiri sata svoje smene, pa nije dozvolio Ovidu da spava, već su odmah krenuli prema torusu... Poslednji put razgovarao sam sa njima kada su bili nadomak torusa. Prilikom sledećeg preleta nišu odgovorili na moje pozive, a ni tokom narednog...

— Dobro, nema razloga za paniku.

— Brinem se zbog njih. Ako nisu uspeali da uđu u torus, zašto se nisu vratili? Ako su uspeali, znači da im je neko otvorio vrata?

— Bilo kako bilo, njihovih dvanaest sati je počelo da teče.

— Šta će biti sa nama?

— Do đavola, doktore, i tolika briga — uzvratilo je nervozno Solnok, prepipavajući po komandama. — Ukoliko se ne jave još dva puta, ja se spuštam.

— Solnok, nemoj da me ostavljaš samog. Moje poznavanje kompjutera je sasvim površno.

Dovoljno da bezbedno vratiš brod do Meseca, a moje znanje je dovoljno da u slučaju svog neuspeha uništim torus. Već sada ću odvojiti borbeni deo broj 1 i dovesti ga iznad torusa, gde će ostati dok se sve ovo ne razreši. Lebdeće dva-tri kilometra nad njim i biće mu potrebno četiri sekunde da ga potpuno spravi s tlom.

— Nameravaš da uđeš u torus?

– Jasno... celog života maštam o trenutku kada ću ući u prostoriju njegovog glavnog kompjutera i osvrnuti se oko sebe, kada svo Litonovo blago bude ležalo pred mojim nogama... Maštam o trenutku da stojim nad komandnim delom i izdajem naredbe, da mu otvaram deo po deo.

– Razumem tvoju želju i podržavam je, ali mislio sam na nešto drugo. Koliko sam uspeo da te razumem, krenućes kroz nekoliko sati, a ja sam prilično umoran. Poći ću sada da spavam, a kada dođe do toga, probudi me, da budem pripravan i odmoran... biće to najteži časovi u mom životu.

Najodgovorniji, mislio je Solnok, ali oćutao je. Da li je moguće da su grafovi ovoliko slabi? Da li je moguće da su toliko nesigurni u sebe da se plaše svake nepredviđene odgovornosti?

Ostao je sam i odmah počeo pripreme za odvajanje borbog dela. Pod njegovim nepogrešivim pokretima, deo TRITON-a 5 odvojio se kako bi zauzeo položaj neposredno iznad torusa.

Taj borbeni deo imao je zadatak da dejstvuje samo ukoliko TRITON 5 bude sprečen da napadne, ili ukoliko bude potrebno izvršiti trenutni napad, za šta TRITON 5 nije mogao biti upotrebljen. Kada su instrumenti pred njim pokazali da se sve nalazi na svom mestu, odahnuo je.

Na ekranima je bila nepromenjena slika, odsustvo stranih tela u krugu od milion kilometara.

Kada je za izvršenje poslednjeg zadatka određen da ostane na TRITON-u 5, nije se protivio, jer drugačije nije moglo... Međutim, sada mu je bilo krivo zbog toga. Da su strpljivije sačekali još nekoliko dana, sve bi moglo biti pripremljeno za njegov silazak, bez ikakve opasnosti po misiju. Tajna Litonovih konstrukcija, koja ga je mučila godinama, možda se nalazi pred rešenjem u jednostavnom obliku koji oni neće moći shvatiti, ili će razumeti na pogrešan način.

Sve vreme jednu činjenicu nikako nije uspevao da shvati. Kompjuter ih je pustio da pridu toliko blizu da ga mogu dodirnuti i jednostavnim potezom uništiti bez ikakve opasnosti po sebe; zašto im u toku leta, kada je uvideo da ga razotkrivaju, jednostavno nije isпустиo vazduh... to bi bio kraj TRITON-a 5 u svakom pogledu... Očigledno, neko to nije želeo. Ko i zašto?

Da li će se Viktor sada javiti? Šta li se dole događa? Postao je nervozan, izuzetno nervozan...

Pride ponovo komandnom delu, sve je bilo u redu, ali... u trenutku je, neznano kako, shvatio suštinu, ono što je predosećao mesecima: kompjuter ih je pustio tako blizu samo zbog toga što mu je potrebno nešto od njih... ili **neko**.

Marion, taj kućkin sin, opsovao je u nastupu spoznaje i besa.

Nije mogao da se ne seti Marionovog prihvatanja, njegove šetnje pred bojevim glavama TRITON-a 6... Sada je bio sasvim siguran da je sve to odavde

zamišljeno i izvedeno, jer to je bilo **jedino** rešenje, ali **zašto**?

Da li bi iko, posebno savršeni kompjuter, odao svoj uticaj odstupivši od neopozivo utisnutog programa da bi spasao jedan običan ljudski život? Smešno. I to kompjuter koji je prethodno pobio dvadesetdevetoricu, i verovatno sada pronalazi način kojim bi uklonio i ostale...

Za četiri minuta biće u situaciji da uspostavi vezu, i ukoliko ne uspe u tome, spušta se odmah... vreme je bilo dragocnije nego što je mogao i naslutiti, njegov i Robinsonov život, i životi još mnogih koji će doći visili su o koncu koji je Litonova zaostavština mogla prekinuti nekim tajnim adutom.

Brz pregled monitora... nigde ničega nije bilo.

Jedino nije mogao samog sebe da razume, uviđajući kakve je sve logičke propuste dosad načinio. Liton je odredio jedan cilj, uložio ceo život u njega i ostvario ga... O čemu se radi, nije imao predstavu, ali je bio ubeđen da je u pitanju nešto što prevazilazi sadašnje okvire čoveka. Ipak, tom njegovom najboljem kompjuteru potreban je čovek, kao pokretno svesno biće.

Sve vreme pretpostavljao je da protiv sebe imaju ili kompjuter ili ljude, nikako ne pomišljajući na mogućnost simbioze veštačkog i čovečjeg mozga, što je bila najverovatnija pretpostavka s obzirom na sve šta se događalo. Jer, promene koje su izvršene, mogao je da ostvari samo kompjuter, a nekoliko propusta pri tom delo su čoveka...

Prišao je pomoćnoj radiovezi, netremice zagledan u mo-

nitor na kome je trebalo da se pojavi svetlost torusa... Samo da ne bude prekasno, ponavljao je u sebi, ljut zbog očiglednih propusta koje je učinio. Ali neprekidno je bivao zauzet, premoren i tek su ga ovih petnaestak sati spavanja potpuno osvežili, mnogo brže i ispravnije je povezivao činjenice.

Ukazao se torus, još uvek potpuno osvetljen, što mu se učini kao dobar znak. Poslao je poziv i čekao... prolazili su minuti. Triton ostade nem.

Proverio je ispravnost predajnika i prijemnika, ponovo odredio frekvenciju, osmotrio osvetljeni deo kroz najveći teleskop, slao pozive...

Onda se opustio u stolici, uzdahnuvši duboko. Znači, nadmudreni su, bubnjalo mu je u glavi... Ali, ukoliko su ih oni dole napali, a znali su da će time biti uništeni, znači da poseduju nekakav tajni adut za koji veruju da će im doneti ukupnu pobedu.

Solnok je u grozničavom razmišljanju pokušavao da odredi šta to može biti, njegovi aduti su bili neoborivi i očigledni, bilo mu je potrebno i dovoljno pet sekundi da potpuno izbriše svaki trag torusa na tlu Tritona... Možda su nameravali da ga napadnu TRITON-om 4, ali u krugu od tri dana leta nije bilo nikakve letilice.

Odlučio je: život torusa trajaće najviše još koji sat.

— Tri minuta — izgovorio je glasno u mikrofona.

Nervoza ga je toliko obuzela da se već dosta slabije obuzdavao i morao je pripaziti da ne napravi neku glupost.

A onda, sasvim nenadano, odjeknu poziv. U trenutku nije znao da li da se raduje ili strepi... ni kada je prepoznao Ovidovu šifru nije se potpuno opustio.

– Gde ste?! – gotovo da je vrisnuo od uzbuđenja.

– Imali smo jurnjavu do malopre, kao u starim filmovima snimljenim na Zemlji.

– Gde je Viktor?

– Evo me – začu se glas i usledi Viktorova šifra za prepoznavanje. Solnok počeo da se primiruje. Osobeni Viktorov glas otklonio je i poslednje tragove sumnje.

– Šta se dešavalo dole? – pitao je. Vreme za razgovor je isticalo, imali su još sto četrdeset sekundi za vreme ovog preleta.

– Nema šta se nije dešavalo, mogao bi film strave da se snimi. Prethodno smo pretraživali torus, deo po deo, vrata su se čudesno otvarala pred nama i zatvarala kada bismo prošli... pretraživali smo satima. Sve je izgledalo kao tek napušteno, i kada smo skoro poverovali u to, ugledasmo jednog čoveka.

– Kakvog čoveka?

– Starac nekakav, biće da ima sto godina, odeven u neko čudno odelo, kao drevni narodi... nije razumeo šta mu govorimo, izbio je nespornost, odnekud je izvadio oružje i tada je Marion odigrao svoju ulogu.

– Skrati, imamo svega još sedamdeset sekundi.

– Posle kratke pucnjave, starac je ostao na podu teško ranjen, a Marion je takođe okrnut. Kasnije smo se uverili da sem starca više nikog nema... u spavaoni, u poslednjih pedeset

godina, korišćen je samo jedan ležaj.

– Kako je Marion?

– Nije opasno, mada je pogođen u glavu... samo ga okrnulo, ali on mora gore. Trenutno je jedino njegov život u zavisnosti od kompjutera i neophodan nam je neoštećeni skafander da bismo došli do svog broda. Ukoliko još neko od nas skine odelo, izlaže se velikoj opasnosti...

– Šta predlažeš?

– Doktor mora da side dole i donese jedno odelo za Marionu, samo kacigu. Takođe, pokušaćemo da spasemo starca, mada je prilično povređen.

– U redu, moramo se brzo dogovoriti, dolazimo... Vi se dovedite svi do središnjeg dela torusa, slećemo doktor i ja, a svi vi osim Ovida i mene idete gore... preuzeću odgovornost za sve operacije izvršene na kompjuteru.

– Nije pametno da ostavljamo sam brod.

– Nema nikakve opasnosti, pripremio sam takav sistem da nas niko i ništa ne može izigrati, a da torus ne bude uništen.

– Požurite, starac dosta krvavi, izgleda da mu je kičma povređena.

– Za sedam minuta smo dole... – više nisu imali vezu.

Nekoliko trenutaka Solnok ostade u nepomičnom položaju. U njemu je buktala radost, ali nije dozvoljavao da mu popusti pažnja. Pregledao je monitore i krenuo da budi doktora... nigde se ništa nije pojavljivalo.

Brzo je odjurio do spavaone i probudio doktora. Objasnio mu

je šta se desilo, i dao mu tri minuta da se potpuno pripremi za let. Još sanjiv, doktor je zgrabio svoju opremu i obukavši skafander krenuo za Solnokom.

– Koliko je pametno da ostavimo brod bez ikog?

– Nije – odgovarao je Solnok, – posebno zato što predosećam da nešto nije u redu u svemu ovome, ali jedino možemo pogubiti svoje živote... Torus će u tom slučaju sigurno završiti svoje postojanje. Ako neko pokuša da me izigra, neka zna da neće uspeti u tome.

– Kažeš, naišli su na nekog starca?

– Tako mi je rečeno... za koji minut ćemo znati više.

– Ko bi to mogao biti?

– Vrag će znati... Kažu da ima oko sto godina, pre sedamdeset godina, kada je TRITON 1 doleteo ovamo, prosek starosti posade bio je četrdeset godina... možda je neko od njih.

– Ali dvadeset devet grobova.

Solnok samo slegnu ramenima. Zauzeli su mesta u modulu za spuštanje i najvećom brzinom krenuli prema položaju gde se nalazio torus.

– Vidiš li ovu narukvicu? – govorio je Solnok, pokazujući doktoru neobičnu narukvicu na svojoj levoj ruci. – Ona prati otkucaje mog srca. Ukoliko ja umrem, ili je skinem, ili se ošteti na bilo koji način, ili je naprosto udarim o nešto tvrdo, borbena deo 1 iznad torusa sručiće trenutno celokupan svoj tovar.

– Šta se postiže time?

– Dok budem radio na kompjuteru torusa, možda će se dogoditi nešto nepredviđeno, a ne želim da uništenje torusa zavisi

samo od vas koji tada nećete imati uvid u pravo stanje stvari... Sem toga, ovo sprečava da u bilo kakvom mogućem razvoju događaja budemo izigrani. Shvataš? Liton jeste bio genije, ja to nisam, ali neću dozvoliti da me nadmudri njegova zaostavština.

Preleteli su terminator i svetla torusa blesnula su pred njima. Tu negde, tri kilometra iznad tla, lebdela je nevidljiva količina hidrogenskih bombi, dovoljna da pedeset puta rastavi na atome prstenasti grad pod sobom.

Previše stvari se uklapalo u logičnu celinu da bi sumnjali u istinitost svega, ipak, Solnok je predosećao da nešto nije u redu. I to ne u vezi s Viktorom i ostalima, već u vezi s torusom. Idući lako su došli do vlasti nad njim, ako je to uopšte i bila istina. Možda je stanica sadržala još ljudi koji su se sada prikrili, želeći da ih sve okupe na jednom mestu, pa onda nadmudre. Pri pomisli na to, Solnok se nasmeši, opipavši narukvicu.

Bez ikakvih neugodnosti, posle par krugova oko torusa spustio se u sam centar i odmah pokušao da uspostavi vezu sa Viktorom. Bilo mu je sumnjivo to što se niko ne javlja i odlučio je da ne napušta modul dok ne dobije poziv od njih... opreznost je bila neophodna, posebno u ovako sumnjivim okolnostima.

Spremni da svakog trena uzlete, čekali su čuteći. Na kraju, kada su već počeli da gube strpljenje i dospeli u stanje krajnje neodlučnosti, stiže signal... Viktorova šifra za prepoznavanje i odmah zatim reči:

– Šta čekaš, do đavola?
– Jesmo li se dogovorili da vi dođete do centra?

– Tačno, ali nismo uzeli u obzir to da je starcu verovatno povređena kičma i da ga treba stručno preneti. Isto tako, ne želimo da se rasturamo.

– Dobro, doći ćemo mi do vas, ali kako da vas nađemo?

– Nalazimo se na šestom spratu, u blizini kompjuterskog dela.

Pri pomeni kompjuterskog dela, Solnoku uzavre krv. Slike mladosti ispuniše mu glavu, prvi susret sa Centralnim kompjuterom. Da li je moguće da se sve to nalazi tako blizu?

– Požurite! – ponavljao je Viktor.

– Evo, idemo – reče Solnok zamišljeno i isključi vezu.

Doktor počeo da se oslobađa pojaseva, ali ga Solnok pokretom ruke zaustavi.

– Idem prvo ja sam. Moram da proverim jednu stvar, sumnjivo mi je sve ovo. Ukoliko se ne vratim za deset minuta i ne pozovem te, uzleti i odmah idi u TRITON 5.

– Bojim se – reče doktor Robinson jednostavno.

Solnok okrenu glavu na drugu stranu. Prokletstvo, psovao je u sebi. Onda ustade.

– Ja krećem tamo da vidim šta se desilo i kako stvari zaista stoje. Održavaćemo vezu neprekidno, a ukoliko se signal prekine, uzleći... Ukoliko ti ja tako kažem, poslušaj me. Sve ostalo prepusti meni.

– A šta ukoliko dospeš u izolovanu komoru iz koje nećeš moći da pošalješ signal za uništenje torusa?

– Doktore, ja sam o ovom problemu razmišljao mnogo više od tebe i nelogično bi bilo da ti za ovako kratko vreme možeš da mu pronadeš slabu tačku... Narukvica šalje otkucaje mog srca po specijalno promenljivom šifrovanom sistemu i borbeni deo, udaljen odavde tri kilometra, sve to prima... Čim to prestane, gotovo je. Razumeš?

– U redu je, sada sam malo mirniji. Ne moramo održavati vezu, kada nešto nađeš, javi...

Solnok klimnu glavom. Stisnutih usana stajao je pored izlaza, pozelevši da se rukuje s doktorom, ali shvati da bi to još više uznemirilo i onako narušene doktorove nerve. Samo se okrenuo i bez reči se udaljio.

U trenutku kada je stupio na tle torusa, osetio je uzbuđenje... još samo malo i moći će da sedne za komande. Još samo malo i Litonovo savršenstvo biće pod njegovom kontrolom.

Poneo je rezervni skafander za Mariona, mada mu se činilo da su potrebna dva rezervna odela, jedino ukoliko ne misle da ostave starca ovde.

Odjednom, osetio se strašno usamljenim. Osvrtao se oko sebe, gotovo haotično. Nad njim su bile zvezde, sjajne i nezainteresovane za njegov problem, oko njega potpuna tišina i tri hodnika od kojih je samo jedan imao otvoren prolaz i kao da ga je mamio.

Bio je to hodnik koji vodi do kompjuterskog centra.

Ušao je u komoru za izjednačavanje pritiska i kada su instrumenti pokazali da su sastav

i pritisak atmosfere oko njega normalni, krenuo je dalje.

Ali nije skidao svoj skafander i nije odvajao ruku sa drške revolvera, mada je znao da njegovo najmoćnije oružje lebdi tri kilometra iznad i da njegova smrt znači kraj torusa i zaborav, nadajući se da i oni to znaju.

Koraćao je polako, gledajući i osluškujući, ali ničega ne beše, ni njegovi koraci se nisu čuli. Kada dođe do kraja hodnika, prisećao se plana, biće sasvim blizu unutrašnjeg zida torusa, ali nije žurio.

U jednom trenutku je zastao i pozvao doktora Robinsona. Ponovio je poziv... delilo ih je manje od sto metara, ali veza nije uspostavljena. Postoje su dve mogućnosti: ili mu se nešto dogodilo ili su mu nervi potpuno otkazali pa je jednostavno uzleteo. Prokleti grafovi, psovao je.

Vrata pred njim razmicala su se u stranu i ugledao je jednu veliku prostoriju koja je, na određeni način, ukazivala da je tu kraj njegove šetnje kroz hodnike.

Izgled prostorije na tren je oduzeo dah Solnoku, sva u cveću i ukrasima, umetnički raspoređenim, ličila je na luksuzne prijemne salone u Centralnoj bazi. Pretražujući je pogledom, zaustavi se na velikom ogledalu, ugledavši lik nekog njemu nepoznatog čoveka... starac, onakav kakvim ga je Viktor opisao, ogrnut plavkastom tkaninom.

Solnok se naglo okrenu na tu stranu uočivši čoveka iz ogledala kako sedi opušten preko fotelje, pogleda praznog i nepo-

mićan. Kose sede i dugačke, zaista je podsećao na osobu koju je Viktor pominjao, ali Solnok sada više nije bio siguran ni u šta.

Starac nije delovao mrtvo, čak je napravio pokret, pomerivši glavu i u beskrajno laganom luku, kao da mu taj pokret pričinjava dosta napora, skrenuo pogled ka njemu.

Solnok pusti da mu skafander namenjen Marionu padne na pod. Uviđao je da se ovde desilo nešto sasvim različito od verzije koja je njemu servirana. Izmakao se dva koraka prema izlazu koji je još uvek bio otvoren, i uhvatio se za dršku revolvera.

Za tren je pomislio da na torusu ima mnogo paralelnih vremena i radnji, i da je on dospeo u neku sasvim drugu dimenziju. No, to je bio samo tren.

— Ko si ti? — pitao je i sam se iznenadivši zapovedničkim tonom svog glasa.

No, to ne ostavi nikakav utisak na starca, koji se, razdražujući se, polako vratio u prvobitni položaj. Sedeo je ogrnut svojom plavom odorom, začuđujuće ležeran i nezainteresovan. A kada je progovorio, lice mu se nije pomeralo, samo usne:

— Solnok, uđi i smesti se. Nisu ti potrebni ni skafander ni revolver.

— Gde su ostali? Šta se dogodilo ovde?

— U neposrednoj blizini ove prostorije nalazi se deo torusa koji te najviše zanima. Ali ne možeš odmah tamo. Moraš provesti određeno vreme ovde, u razgovoru sa mnom. Takav je red u torusu.

– Gde je Viktor? S kim sam razgovarao?

– Čoveče, smiri se... uzbudjenje škodi. Malo muzike za tvoje opuštanje.

Kao čarolijom pojavi se tihi zvuk iz daljine i lagano se počeo pojačavati. Začuden, Solnok se osvrtao oko sebe, ali ne uspe da odredi odakle je dolazio zvuk, niti zapazi nekakav aparat ili zvučnik. Samo cveće na sve strane, neobično, prekrasno...

– Slušaj pažljivo... Bolero od Ravela... Ova prostorija pruža posebno upečatljiv doživljaj zvuka.

Gotovo neprimetno, ujednačeni ritam se pojačavao ispunjavajući prostor oko njih, zvuk kao da je dolazio iz svega čim su bili okruženi.

Solnok pride i sede u jednu fotelju nedaleko od stola na kome je bilo pića i slatkiša. Umirivao je sebe ubeđujući se da nema potrebe da ne bude miran. Starac, ma ko to bio, sasvim sigurno ne želi uništenje torusa, a Solnok je svakog trenutka to mogao učiniti... Ipak, smatrao je za potrebno da to i kaže:

– Ukoliko umrem i ova stanica će biti uništena u roku od pet sekundi... pedeset hidrogenskih bombi lebdi nad nama.

Starac, potpuno opušten na fotelji, predavao se sve jačem zvuku, činilo se i ne čuvši njegove reči.

– Šta se događa ovde? – nastavljao je Solnok malo glasnije, odlučivši da skine skafander i boce s kiseonikom kako bi olakšao sebi svoj boravak ovde.

– Solnok, ja znam odgovore na sva pitanja. Znam sve što

ljudi znaju i znam mnogo toga što nijedan drugi čovek ne zna. Predlažem ti, dok čekaš da budeš primljen u susednu prostoriju, da pokušaš da mi postaviš pitanje na koje neću moći da ti odgovorim. Znam da te mnogo toga zanima i da nećeš odbiti ovu malu igru. Ali, podvlačim, neću odgovarati na pitanja koja se odnose na ovdašnje događaje u poslednjih dvadeset četiri časa.

Solnok je ćutao, zbunjen, ispunjen strepnjom. Bio je nadmoćan u odnosu na starca u mnogo čemu, ali to ga nije previše umirivalo.

– Dajem ti deset pitanja, Solnok. Dobićeš isto toliko odgovora... Ne oklevaj, vremena je malo, celog života te muče neke stvari, imaš taman toliko vremena da saznaš sve odgovore.

Solnok je bio zbunjen. Osećao se nesposobnim da preduzme bilo kakvu akciju. Desna ruka mu je počivala na narukvici, spremna da svakog trena učini presudni potez.

Najzad, Solnok progovori:

– Zašto je TRITON 1 prestao da daje signal od sebe pre sedamdeset dve godine?

– Zbog smrti svih članova posade. Znaš i sam kakvi surovi uslovi vladaju u svemiru, neće su svakodnevnost pojava.

– Šta se desilo sa kasnijim posadama?

– Svi leže dole na groblju koje su tvoji drugovi onako bezobzirno raskopali. Zaista žalosno... Prešli ste put od pet milijardi kilometara da biste skrnavili grobove svojih prethodnika... Ni da pomislite kako bi to izgledalo kada vaši

ostaci tu budu ležali, a neko dode i raskopa ih, razvlačeći vam kosti po prašini.

Solnok duboko udahnu vazduh osećao je stezanje u grlu i kratkotrajnu nesvesticu. Reči starca delovale su tako ubedljivo, da mu se činilo da su neumitna budućnost.

— Kakve ti imaš veze sa torusom? — nastavljao je sa pitanjima Solnok, nastojeći da se potpuno primiri.

— Izvršavam svoj zadatak... čistim prašinu sa prozora i zalivam cveće. Ponekad šetam okolo, a najviše vremena provodim slušajući muziku i maštajući.

— Kako si dospeo ovde? — Solnok uhvati sebe da postavlja pitanja kao policijski inspektor, brzo i jasno; međutim, dobijao je odgovore koji ničemu nisu mogli koristiti.

— Letilicom koju su sagradili ljudi.

— Ljudi? Šta si ti? Graf?

— Ne... Bio sam Čuvar, Čuvar svih čuvara, Čuvar homopolisa.

— Čuvar homopolisa? Smešno. To je Litonova ideja, zar ne?

Promena u sebi koju je Solnok počeo osećati od trenutka kada je stupio u ovu prostoriju bila je završena pri pomeni Litonovog imena.

Starac živnu, prisećajući se.

— Tačno, Solnok. Liton je genije ne samo za ljudski pojam, već genije sa opštesvemirskog gledišta. No, Solnok, podsetio bih te da si mi već postavio šest pitanja, Rasipaš uludo moju volju.

Solnok se zamisli. Najednom, učini mu se da sve ide naopako

da on uopšte nije gospodar situacije, da je potcenio celokupnu situaciju. Ipak žed za tajnom Litonovog projekta bila je ogromna.

— Reci mi kako glasi pravi projekt TRITON? Je li to Čuvar koga pominješ?

— Ovo ćemo računati kao jedno pitanje, jer je odgovor jedan. Jeste, Čuvar je pravi Litonov projekt, projekt kome je sve podređeno, i kome mnogi, nesvesno, robuju. Liton je projektovao Centralni kompjuter i takođe sve ostale kompjutere koji se trenutno upotrebljavaju u svetu. Konstruisao je i kompjuter koji se nalazi u našoj neposrednoj blizini. Svi Litonovi kompjuteri, a danas ih ima toliko da se ne mogu ni prebrojati, dejstvuju kao celina... Ne, Solnok, nemoj me pitati kako se to postiže, odgovor na to pitanje znam, ali objašnjenje bi trajalo predugo. Toliko vremena nemamo.

Pogledi su im se sreli, Solnokov je goreo u unutrašnjoj borbi između radoznalosti i osećanja da sve treba uništiti.

Starac kao da mu je čitao misli:

— Zamisli, Solnok, da ne možeš otići odavde i da treba da biraš: uništiti sve zajedno sa sobom ili se pomiriti sa sudbinom, ostati ovde, brisati prašinu, zalivati cveće...

— Ne bih zalivao cveće.

— Zar bi dopustio da uvene?

— Nemam nameru da se zadržavam dugo. U prolazu sam.

— Da, groblje čeka... Ipak, zamisli, imaš jedinstvenu šansu da odrediš celokupni preostali život i da u svemu tome nemaš

nikakvih problema. Razmisli dobro, pa ako se predomisliš, reci dok još ima vremena... dotle, ja ću da odgovaram i na tvoja neizgovorena pitanja.

Starac otpi još gutljaj svog pića, zatim nastavi:

– Suština Litonovih kompjutera, svih na svetu, jeste u tome što imaju vrhovnog vođu, jedinog pravog gospodara, a to je kompjuter koji se nalazi u torusu... prema kome je Centralni kompjuter igračka za decu. Mada onaj na Mesecu sve obavlja, i to onako kako mu ljudi kažu, ponekad se javi ovaj i izda naređenje koje se mora sprovesti u delo bez pogovora i ikakvih spoljašnjih znakova koje bi mogli otkriti ljudi oko njega... Pretpostavljam da ti je sada mnogo toga jasnije.

Solnok je sedeo poput statue, nesposoban da se pomeri, jer istina je bila upravo ono čega se najviše pribojavao: ceo Sunčev sistem i svi letovi čoveka su pod kontrolom ovog kompjutera... **bill**... I još mu nude da ostane ovde nastavljajući održavanje ove besmislene naseobine.

– Nemoj tako, Solnok – reče starac, umirujućim glasom. – U torusu se nalaze sva Litonova otkrića, apsolutno sve što je pronađeno. Čuvari nadgledaju rad torusa i napredak čovečanstva. Ova otkrića, da su data ljudima onda kada su načinjena, pretvorila bi čoveka u gospodara kosmosa, ali Liton je zaključio da čovečanstvo još nije moralno spremno da vlada svemirom... Odavde, ne samo da se ne dozvoljava da prodru otkrića Litonovih konstrukcija, već se guše svi

drugi pokušaji skokovitog napretka.

Solnok je odmahivao glavom. Odluku je doneo, nedvosmisleno, nepokolebljivu. Uništiće sve i sebe ako bude potrebno, ali ova građevina ne sme da opstane više ni trenutka. Tajne se ne mogu izvući iz Litonovog kompjutera, ali će se bar otvoriti novi putevi da ih neko nekada ponovo otkrije.

Ruke su mu drhtale dok je stizao narukvicu predviđenu samo za jednu upotrebu... Prenu ga glas starca, miran, ravnodušan:

– Solnok, šta misliš u trenutku kada daš signal za uništavanje, šta će se desiti? Kažeš da je potrebno pet sekundi da bi bombe stigle do torusa, a znaš i sam šta je pet sekundi za kompjuter ovih mogućnosti...

Solnok podiže glavu.

– Ne razumem – reče.

– Da li ti je poznato šta sve Litonovi kompjuteri kontrolišu na zemlji i Mesecu? Životi svih ljudi koji se ne nalaze na površini Zemlje su pod njihovom kontrolom, kompletna navigacija svih aviona, regulacija železničkog i automobilskeg saobraćaja... zatim: bolnice, atomske centrale, vodovodi, napajanje energijom. Pokušaj da zamisliš šta će se dogoditi kada svi Litonovi kompjuteri na svetu dobiju nalog za smrt i napad na čoveka svim raspoloživim sredstvima. Liton je zaključio da je bolje da čovečanstvo bude uništeno, nego da se dozvoli da otkrije tajnu, recimo, gravitacionog sažimanja, od koje ga deli samo jedan mali korak.

Bolje je da nestane čovečanstvo nego cela galaksija.

Solnok nije sumnjao u istinitost ostvarivosti ove pretnje i postade nesiguran. Da li je imao pravo da to uradi? Život dve trećine čovečanstva direktno zavisi od tih kompjutera. Bila bi to katastrofa ravna globalnom nuklearnom ratu...

– Nema veze – odmahnu glavom posle dugog razmišljanja.

– Čovečanstvo će se oporaviti od tog udarca za pedesetak godina i tada će mu put u napredak i neograničeno proširivanje biti otvoren.

– Razmisli malo bolje, Solnok... To bi sigurno bio kraj civilizacije ljudi. Posle toga, čovek vekovima ne bi mogao ponovo da uzleti sa Zemlje, ukoliko ga bolesti i ratovi koji nastanu još više ne zakopaju u blato.

– Nećeš me prevariti! Ne! Znaš da mi ništa ne možeš i pokušavaš da me privoliš za sebe, da ostanem ovde i nastavim taj besmisleni čin zadržavanja napretka čoveka.

– Ništa nisi shvatio, Solnok. Ja ne zadržavam čovečanstvo i ne sputavam ga. Čovek je izuzetno jak, ali njegov pristup nije dobar. Ja vama, ljudima, dajem isto ono što ste vi meni pripremili. Ne zaboravite da ste na randevu sa mnom došli s toliko oružja koliko nije iskorišćeno u svim ljudskim sukobima zajedno.

Solnok je ćutao, oborene glave.

– Ja sam ogledalo za ljude. Kako me pogledate, tako vam uzvraćam. A kada jednom, odavde iz torusa, bude procenjeno da je čovečanstvo

spremno da na razuman način koristi blagodeti koje mu može doneti Litonova zaostavština, tada će sve to i biti predato u ruke ljudi. Do tada, postojaće Čuvar, onakav kakav nikada ranije nije postojao, Čuvar svih čuvara, Čuvar sveta ljudi, homopolisa...

– Zar je Liton ceo svoj život mogao posvetiti tako besmislenom zadatku, kao što je sprečavanje čovekove urođene težnje za širenjem?

– Liton jeste posvetio život cilju da privremeno, koliko bude potrebno, zadrži čovečanstvo u okvirima Sunčevog sistema i pronašao je savršen način... to su grafovi koji čuvaju i održavaju njegov projekt i to je Čuvar na vrhuncu svega...

Solnok se nasmeja.

– Grafovi su mi oduvek bili smešni, da možda kod odabira dece koja će postati grafovi, ne eliminišete najinteligentnije?

– To je tako očigledno da ti ovo uopšte neću računati kao posebno pitanje. Preostala su ti još dva pitanja i sasvim malo vremena.

– Napredak tehnologije će najdalje za pedeset godina izbaciti iz upotrebe Centralni kompjuter i stvoriti nešto novo, nešto što neće biti pod vašom kontrolom.

– Solnok, malopre sam pomislio da si prilično inteligentan i da zaslužuješ nešto više od sudbine koja te čeka, ali moram da se ispravim. Zar veruješ da samo za par minuta možeš pronaći propust nekome ko je o tome razmišljao pedeset go-

dina, i to nekome ko je bio neporedivo inteligentniji od tebe?

– Priznajem da slabo razumem šta hoćeš da mi kažeš.

– Ovaj veštački mozak blizu nas savršen je u doslovnom smislu te reči. Ima mogućnost za neograničen razvoj, i proći će mnogo bolji mogući napredak tehnologije nego što mogu svi ljudi zajedno, zatim će obučiti Čuvara koji tada bude sa njim i poslaće ga na Zemlju da bude novi Liton, koji će nezapamćenim otkrićima zadužiti čovečanstvo... i stvoriti novi sistem za zadržavanje čoveka u okolini Zemlje, sve dok to bude bilo potrebno. Sve prolazi, ali torus ostaje ovde. Ja sam samo noćna smena, prvi u nizu.

– Marion je naslednik? – upita Solnok pomiren sa činjenicom da će uskoro umreti odnoseći sa sobom sve ovo... Morao je priznati da je sve pakleno smišljeno; međutim, činilo se da su predvideli nešto očigledno: ništa ne može biti savršeno osim svemira koji će zauvek ostati nedokučiv čoveku. Čak i onda kada bude osvojena cela galaksija, biće još mnogo tajni koje će neko rešavati.

Solnok je bio ubeđen u nezadrživi napredak civilizacije ljudi i širenje preko zvezdanih sistema, prostorno u beskonačnost vremenski u večnost. »Litonova epoha« će biti samo ružna uspomena iz perioda zaostalosti.

– U pravu si, Marion je sledeći. Ali i to je tako očigledno da još uvek imaš pravo na dva pitanja.

– Zašto baš on? Zar niste imali jednostavniji način da ga dovedete ovde?

– Kompjuter torusa i Čuvar su jedno. Potrebno je ostvariti telepatski most između čoveka i mašine, drugog načina nema. Čuvar može biti samo čovek nadljudskih sposobnosti, potrebno je da u njegovom mozgu bude probijena barijera onoga što ljudi nazivaju: realnost... dalje ga preuzima kompjuter i otkriva mu nove i šire horizonte.

Solnok se nasmeja, izveštačeno, cinički.

– Mogao vam je Čuvar poginuti petnaest puta dođe.

– Čuvar mora biti neustrašiv, mora biti spreman da prihvati svaki izazov... Marion se prilično iznenadio kada je otkrio da ne može prodreti do mog mozga, niti može primeniti svoju psiho-analizu. No, ubrzo će gospodariti psihoanalizom u toj meri da će mu koristiti jednako kao i da može čitati misli... sem toga, naučiće i mnogo drugih veština, sve to će mu biti korisno kada bude krenuo na Zemlju sa novim zadatkom...

– Nikud on neće krenuti i ništa neće naučiti – reče Solnok hladno, ustavši sa stolice. Odluku je konačno doneo, svako dalje odlaganje može biti kobno.

– Za nekoliko sekundi nećemo postojati ni ti ni ja, niti torus... Zbogom!

Starac ga je gledao, i beše nečeg uznemirujućeg u tom pogledu, radoznalosti, sažaljenja. Solnok pretrnu.

– Znaš li kakvo sve naoružanje sadrži u sebi TRITON 5? Znaš li da pedaset hidrogenskih bombi visi nad tvojom glavom?

– ponavljao je Solnok nesigurnim glasom.

– Je li to tvoje deseto pitanje? – reče starac mirno.

Solnok je osećao bubnjanje u slepoočnicama, znoj koji mu se slivao niz leđa. Nisam valjda izigran, ječao je u sebi, neprimetnim pokretom šaljući signal u orbitu... znak za početak pakla. Odbrojavao je u sebi očekujući kraj, ali pet sekundi prođe i ne desi se ništa. I pet puta pet sekundi, i još toliko...

Starac sve to mirno proprati, zatim ispruži ruku do čaše na stolu i prihvata je ustima, lagano otpivši nekoliko gutljaja. Onda se zavalj u fotelju, zagledan u suprotni zid i veliku palmu ispred njega... Muzika koja je dotad ispunjavala prostor utihnu i nastupi tišina. Starac reče:

– Čoveče, nema više tog borbenog dela u koji su polagao nade sve vreme. Nestao je u eksploziji dovoljno jakoj da rasturi hidrogenska punjena, a nedovoljno jakoj da započne termonuklearnu reakciju...

Solnok ostade nepomičan, ukočen, ništa ne shvatajući. Nema načina da se uništi borbeni deo, nema čime, ničega nije bilo u krugu od nekoliko miliona kilometara, ništa nije moglo prići tako brzo... Postao mu je jasan i poziv koji mu je upućen, nisu ga zvali Viktor i Ovid, već starac i Marion... Na nekakav način otkrili su šifre za prepoznavanje i upotreбили običan modulator zvuka i prilagođavanje boje glasa...

– Solnok, moram priznati, bio si dostojan protivnik, najbolji od svih koji su dospeli dovde,

i uz malo više opreznosti mogao si izaći kao pobednik.

– Nije mi jasno – mrmljao je Solnok sebi u bradu.

– Poslao si onu mizernu sondu da prati let TRITON-a 6 i pomislio da si time rešio problem. Ali, TRITON 6 je zamenio sonde, ostavio svoju koja je slala signale kao da mu je putanja nepromenjena, a on sam jurnuo ovamo kako bi odigrao ključnu ulogu u opstanku torusa...

Starac je ustao i napravio nekoliko koraka po prostoriji.

– Vidim da se pitaš kako je TRITON 6 mogao prići tako brzo. Nije on prišao brzo, već lukavo... desetak dana se doslovno prikradao Neptunu, pomerajući se u odnosu na Triton tako da uvek ostane zaklonjen planetom... Morao sam te pozvati dole i zadržavati u razgovoru dok se TRITON 6 ubrzao uz pomoć celokupne svoje energije i Neptunove gravitacije i jurnuo ka nama... za osamdeset sedam minuta prevalio je rastojanje od Neptuna do Tritona i zbrisao sve tvoje adute.

– Da sam poslao samo doktora dole, a ja ostao u brodu, primetio bih približavanje broda i uništio torus.

Starac se nasmejavao na ove reči.

– Malo smo se poigrali, rekoh ti već. Čuvari vole izazov.

Solnok, još uvek ukočen, stajao je nasred ogromne prostorije, osećajući kako ga ispunjava ludu nada, da je ovo samo varka i da će uskoro sve nestati u nizu eksplozija kakve nikada nisu videne, želeći jedino da predolaska tame likuje bar milioni deo sekunde.

Otrgao je narukvicu i bacio je u ugao prostorije, gde ona pade u saksiju sa nekakvim cvećem. Stajao je i nanovo odbrojavao pet sekundi...

— Čoveče, dođi ovamo da ti pokažem nešto.

Starac krenu u stranu prema jednom zidu, koji se bešumno rastvori i ukaza se sledeća prostorija. Kao hipnotisan, Solnok je prišao i obreo se u potpuno praznoj prostori u kojoj je jedan zid bio staklen i kroz koji se ukazivao pogled na pustinski pejzaž Tritona osvetljen reflektorima i svetlošću Neptuna.

Solnok je odmah podigao glavu prema zvezdama, tražeći ploveću tačku koja treba da uputi celokupni tovar smrti... međutim, među zvezdama ničega ne beše. Zatim obori pogled nadole i trže se, ostajući tako, nesposoban da okrene glavu od reda krstova u pesku. Oko njih, sve je bilo ugaženo, a same humke rasturene i pomešane.

— Vidiš li onu iskopanu raku? — govorio je ravnodušno starac, pružajući ruku sa uperenim kažiprstom prema kraju dugog reda. — Za tebe je... i onaj krst na pesku što leži biće tvoj. Na njemu već stoji utisnuto ime tvoje, a kao dan smrti stavljen je današnji datum.

U trenu, nekakav drhtaj spoznaje prodrma Solnokovo lice. Naglo je pogledao u starca, koji je stajao tu, nekoliko koraka udaljen, uspravan, gord, lica mirnog i pogleda čvrstog. I reče Solnok:

— Mogu li još jedno pitanje da postavim?

Starac ne reče ništa, i ne pomaže se. Čekao je.

— Ko si ti? — pitao je Solnok.

— Pod kojim imenom si rođen?

Starac se osmehnu na ove reči.

— Ja sam mnogo puta menjao ime, a poslednjih sedamdeset godina bio sam Čuvar, osoba bez imena, kao što Marion od danas više nema svoje ime... Ime pod kojim sam rođen ne bi ti ništa značilo, Solnok; da ti nabrajam sva imena koja sam koristio u životu nema svrhe; pomenuću samo jedno, ono koje sigurno poznaješ.

Solnok je iščekivao, sa grčom na licu. Starac reče:

— Ja sam Rej Liton.

Solnok beše skrhan u trenu. Starac se okrenu i ode korakom koji nije odavao da nosi to telo već skoro sto četrdeset godina.

Solnok je osećao kako munjevito nestaje njegova ličnost u vrtlogu očaja i sećanja... mnoge slike su mu promicale kroz glavu, ali on ih je sve slabije shvatao, postajao je životinja bez nade i želje da išta menja... pravi strah je tek nadolazio.

Nakon dosta vremena provedenog u tom stanju, naglo se prenuo i podigao glavu. Iskopana raka, kao da se približavala. Mesto ga je čekalo, budućnost mu je bila jasna.

Samo to ne, bubnjalo mu je u glavi. Gotovo da više nije imao svesti, kroz mozak mu se provlačila samo jedna misao, težnja da nikada ne dospe u taj grob, da pobegne što dalje...

U trenu, kao da nestade ukočenosti u njemu navukao je skafander na sebe i prišao prozoru.

Nije primetio da se za njim vrata zatvoriše i ostaviše ga u tom malom, potpuno praznom prostoru u kome je mogao samo da gleda na svoj grob.

Počeo je očajnički da udara po staklu, međutim, ono nije popuštalo. Onda, ne razmišljajući, izvadi revolver i isprazni ga u prozor, a zatim gotovo vrišteći polomi napuklo staklo.

Vazduh je munjevito isticao napolje ponevši ga sa sobom, u prazninu, ali pad sa ove visine u ovakvom gravitacionom polju nije opasan.

Padanje dugo četiri sekunde proteklo se u beskraj i na kraju usledi udar od koga je utonuo u mekanu podlogu gotovo do kolena. Bio je to njegov prvi dodir sa tlom Tritona.

Samo nekoliko trenutaka kle-

čao je u prašini, zatim ustade i kao nevidljivim užetom privučen, krenu prema praznoj raci. Tu pade na kolena vrišteći od užasa... pred njim su ležali sveže zatrpani grobovi Viktora, Ovida i Robinsona... i njegov je bio tu, čekao je sa strpljenjem kakvo samo večnost može posedovati.

Ustao je i naglo počeo da trči skačući dugim koracima, padajući, ustajući, puzeći uz nagibe, kotrljajući se niz padine... Bežao je u mrak, neprekidno se osvrćući kao da je čuo dah gonilaca za sobom, znajući da je sve uzalud... iza njega je ostajao trag – jasan i neizbrisiv.

A daleko iza njega, njemu ispod horizonta, spoljašnji reflektori torusa utrnuše svoj sjaj. Na izgled, ništa se ne promeni.

– Kraj –

PISMA ČITALACA

Druže uredniče,

mного mi se dopada vaša edicija, a posebno romani o hrabrom Marku Silardu. Ne prekidajte objavljivanje romana o njemu! To ne bi bilo dobro jer bi nama, mladim čitaocima, mnogo nedostajao.

Zoran Sugić

Dalmacija

Poluotok Pelješac

Viganj – Kućište 50267

Poštovana redakcijo,

Velik sam ljubitelj SF romana i uopšte SF-a. Vaš pokušaj sa edicijom SF mi se mnogo dopada. Romani su izvanredni. Neki vaši romani ovde u Subotici uopšte nisu bili u prodaji (brojevi šest i sedam). Ako možete pouzećem da mi ih pošaljete plaćam bilo koju cenu.

Vaš verni čitalac

Dil. ing. arh.

Josip Karamazović

Zapadni vinograd 21

24000 Subotica

Poštovani druže Pašćanoviću,

Pročitao sam sve romane vaše edicije i mnogo mi se sviđaju. Imao bih zamerku da brojevi kasne sa izlaženjem i da se brzo rasprodaju. Želeo bih, ako je to ikako moguće, da romani izlaze dva puta mesečno.

Unapred hvala. Podravljam vas.

Vaš vjerni čitalac

Ivan Janković

34226 Badnjevac

Poštovani uredniče,

romani su zaista odlični, ali moje zamerke na ediciju su sledeće: – romani neredovno stižu na kioske,

– više pažnje treba da posvetite naslovnim stranicama,

– mala povijest SF filma – sve pohvale,

– škola pisanja SF-a – odlično,

– prelažem da otvorite rubriku preko koje bi čitaoci mogli prodavati i razmenjivati SF knjige i časopise,

– dobro je što ste smanjili veličinu slova u rubrici „Pisma čitalaca“ jer ovako može da se objavi više pisama,

– treba da objavljujete i pisma čitalaca koji vas kude a ne samo onih koji vas hvale.

Čitalac iz Osijeka

(potpis nečitak)

Mnogopoštovani druže uredniče, želim da doprinesem, koliko mogu, kvalitetu i popularnosti novopokrenute SF biblioteke.

Ja razumijem da vaša izdavačka kuća slijedi uhodani način izdavanja X-100 romana i u SF izdanjima, ali mislim da je to nemoguće ostvariti u potpunosti. Vi ste, pokretanjem SF izdanja u sastavu pomenute biblioteke, ušli u poseban žanr, posebnu književnu vrstu, nešto znatno ozbiljnije, kvalitetnije u odnosu na, recimo, vesterne (svaka čast vesternima!), i morate uzeti u obzir da ova vaša SF izdanja čita krug čitalaca koji ozbiljno gledaju na SF, kojima je važan i autor romana, koji vole znati i prevodioca, i naslov originala, pa čak i autora ilustracije na naslovnoj stranici.

Iz potpisnika pisama objavljenih do sada, vidi se da tu ima imena ljudi koji se SF-om bave i malo ozbiljnije i koji ove romane neće baciti kad ih pročitaju, nego će oni

naći mjesto na polici, u zbirci ostalih SF ostvarenja.

Vidim da ste mnogo prijedloga čitalaca usvojili i to zavređuje pohvale. Naročito imponira ozbiljnost u kontaktu sa čitaocima (odgovori) i recenzije poslanih vam priča.

S najboljim željama vaš odani

Mirko Stipanović,

Linije 3b

47264 Tounj

Poštovani uredniče,
oduševljen sam vašim SF romanima. Svi su super. Nešto manje mi se sviđa »Poslednji Feniks«. Što se tiče broja priča u jednoj svesci, miš-

lim da je najbolje da ide jedan roman jedna priča. O broju prodatih primeraka često odlučuje izgled korica romana. Za nas koji vaše romane čitamo redovno to nije važno, ali za one koji se dvoume da li prvi put da kupe SF roman, dobro urađene korice mogu da budu dobar razlog za kupovinu.

Molio bih vas da mi pošaljete prvih šest brojeva, plaćam odmah poštaru.

Hvala unapred i drugarski vas pozdravljam!

Jugoslav Ljubišić

Prote Smiljanica 58/II

15000 Šabac

NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST

21000 Novi Sad, Bulevar »23. oktobra«, br. 31

PORUDŽBENICA

Ovim se neopozivo pretplaćujem na
PRVO KOLO SF biblioteke »Supernova« (Spok mora da
umre, Ka spuštanju noći, Nevolje sa Tihoom, Podmorsko tra-
ganje, Kildožer i Zvezdani ponor), po pretplatnoj ceni od 1.800
dinara.

Pretplatna cena ne može se menjati do isteka važnosti ove
porudžbenice.

Iznos od 1.800 dinara uplatiću odjednom, po prijemu »Dnev-
nikove« uplatnice

Poručilac: _____

Broj pošte, mesto: _____

Adresa stana: _____

U _____

Dana, _____ 1986. godine

Potpis

NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST

21000 NOVI.SAD, Bulevar »23. oktobra«, br. 31

PORUDŽBENICA

Ovim se neopozivo pretplaćujem na:

12 brojeva naučno-fantastičnih romana Roto-biblioteke
X-100, po ceni od 1.800 dinara za svih 12 brojeva.

Romane ćete mi isporučivati počev od broja _____, uz oba-
vezu da se ugovorena cena ne može menjati do isteka važnosti
ove porudžbenice.

Iznos od 1.800 dinara uplatiću odjednom, po prijemu »Dnev-
nikove« uplatnice.

Poručilac: _____

Broj pošte i mesto: _____

Adresa stana: _____

U _____

Dana _____ 1986. godine

Potpis

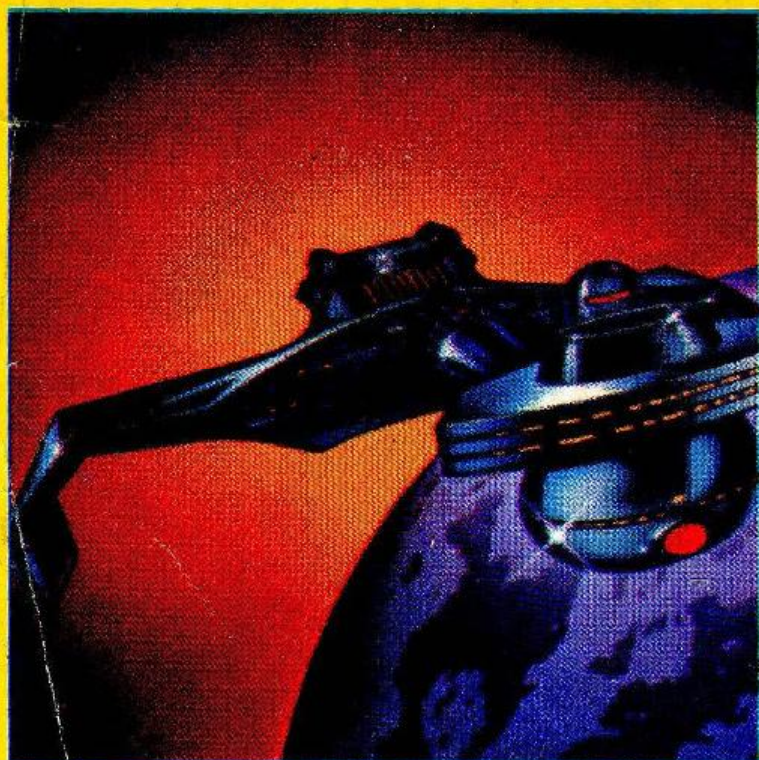

SLEDEĆA SVESKA

KLINGONŠKI GAMBIT

Broj 13 • 150 dinara

Robert E. Vardeman

Prvi od pet romana iz popularne SF serije **ZVEZDANE STAZE**, koji, na zahtev brojnih čitalaca, objavljujemo u našoj naučno-fantastičnoj ediciji.

Svemirski brod **ENTERPRAJS** obavlja svoj beskrajni zadatak otkrivanja i istraživanja novih svetova u međuzvezdanim prostorima. U orbiti planete **ALNAT II**, članovi posade (prvi oficir, Vulkanac, Spok, lekar dr Mekoj, potporučnik Čehov, Inženjer Skot i ostali) najednom počinju da se ponašaju atipično, nastojeći da zadovolje svoje lične interese i potrebe. Tako se ponaša i posada klingonškog broda **TEROR**, i čini se da se novi međuzvezdani rat ne može izbeći. Međutim, kapetan **ENTERPRAJSA** Džejms Kirke ne misli tako...

Roman **KLINGONŠKI GAMBIT** klasična je priča o sukobu dobra i zla, a kako će se taj sukob završiti — saznaćete iz sledeće sveske naše edicije.